

begrepen de kosten van toezicht op
de vóóroefeningen voor op die dagen
te geven uitvoeringen f 1 000,00

Artikel 94. Subsidie voor de mili-
taire tehuizen 1 500,00

f 2 471 817,00

Vide AFDEELING.

Onvoorziene uitgaven.

Artikel 95. Onvoorziene uitgaven 60 000,00

f 16 752 976,45⁵

en alzoo tot een bedrag van zestien millioen sevenhonderd twee
en vijftig duizend negenhonderd zes en zeventig gulden vijf en veertig
en een halven cent.

Artikel 2.

Wanneer het bedrag, uitgetrokken bij eender artikelen 4, 5, 6, 7, 8, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, a, 38, b, 39, a, 39, b, 40, a, 40, b, 41, a, 41, b, 42, a, 42, b, 43, 44, 45, 46, 47, a, 47, b, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 56, a, 56, b, 56, c, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, a, 63, b, 64, 65, 66, 67, a, 67, b, 67, c, 68, 69, 70, a, 70, b, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, a, 77, b, 78, 79, 80, 81, 84, 86, 87, 88, 89, 91 en 93 van het bij deze wet vastgestelde hoofdstuk, ontoereikend wordt bevonden, kan het, met inachtneming van het voorschrift van het tweede lid van art. 24 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), door overschrijving uit artikel 95 van dat hoofdstuk worden aangevuld.

Artikel 3.

Op artikel 95 van het bij deze wet vastgestelde hoofdstuk worden aangewezen de tot het dienstjaar 1905 behorende uitgaven, het voormeld Departement betreffende, die hare omschrijving niet vinden in een der andere artikelen van dat hoofdstuk en moeten dienen ter voorziening in behoeften, die in den loop van dat dienstjaar onverwacht opkomen.

Die uitgaven worden voor elke soort afzonderlijk in de rekening gebracht en omschreven.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Marine,

(2. VI. 2.)

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij de behandeling van het wetsontwerp tot vaststelling van het Vide hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1904 heeft ondergeteekende de redenen uiteengezet die er hem toe leidden om de organisatie en vernieuwing van het materieel voor de defensie aan de zeezijde op den voorgrond te plaatsen, en aan die vernieuwing den voorrang te geven boven verderen aanbouw van materieel speciaal voor de scheepsmacht in Oost-Indië bestemd. Hij sprak toen het vertrouwen uit bij de eerstvolgende begrooting — wellicht reeds eerder — gelden te kunnen aanvragen om een begin te maken met de stelselmatige aanschaffing van het voor die defensie nog noodig materieel naar een vast werkplan, dat gebaseerd zou kunnen zijn op het door de commissie in zake samenwerking van land- en zeemacht over onze kustverdediging uit te brengen rapport.

Daarbij ging ondergeteekende van het standpunt uit, dat eene tijdige ontvangst van dit rapport hem de gelegenheid zou schenken om, na gehouden overleg en verkregen overeenstemming met den Minister van Oorlog, dit werkplan vast te stellen.

Bij het in uitzicht stellen dezer aanvraag van gelden voor aanschaffing van drijvend materieel heeft ondergeteekende echter doen uitkomen, dat hij het bezit van schepen voor de verdediging van het Rijk in Europa benodigd niet in zoodanig onafscheidelijk verband kon brengen met de overige defensiemiddelen, die in het bijzonder voor de locale kustverdediging noodig zullen worden geoordeeld, dat hij aanbouw daarvan niet aan de orde zou stellen, indien onverhoopt het rapport der commissie te laat mocht inkomen om het nog bij de begrooting voor 1905 te kunnen bezigen als grondslag voor de aanvraag van nieuw materieel.

Hoewel het ondergeteekende alzoo aangenamer zou geweest zijn, indien hij bij de indiening van het Vide hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1905 een volledig overzicht had kunnen geven van het materieel der zeemacht dat voor de verdediging van ons grondgebied nog noodig wordt geacht, met de daaraan verbonden kosten, ziet hij zich tot zijn leedwezen daartoe niet in staat gesteld, aangezien de commissie met haren arbeid nog niet gereed is kunnen komen.

De commissie heeft echter de toezegging gedaan haar rapport, behoudens onvoorziene omstandigheden, in de maand September a. s. te zullen indienen, en het is op grond daarvan dat ondergeteekende het vertrouwen uitspreekt bij de indiening der Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal over dit hoofdstuk der Staatsbegrooting in staat te zullen zijn de noodige opgaven te kunnen verstrekken omtrent de voor de kustverdediging in haar geheel nog benodigde drijvende weermiddelen.

In verband met de gevestigde overtuiging van ondergeteekende — nader uitgesproken in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal over het wetsontwerp tot vaststelling van hoofdstuk VI der Staatsbegrooting voor

1904 — dat hij, hoe het advies der commissie ook zoude luiden, een 6-tal pantserscheppen voor de zoogenaamde binnenslandsche defensie bepaald noodzakelijk acht, heeft hij, gevolg gevende aan de daarbij gedane toezegging, op deze begrooting gelden aangevraagd voor den aanbouw van een pantserschip voor de verdediging van het Rijk in Europa.

Zooals reeds bij de behandeling der vorige begrooting werd opgemerkt, acht ondergeteekende het bezit dezer pantserscheppen onmisbaar om niet geheel weerloos te zijn tegen dwangmaatregelen, die iedere natie, welke oorlogsscheppen beschikbaar heeft, in staat is om uit te voeren, hetzij door het blokkeeren onzer havens, dan wel door het binnendringen in onze zeegaten met het doel onze maritieme stellingen op te eischen, alvorens wij in de mogelijkheid zijn geweest om deze door mobilisatie in behoorlijken staat van tegenweer te brengen.

Doch aangenomen zelfs, dat ons vóór het uitbreken van een oorlog tijd gelaten wordt om de locale verdedigingsmiddelen van onze toegangen te water in volkomen weerbaren staat te brengen, dan zal deze door ondergeteekende gewenschte scheepsmacht eene voortdurende bedreiging van den vijand zijn, die hem noodzaakt bij elke agressieve poging die hij tegen ons kustgebied zou willen ondernemen, met veel krachtiger aanvalsmiddelen op te treden, dan waartoe hij zich zou kunnen beperken indien Nederland voor de verdediging van zijn grondgebied aan de zeezijde over geen andere middelen zou kunnen beschikken dan alleen over die welke voor eene zuiver passieve verdediging van de accessen te water noodig zijn.

Waar nu onze zeemacht slechts in het bezit is van een drietal voor de verdediging van het Rijk in Europa bestemde pantserscheppen, type *Kortenaer*, welke in 1907, het jaar waarin het thans aangevraagde schip gereed zal kunnen zijn, reeds een leeftijd van 13 jaar zullen hebben bereikt, en de beide andere nog steeds voor die verdediging aangewezen schepen met een leeftijd van bijna 40 jaar als volkomen verouderd kunnen worden beschouwd, daar zou ondergeteekende zich niet verantwoord rekenen, indien hij den maatregel, noodig om in dien hoogst ongewenschten toestand door aanbouw van nieuw materieel verbetering te brengen, langer uitstelde.

Het bij deze begrooting aangevraagde pantserschip zal voldoen aan de navolgende eischen:

Romp en pantsering: onbekleed stalen schip, voorzien van een pantsergordel van eene dikte van 15 c.M. gehard nikkelstaal, welke voor en achter de barbettetorens vermindert tot 10 c.M., en van 0,60 M. boven tot 1,30 M. onder de lastlijn reikt; voorts van een gewelfd pantserdek van 5 c.M.

Geschutbewapening: 2 snelv. kanons van 24 c.M. L/40, geplaatst één in vóór-, één in achterbarbette, gepantserd met 20 c.M. gehard nikkelstaal, torenwal en munitieaanvoer met 15 c.M.;

6 snelv. kanons van 15 c.M. L/40, waarvan 4 in gesloten schilden van een maximum dikte van 10 c.M. gehard nikkelstaal en met centralen munitie-aanvoer; de 2 anderen zonder centralen munitie-aanvoer, doch geplaatst in schilden, die, met behoud van snellen aanvoer der munitie, zooveel mogelijk bescherming verleen; 6 snelv.-kanons van 7,5 c.M. L/40.

Torpedobewapening: eene onderwaterboeglanceerinrichting en eene beschermde heklanceerinrichting, met de nieuwste soort torpedo's.

Commandotoren: beschermd door 20 c.M. gehard nikkelstaal, de communicatiemiddelen door 15 c.M. nikkelstaal.

Proeftochtsnelheid: 16 mijl.

Minimum diepgang: 58 d.M.

Maximum kolenbergings: voldoende voor een bruto kolenverbruik gedurende een met economische vaart af te stoomen traject van 2400 zeemijl.

Stoomketels: Yarrow-type.

Waterverplaatsing: 5000 ton.

De vaststelling van dit type steunt op de navolgende overwegingen.

In verband met de diensten die deze schepen bij de verdediging van het grondgebied des Rijks zullen hebben te vervullen, moeten zij den strijd met enkele zware tegenstanders kunnen voeren, en daarom eene hoofdbewapening bezitten van zoodanig krachtig geschut, dat aan de pantsering, en dus aan het drijfvermogen van deze vijandelijke schepen, belangrijke schade kan worden toegebracht. (1)

Daartoe is de plaatsing van 2 snelv.-kanons van 24 c.M. L/40 in goed beschermde opstelling noodzakelijk. Voorts moeten de schepen een voldoende aantal kanonnen van middelbaar kaliber voeren, om tegen de minder zwaar gepantserde en ongepantserde deelen der vijandelijke schepen te ageeren.

Het kanon van 15 c.M. L/40, zooals laatstelijk aan boord van de *Tromp* werd opgesteld, kan voor deze bestemming als volkomen geschikt worden beschouwd. De groote waarde die aan het geschut van middelbaar kaliber in den strijd tusschen schepen onderling ook door ondergeteekende wordt toegekend, heeft hem er toe geleid het aantal kanonnen van deze soort op 6 te bepalen. Ten einde deze kanonnen zoo lang mogelijk aan den strijd te kunnen doen deelnemen, zullen zij goed beschermd moeten worden opgesteld; zonder in een schip van belangrijk grootere afmetingen te vervallen is het echter niet uitvoerbaar gebleken deze geschutopstellingen alle van centralen munitie-aanvoer te voorzien.

De verdere bewapening, uit 6 kanonnen van 7,5 c.M. bestaande, is hoofdzakelijk bestemd om eventuele aanvallen van torpedobooten af te weren, doch kan ook in de ongepantserde deelen der schepen belangrijke schade toebrengen. In verband met de eischen aan de overige bewapening gesteld en om de hooge plaatsing dezer kanonnen, kan geen gewicht voor bescherming daarvan worden beschikbaar gesteld, hetgeen door ondergeteekende, ook met het oog op de aangegeven hoofdbestemming van dit geschut, minder noodzakelijk wordt geacht.

De gevechtswaarde van het schip wordt door eene onderwaterboeglanceerinrichting en eene heklanceerinrichting, die onder water uitmondt en, door pantsering beschermd zijnde, weinig kwetsbaar is, belangrijk verhoogd.

Om de vitale deelen van het schip op middelbare gevechtsafstanden tegen de uitwerking van het grootste aantal vijandelijke treffers te beschermen en het drijfvermogen te waarborgen, is bescherming door een pantsergordel van eene maximum dikte van 15 c.M. en door een pantserdek van 5 c.M. noodzakelijk, doch ook als voldoende te beschouwen.

De proeftochtsnelheid van 16 mijl waarborgt het schip, in verband met de diensten waarvoor het bestemd is, een voldoende vaart en deze kan ook, zonder tot een veel grooter schip te leiden, niet hooger worden opgevoerd.

De vastgestelde diepgang houdt verband met den hydrographischen toestand onzer zeegaten.

Voor het bepalen van den kolenvoorraad is als eisch gesteld dat het schip een afstand van 2400 zeemijl met economische vaart moet kunnen afleggen. Daardoor is het geschikt voor den algemeenen dienst in de Europeesche wateren en in de zeeën bewesten de Kaap de Goede Hoop, waaronder ook onze West-Indische bezittingen behooren te worden gerekend, een dienst dien ondergeteekende, zooals reeds bij de beraadslagingen in de Tweede Kamer over de begrooting van 1904 werd aangegeven, ook aan de pantserscheppen welke wij voor de verdediging van het Rijk in Europa noodig hebben wenschte op te dragen.

De daartoe vereischte kolenvoorraad zou echter niet belangrijk kleiner kunnen zijn, indien het schip uitsluitend voor die

(1) Deze kanonnen doorboren volgens de nieuwste formule van KRUPP met pantsergranaat met kap nog 30 c.M. gehard nikkelstaal (normaal trefsende) op 4000 M., dus meer dan de zwaarste gordelpantser (28 c.M.) en de zwaarste torenpantser (30 c.M.).

verdediging was aangewezen, wil men althans in tijd van actie het groote nadeel van veelvuldig kolenladen ontgaan.

Deze verschillende eischen, die niet kunnen worden verminderd, indien men een bruikbaar schip voor de verdediging wil verkrijgen, dat bovendien aan billijke voorwaarden van bewoonbaarheid voldoet, hebben geleid tot eene waterverplaatsing van 5000 ton.

De totale kosten van dit schip worden geraamd op f 4 660 000.

Voorts worden gelden aangevraagd voor den aanbouw van 4 torpedobooten groot model, type *Ophir*.

Wanneer de 3 op de begroting van 1904 uitgetrokken torpedobooten klein model gereed zullen zijn, zal het aantal valide vischtorpedobooten van dit charter 11 bedragen, indien de verouderde booten XV en XVI niet meer als zoodanig worden medegegeld.

Hoewel de twee tot dit aantal behorende torpedobooten van het type *Etna* reeds een hoogen leeftijd hebben en nog slechts gedurende een klein aantal jaren bruikbaar zullen zijn, zal door dien nieuwen aanbouw en door de onderhanden te nemen transformatie van de 3 spar- en vischtorpedobooten, type XXI, de gevechtswaarde van het gezamenlijk aantal dezer booten belangrijk stijgen, en er bestaat thans, naar het oordeel van ondergeteekende, aanleiding om allereerst de geleidelijke vernieuwing en aanvulling van onze torpedovloot voort te zetten, door aanbouw van torpedobooten groot model.

Zooals ondergeteekende verleden jaar reeds mededeelde, zal onze marine, na de gereedheid der 4 thans nog in aanbouw zijnde torpedobooten, type *Ophir*, in het bezit zijn van 20 groot model booten, waaronder 10 booten type *Ardjoeno*.

Hiermede is nagenoeg het aantal torpedobooten groot model bereikt, dat door de ambtsvoorgangers van ondergeteekende als minimum werd noodig geacht, in welke omstandigheid ondergeteekende aanleiding vond om in het vorige jaar geen aanvraag van gelden voor aanbouw van booten van dit type in te dienen, doch het voornemen opvatte, hiermede te wachten tot hem het door de commissie in zake samenwerking van land- en zeemacht in te dienen defensieplan zou zijn geworden.

Nu dit rapport nog niet is ingekomen, vermeent ondergeteekende echter verderen aanbouw van torpedobooten groot model niet te mogen uitstellen, omdat de booten van het *Ardjoeno*-type alle reeds een leeftijd van 18 à 20 jaar zullen hebben bereikt, wanneer de thans aangevraagde booten gereed komen. Uit dien hoofde bedacht op reconstructie van dit gedeelte onzer zeemacht, waaraan bij de defensie van ons kustgebied eene groote beteekenis moet worden toegekend, heeft ondergeteekende aan de commissie in zake samenwerking van land- en zeemacht gevraagd, of zij reeds nu eenige gegevens zou kunnen verstrekken omtrent het aantal torpedobooten groot model, dat zij voor de defensie noodig acht.

Nu uit het ontvangen antwoord gebleken is, dat door de commissie dit aantal op 27 zal worden vastgesteld, zonder daarbij nog op reservebooten te rekenen, en omdat ook ondergeteekende een aantal van 20 torpedobooten groot model voor onze kustverdediging ontoereikend acht, heeft hij het noodig geoordeeld deze aanvraag tot versterking onzer torpedovloot met een 4-tal der bovenbedoelde vaartuigen thans aan de orde te stellen.

De gezamenlijke kosten van deze vaartuigen worden geraamd op f 1 205 260.

Wat nu het meermalen besproken werkplan betreft, waarin de geleidelijke aanbouw van het nog voor de defensie benoedigde materieel, met de verdeling der daaraan verbonden uitgaven over eenige jaren, zal worden geregeld, de ondergeteekende zal dit plan doen opmaken, zoodra, na kennisneming en overweging van het rapport der commissie en na gehouden overleg met den Minister van Oorlog, de door hem noodig geoordeelde sterkte van dit deel onzer zeemacht is vastgesteld. Uit den aard der zaak zal daarin ook moeten worden opge-

nomen de aanbouw van het materieel, dat nog voor de verdediging onzer Oost-Indische bezittingen noodig is.

Eene wijziging der voor deze scheepsmacht thans vastgestelde organisatie zal, in verband met de denkbeelden daarover reeds door ondergeteekende bij de behandeling der vorige begrotingen verkondigd, daaraan moeten voorafgaan, waartoe ondergeteekende het noodige overleg met den Minister van Koloniën reeds geopend heeft.

De organisatie van het materieel onzer zeemacht zal alsdan in haar geheel kunnen worden vastgesteld en ook de volledige organisatie van het personeel der vloot daarop kunnen worden gebaseerd.

Ondergeteekende stelt zich voor deze organisatie en het daarmede verband houdende werkplan, met eene aanvraag van gelden om daaraan een begin van uitvoering te geven, in een afzonderlijk wetsontwerp te belichamen, mede om te voldoen aan het meermalen van de zijde der Staten-Generaal te kennen gegeven verlangen, om buiten den gewonen begrotingsarbeid om, zich rekenschap te kunnen geven van hetgeen zoolwel aan materieel als aan personeel zal worden gevorderd voor de taak, die onze zeemacht hier te lande en in de koloniën zal hebben te vervullen.

Het eindcijfer van dit hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1905 bedraagt f 16 752 976,45⁵, zijnde f 520 290,91⁵ minder dan het toegestane en suppletoir aangevraagde bedrag voor 1904.

Het mindere is een gevolg van *lagere* raming van de IIde afdeling, Materieel der zeemacht, met f 810 048,00

waartegenover *hoogere* raming van de

Iste afdeling. Kosten van administratie, met f 2 797,67

IIIde afdeling. Personeel der zeemacht, met 7 639,16⁵

IVde afdeling. Loodswezen enz., met 148 363,75

Vde afdeling. Pensioenen enz., met 130 956,50

289 757,08⁵

Blijft *minder* f 520 290,91⁵

Tegenover de geraamde uitgaaf voor 1905 op hoofdstuk VI staat een geraamde inkomst, bij de Wet op de Middelen verantwoord wordende, voor:

Bijdragen voor de opleiding van adelborsten f 42 800,00

Bijdragen voor de opleiding van adspirant-administrateurs 2 775,00

Bijdragen voor de opleiding van adspirant-machinisten 12 360,00

Opbrengst van den verkoop van onbruikbare en overtollige goederen, waaronder gerekend wordt op den prijs van een uit de sterkte der zeemacht af te voeren wachtschip. Het voornemen bestaat het wachtschip *Prins Maurits der Nederlanden*, dat voor geen verdere diensten in aanmerking komt, te verkoopen 40 000,00

Opbrengst van rechten van zegel, registratie en leges, zoodmede van invoer en accijnzen ... 124 000,00

Opbrengst van den verkoop van Nederlandsche en West-Indische kaarten 1 000,00

Opbrengst van loodsgelden 2 400 000,00

Bezoldiging van het personeel bij de verlichting op de Wester-Schelde en in hare mondingen, welke ingevolge tusschen België en Nederland bestaande overeenkomst van 31

Maart 1866 (<i>Staatsblad</i> n ^o . 80) komen ten laste van België	f 9 800,00
Opbrengst wegens het weghalen der spoeling en afval van levensmiddelen in de drie marine-directiën (Willemsoord, Amsterdam en Hellevoetsluis)	2 700,00
Gedeeltelijke terugstorting van verstrekte gelden voor het inrichten en drijven van scheepstoko's, waarvoor gelden bij afzonderlijk wetsontwerp zijn aangevraagd	5 000,00
Totaal	f 2 640 435,00

zijnde f 18 115,00 *lager* dan het geraamde bedrag voor 1904.

Tot toelichting der hoogere bedragen, welke op de verschillende afdelingen van dit hoofdstuk zijn aangevraagd, wordt beleefdelijk verwezen naar de mededeelingen, vervat in deze Memorie, naar de toelichtingen in den uitgewerkten en toelichtenden staat, behorende bij de raming van kosten, en naar het vergelijkend overzicht der bedragen, welke repetitiefelijk op genoemden staat voor het dienstjaar 1904 en die voor 1905 zijn uitgetrokken (zie bijlage C).

Daarbij wordt er de aandacht op gevestigd dat, waar in eene beoordeeling getreden wordt over het totaal bedrag der gelden ten behoeve van het materieel en personeel der zeemacht aangevraagd, niet alleen rekening moet worden gehouden met de gelden, welke van hoofdstuk VI der Staatsbegroting als baten bij de Wet op de Middelen worden verantwoord, maar ook en vooral met de sommen, aangevraagd ten behoeve van het loodswezen, betonning, bebakening en verlichting, alsmede met die voor de hydrographie, uitgaven, welke niet gerekend kunnen worden te behooren tot de zoogenaamde militaire uitgaven.

Iste AFDEELING.

Het totaal dezer afdeling bedraagt f 393 086,83⁵, tegen f 390 289,16⁵ voor 1904 toegestaan.

Het verschil voor elk artikel in den toelichtenden staat nader verklaard, is een gevolg van *hoogere* raming van :

Art. 2. Jaarwedden van den secretaris-generaal en van de verdere ambtenaren, met	f 1 077,50
Art. 3. Jaarwedden van de klerken enz., met	300,00
Art. 4. Periodieke traktementsverhoogen van de in art. 3 bedoelden, met	1 112,50
Art. 8. Activiteitstraktemeten, enz. van het militair personeel bij 's Rijks werven, met	1 524,00
Art. 9. Bezoldigingen van de ingenieurs, met	3 333,33 ⁵
Art. 10. Jaarwedden van de griffiers, magazijnmeesters enz., met	250,00
Art. 11. Jaarwedden van de klerken bij 's Rijks werven, met	1 750,00
Art. 13. Bureau- en lokaalbehoeften (werven), met	1 000,00
Art. 14. Bezoldiging van het personeel bij de inspectie enz. van 's Rijks zee-instrumenten, met	89,00
Totaal <i>meer</i>	f 10 436,33 ⁵

waartegenover eene *lagere* raming van :

Art. 5. Bezoldigingen van de officieren, ingenieurs enz. bij het Departement met	f 5 586,00
--	------------

Art. 7. Activiteitstraktement enz. van het personeel van den marinestaf, met	f 476,00
--	----------

Art. 12. Periodieke traktementsverhoogen voor de in art. 11 bedoelden, met	716,66 ⁵
--	---------------------

Art. 15. Onderhoud enz. van het verificatiegebouw enz., met ...	860,00
---	--------

Totaal *minder* f 7 638,66⁵

Blijft *meer* f 2 797,67

Art. 2. De voortdurende vermeerdering van het te verrichten schrijfwerk, een verschijnsel, dat, omdat het algemeen is, inderdaad niet nader behoeft te worden toegelicht, maakt het dringend noodzakelijk dat naar middelen wordt omgezien om in het bestaande gebrek aan geschikte schrijfkraften op het bureau Secretarie te voorzien.

Waar ondergeteekende zich voor de noodzakelijkheid gesteld zag om voor dat doel aan de Staten-Generaal de noodige gelden aan te vragen, heeft hij gemeend dat niet te mogen doen, zonder daarbij de gebreken weg te nemen, welke de inrichting van genoemd bureau thans aankleven.

Zijns inziens zijn toch de jeugdige ambtenaren, wier bestemming het is om tot hoogere rangen op te klimmen en zoo wel door voortzetting hunner studiën als door den aard van het hun opgedragen werk, daarvoor allengs de geschiktheid moeten erlangen, niet de aangewezen personen om voortdurend kopiëerwerk te verrichten, terwijl daartoe evenzeer in den regel minder geschikt zijn personen op rijperen leeftijd, die als bijslag op hun pensioen zich met een klein daggeld tevreden stellen. Kunnen dergelijke personen, meestal gepensioneerde onderofficieren der zeemacht, op andere bureau's van dit Departement nog goede diensten bewijzen, aan het bureau Secretarie moeten hoogere eischen gesteld worden dan waaraan die personen in den regel kunnen voldoen, terwijl zij ook geheel ongeschikt zijn om nog te worden te werk gesteld aan de schrijfmachine, welke als middel tot bespoediging van het werk niet kan worden gemist.

Ondergeteekende wenscht daarom naast de schrijvers op daggeld op de bureau's van dit Departement, voor de secretarie vaste schrijvers aan te stellen op eene jaarwedde van f 400 tot f 800, het maximum te bereiken door eene jaarlijksche traktementsverhooging van f 50.

Waar hij zich voorstelt pas aangestelde klerken niet langer dan voor een tijdvak van zes maanden op de secretarie werkzaam te stellen en de mutatiën onder het ambtenaarspersoneel bij dit Departement wel eens drie jaar en langer op zich laten wachten, zal voor het kopiëerwerk niet op het klerkenpersoneel gerekend kunnen worden, waarom hij het noodig acht het getal vaste schrijvers te stellen op zes. Wanneer de op dit artikel gevraagde gelden worden toegestaan, vleit ondergeteekende zich met de verwachting, dat aan eene oproeping tot indiensttreding van dit personeel op de gestelde voorwaarden, ruimschoots gevolg zal worden gegeven en alsdan eene keuze zal kunnen worden gedaan uit geschikt personeel.

IIde AFDEELING.

Het totaal dezer afdeling bedraagt f 6 141 544, tegen f 6 951 592 bij de begroting voor 1904 toegestaan.

Het verschil voor elk artikel in den toelichtenden staat verklaard, is een gevolg van *lagere* raming van :

Art. 17. Aanschaffing van materialen, met f	672 800,00
Art. 19. Aanschaffing enz. van geschut, met	1 451 682,00
Art. 22. Aanschaffing van steenkolen, met..	13 000,00

Art. 29. Aanschaffing van werktuigen op de werven enz., met	f 2 800,00
Totaal minder	f 2 140 282,00

waartegenover *hoogere* raming van:

Art. 18. Aanbouw bij particulieren, met	f 449 000,00
Art. 20. Aanschaffing enz. van torpedo's enz., met	131 789,00
Art. 21. Aanschaffing en herstelling van scheepstoomwerktuigen, met	393 720,00
Art. 23. Kosten buitenslands gemaakt tot herstelling van schepen, met	2 500,00
Art. 24. Arbeidsloon voor 's Rijks werven, met	45 255,00
Art. 25. Bezoldiging van de bemanning der werkvaartuigen, met	230,00
Art. 26. Reis- en verblijfkosten, met	3 000,00
Art. 27. Bouwwerken, met ...	256 540,00
Art. 28. Onderhoudswerken, met	48 200,00
Totaal meer	1 330 234,00
Blijft totaal minder	f 810 048,00

Uit het vergelijkend overzicht betreffende de sommen voor deze afdeling thans aangevraagd en voor 1904 toegestaan, als bijlage A bij deze Memorie gevoegd, blijkt dat:

voor aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe schepen, daaronder begrepen de artillerie- en torpedobewapening, wordt gevraagd f 2 425 860, zijnde f 1 162 362 *minder* dan voor 1904 werd toegestaan;

voor herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst f 1 447 375, zijnde f 200 400 *meer* dan voor 1904 werd toegestaan;

voor conservatie van reserveschepen en hunne uitrustingsgoederen f 151 900, zijnde f 500 *minder* dan voor 1904 werd toegestaan;

voor aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad f 803 150, zijnde f 19 700 *minder* dan voor 1904 werd toegestaan;

voor aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's, enz., behalve voor nieuwe schepen, f 208 229, zijnde f 160 511 *minder* dan voor 1904 werd toegestaan;

voor aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aanbouw, onderhoud en herstelling van werfinrichtingen, werkvaartuigen en gebouwen f 735 275, zijnde f 319 420 *meer* dan voor 1904 werd toegestaan;

voor algemeenen dienst, beproevingen en proefnemingen f 369 755, zijnde f 13 205 *meer* dan voor 1904 werd toegestaan.

Voor de plannen van aanbouw, voor zoover niet reeds in deze Memorie vermeld, voor het onderhoud en de herstelling van het materieel, wordt verwezen naar bijlage C, behorende bij het ontwerp dezer begroting.

Art. 17. De proefneming met het stelsel der draadloze telegraphie, waarvan laatstelijk sprake was in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal over het

ontwerp van wet tot vaststelling van hoofdstuk VI der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1903 (Gedrukte Stukken n°. 61a), heeft doen zien, dat met dat stelsel hier te lande een betrouwbare seingemeenschap verkregen kan worden.

Bij die proefneming is tevens gebleken, dat eenigszins ontwikkelde en niet te oude matrozen voor den dienst der draadloze telegraphie kunnen worden bestemd na eene opleiding uitsluitend in praktische richting.

Mochten de verdere proefnemingen aan boord der schepen in Oost-Indië een even gunstig resultaat hebben, dan zal er alle aanleiding bestaan om uitbreiding te geven aan het korps seiners, gelijk in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer over de vorige begroting (bladz. 17) reeds in uitzicht werd gesteld.

Met een der schepen, die in het laatst van dit jaar naar Oost-Indië vertrokken, zullen twee toestellen overgevoerd worden, ten einde aldaar de beproeving voort te zetten en na te gaan, in hoeverre de seingemeenschap in de tropen verzekerd is met toestellen, die hier te lande goed voldoen, en de toestellen geschikt blijken voor scheepsgebruik in de tropen.

Aangezien het zich laat aanzien, dat bij het welslagen der proeven in 1905 een aanvang gemaakt kan worden met eene geleidelijke invoering der toestellen, is op dit artikel een bedrag uitgetrokken groot f 14 500, om in de gelegenheid te zijn een tweede schip, voor het eskader in Oost-Indië bestemd, van een toestel voor draadloze telegraphie te kunnen voorzien.

Art. 27. De inrichting van Hr. Ms. *van Galen* tot opleidingsschip voor jongens — een noodzakelijk gevolg van de overbrenging der opleiding uit Amsterdam naar Hellevoetsluis, omdat Hr. Ms. instructieschip *Admiraal van Wassenaer* niet meer over zee kon worden gebracht — maakt het noodig de adspirant-mechinisten aan den wal te huisvesten.

Aldus worden op ongezochte wijze de nadeelen opgeheven, verbonden aan het verblijf aan boord van de *van Galen*.

Het gebouw zal uitsluitend dienen tot verblijf, aangezien de leerzalen en werkplaatsen reeds in een ander gebouw op 's Rijks werf zijn gevestigd.

Voor de bedragen op dit artikel uitgetrokken voor de uitbreiding van het gebouw voor het Koninklijk Instituut voor de marine te Willemsoord en voor den bouw van een exercitiekap met gymnastieklokaal enz. te Hellevoetsluis, wordt verwezen naar de toelichting op de artt. 38 en 42.

In aansluiting aan de mededeelingen vervat in de Memorie van Toelichting tot de begroting voor 1904, zij aangaande de werkzaamheden, welke tot 1 Juli van dat jaar op 's Rijks werven werden uitgevoerd of aan particulieren werden toevertrouwd, het navolgende vermeld:

's Rijks werf te Amsterdam.

De bouw en aftimmering van Hr. Ms. *Hertog Hendrik* werden beëindigd; voor het proefstoomen werd deze bodem tijdelijk overgebracht naar *Willemsoord*.

De bouw van het vierde pantserschip, type *Koningin-Regentes*, hetwelk den naam *Marten Harpertsz. Tromp* ontving, werd voortgezet.

Een aanvang werd gemaakt met den bouw van een stoomloodsvaartuig.

Hr. Ms. *Koningin Wilhelmina der Nederlanden* werd van Willemsoord naar Amsterdam overgebracht en alhier met de herstellingen aangevangen.

De kanonmeerboot *Hadia* werd voorzien van eene lanceerinrichting voor in beproeving te nemen versperptorpedo's.

In het onderhoud van de in dienst en in reserve zijnde schepen werd voorzien.

Aan de aanvragen van inventarisgoederen ten behoeve van de buitenslands vertoevende schepen werd voldaan, en de uitzending van goederen ten behoeve van verschillende takken van dienst in Oost-Indië bewerkstelligd.

De inventarissen van de op de werf en bij particulieren in aanbouw zijnde schepen en vaartuigen voor de Departementen van Marine en Koloniën werden gereed gemaakt.

's Rijks werf te Willemsoord.

Hr. Ms. *Holland* werd voor de reis naar Oost-Indië gereed gemaakt en vertrok in September 1903 derwaarts.

Hr. Ms. *Kortenaar* werd voor verblijf in West-Indië gereed gemaakt en vertrok in December 1903 derwaarts.

Hr. Ms. *Friesland* werd, na bij de Maatschappij voor scheeps- en werktuigbouw „Feijenoord“, te Rotterdam, in herstelling te zijn geweest, in dienst gesteld, gereed gemaakt voor eene reis naar Oost-Indië en vertrok in December 1903 naar Oost-Indië.

Hr. Ms. *Zeeland* kwam in December 1903 hier te lande uit Oost-Indië terug, werd uit dienst gesteld en bij de Koninklijke Maatschappij „De Schelde“, te Vlissingen, in herstelling opgenomen.

Hr. Ms. *de Rayter* kwam in Februari uit West-Indië terug en werd gereed gemaakt voor de zomeroefeningen.

Hr. Ms. *Hertog Hendrik* werd in Maart 1904 in dienst gesteld en gereed gemaakt voor de zomeroefeningen.

De torpedobooten van de Indische militaire marine *Minotaurus*, *Python* en *Sphinx* werden gereed gemaakt voor den overtocht naar Oost-Indië en vertrokken in Augustus 1903 derwaarts.

Hr. Ms. *Piet Hein*, uit Oost-Indië teruggekeerd, werd in herstelling genomen.

De herstellingen aan Hr. Ms. *Dolfijn* werden voortgezet.

Hr. Ms. *van Speyk* werd voorloopig gereed gemaakt als logementschip voor de nieuw opgerichte werfdivisie.

Aan de overige in dienst en in reserve zijnde schepen werden de vereischte onderhoudsvoorzieningen uitgevoerd.

's Rijks werf te Hellevoetsluis.

Hr. Ms. *Udur* werd ingericht tot instructieschip voor de aspirant-machinisten.

Hr. Ms. *Das*, welke vroeger daarvoor was gebezigd, werd in conservatie opgenomen.

Met Hr. Ms. *van Galen* en *Buffel* werd een aanvang gemaakt deze te wijzigen, in verband met de veranderde opleiding voor jongens.

In verband daarmede werd Hr. Ms. *Bonaire* tijdelijk als logementschip in dienst gesteld voor de bemanning van het wachtschip.

In het onderhoud van de verder in dienst en in reserve zijnde schepen werd voorzien, waaronder het gereedmaken van Hr. Ms. *Nautilus* voor winter- en zomerreis.

Met betrekking tot de werkzaamheden en leveringen welke aan particulieren werden opgedragen zij vermeld, dat onder meer gecontracteerd werd met:

de firma W. G. ARMSTRONG, WHITWORTH & Co., te Newcastle o/Tyne, voor de onderwaterlanceerinrichting ten behoeve van Hr. Ms. pantserschip *Tromp*;

de firma FR. KRUPP A. G., te Essen, voor de levering van artilleriematerieel voor vier torpedobooten, type *Ophir*;

de Fabriek van stoomketels en werktuigen v/h. H. J. STYVER, te Amsterdam, voor drie stoomketels voor stoomsloepen;

de firma WHITEHEAD & Co., te Fiume, voor de levering van torpedo's ten behoeve van Hr. Ms. pantserschip *Tromp*;

de Maatschappij voor scheeps- en werktuigbouw „Feijenoord“, te Rotterdam, en de Koninklijke Maatschappij „De Schelde“, te Vlissingen, ieder voor twee torpedobooten;

de Koninklijke Maatschappij „De Schelde“, te Vlissingen, voor de levering van een stoomketel voor Hr. Ms. torpedo-transportvaartuig *Mercur*;

met C. QUACK, te den Helder, voor het bouwen van eene badinrichting voor schepelingen te Willemsoord;

de firma MERREM & LA PORTE, te Amsterdam, voor de levering van eene asleiding ten behoeve van Hr. Ms. pantserschip *Tromp*;

de Maatschappij voor scheeps- en werktuigbouw „Feijenoord“, te Rotterdam, voor den bouw van een stoomloodstransportvaartuig;

de firma WHITEHEAD & Co., te Fiume, voor torpedomaterieel;

J. F. J. BAR, te Delft, voor artilleriematerieel; de Gezamenlijke Buskruitmakers van Noordholland, Utrecht en Zeeland voor de levering van rookvrij buskruit;

de firma WHITEHEAD & Co., te Fiume, voor de levering van accumulatoren, separators, torpedokanonnen en luchterspompen;

de firma W. C. & K. DE WIT, te Amsterdam, voor eene stoomstuurinrichting ten dienste van Hr. Ms. pantserschip *Tromp*;

de Koninklijke Maatschappij „De Schelde“, te Vlissingen, voor de levering eener complete lensleiding ten dienste van Hr. Ms. pantserschip *Tromp*;

de firma AUG. NORMAND & Co., te Havre, voor de levering van een stoomketel ten dienste van Hr. Ms. torpedoboot *Idjen*;

de firma MERREM & LA PORTE, te Amsterdam, voor de levering van een stel nieuwe schroefassen van Hr. Ms. pantserschip *Koningin Wilhelmina der Nederlanden*;

de Koninklijke Maatschappij „De Schelde“, te Vlissingen, voor de levering van waterpijpen ten behoeve van Hr. Ms. pantserschip *Zeeland*;

de Koninklijke Nederlandsche Grofsmederij, te Leiden, voor de levering van ankers en kettingen ten dienste van Hr. Ms. pantserschip *Tromp*;

de firma MERREM & LA PORTE, te Amsterdam, voor de levering der munitieliften ten behoeve van Hr. Ms. pantserschip *Tromp*;

de Haarlemsche Machinefabriek, v/h. Gebrs. FIGÉE, te Haarlem, voor de levering der zoeklichten ten behoeve van Hr. Ms. pantserschip *Tromp*;

de firma FR. KRUPP A. G. te Essen, voor artilleriematerieel en buskruit;

den heer P. S. SMIT jr., te Rotterdam, voor de levering der stoomwerktuigen voor het stoomloodvaartuig n°. 4;

de Fabriek van stoom- en andere werktuigen H. K. JONKER & Zn., te Amsterdam, voor de levering van stoomketels voor stoomsloepen;

de firma WHITEHEAD & Co., te Fiume, voor de lanceerinrichting van Hr. Ms. pantserschip *Tromp*;

de Maatschappij voor scheeps- en werktuigbouw „Feijenoord“, te Rotterdam, voor de uitvoering van werkzaamheden ten behoeve van Hr. Ms. pantserschip *Koningin Wilhelmina der Nederlanden* en voor de wijziging der beschieting van Hr. Ms. wachtschip te Hellevoetsluis;

de firma WHITEHEAD & Co., te Fiume, voor de levering van exercitietorpedo's en koersregelaars;

de firma SIEMENS & HALSKE A. G., te 's Gravenhage, voor de levering der kabels voor de elektrische geleiding a/b. Hr. Ms. pantserschip *Tromp*;

de firma TH. VAN HEEMSTEDE OBELT, te Amsterdam, voor het leveren en stellen van eene badinrichting in het te bouwen badhuis op 's Rijks werf te Hellevoetsluis.

Ten behoeve van den Indischen dienst werd onder meer gecontracteerd met:

P. SMIT jr., te Rotterdam, voor de vervaardiging van een politie- en communicatievaartuig en van een stoomschip ten behoeve van de bebakening en kustverlichting;

A. DE BRUYNE, te 's Gravenhage, voor de levering uit de fabriek van JULIUS PINTSCH, te Berlijn, van gasketels enz. voor het stoomschip voor de bebakening en kustverlichting;

R. S. STOKVIS & Zoon, te Rotterdam, voor de levering van waterpijpen voor een pantserschip;

de Koninklijke Maatschappij „De Schelde“, te Vlissingen, voor de levering van twee Yarrow-type waterpijpketels.

IIIde AFDEELING.

Het totaal dezer afdeeling bedraagt f 4 924 097,62 tegen f 4 889 458,45⁵ voor 1904 toegestaan, terwijl bij suppletoire begrooting voor 1904 eene verhooging is aangevraagd van f 27 000, waardoor het totaal dezer afdeeling verwacht wordt te zullen bedragen f 4 916 458,45⁵.

Het verschil, voor elk artikel in den toelichtenden staat verklaard, is een gevolg van *hoogere* raming van:

Art. 30. Vaste traktementen van het korps zeeofficieren, met	f 12 276,67 ⁵
Art. 34. Vaste traktementen van onder-officieren in het vaste korps, met	1 495,00
Art. 35. Activiteitstraktementen en soldijen, met	3 600,00
Art. 38. Kosten van opleiding van adolborsten, met	870,45 ⁵
Art. 40. Kosten van opleiding van adspirant-machinisten, met	4 258,13
Art. 41. Kosten van opleiding van jongens bij de Kweekschool te Leiden, met	1 415,00
Art. 44. Subsidien en premien bij opleiding en benoeming tot officier van gezondheid. Kosten van onderwijs in electro-techniek, met	3 200,00
Art. 45. Kosten van examens, met	1 450,00
Art. 46. Schafting, met	47 000,00
Art. 48. Personeel bij de hospitalen, met ..	312,83
terwijl <i>nieuwe</i> opgebracht werd:	
Art. 43. Kosten, verbonden aan het instellen en instandhouden van een boekenfonds, tot een bedrag van	1 000,00

Totaal meer f 76 878,08⁵

waartegenover eene *lagere* raming van:

Art. 31. Vaste traktementen van het korps officieren van administratie, met f	2 000,00
Art. 32. Vaste traktementen van het korps officieren van den geneeskundigen dienst, met	3 206,66 ⁵
Art. 33. Vaste traktementen van het personeel van den marine-stoomvaartdienst, met	7 920,00
Art. 36. Kosten, vallende op de werving, met	10 000,00
Art. 37. Kosten van het korps mariniers, met	10 000,00
Art. 39. Kosten van opleiding van aspirant-administrateurs, met	667,34
Art. 42. Voortgezette opleiding van het personeel, met ...	10 746,66 ⁵
Art. 47. Kosten van de marinebakkerij, met	3 218,25
Art. 49. Kosten van gebouwen, ten dienste van de verpleging van zieken, met	3 480,00

terwijl mede nog als *lager* geraamd kan worden beschouwd:

Art. 53. Subsidien voor het inrichten en drijven van scheepstoko's (waarvoor bij suppletoire begroting, onder art. 45bis, op den dienst van 1904 een bedrag van f 27 000 werd aangevraagd), met	18 000,00
---	-----------

Totaal minder 69 238,92

Blijft meer f 7 639,16⁵

Artt. 30—35. Bij de behandeling der vorige begroting gaf ondergeteekende te kennen, dat hij het auxiliair eskader in Oost-Indië zoodra mogelijk weder op eene sterkte van 6 schepen zou brengen, indien de getroffen maatregelen, om in de aanvulling van het machinekamerpersoneel te voorzien, met zoodanig goeden uitslag bekroond zouden zijn, dat daartoe voldoende personeel beschikbaar was gekomen. Die maatregelen omvatten, behalve het vermeerderen van het aantal korporaal-stokers door tijdelijke aanneming, waartoe reeds in 1903 werd overgegaan, eene geheele reorganisatie van het machinekamerpersoneel en voorts eene poging, om door tijdelijke aanneming van machinisten, dit korps te versterken. Ondergeteekende vermeent reeds te kunnen constateeren, dat van de reorganisatie van het korps machinisten gunstige resultaten mogen worden verwacht, omdat blijkbaar het verloop is afgenomen en het aantal adspiranten, dat zich voor de opleiding tot machinist heeft aangemeld, dit jaar is toegenomen. Het spreekt echter vanzelf, dat een eenmaal bestaand tekort door deze gunstige teekenen niet aanstands vermindert, doch slechts langzamerhand kan verdwijnen. Eene snellere aanvulling van het korps zou alleen door tijdelijke indienstneming van machinisten hebben kunnen geschieden, en nu heeft de daartoe aangewende poging — waarvan de ondergeteekende zich trouwens niet veel voorstelde — trots de gunstige voorwaarden, niet tot enig resultaat geleid, zoodat behalve een enkele machinist der Koninklijke Nederlandsche marine, die reeds het korps verlaten had en weder in dienst is getreden, geene machinisten langs dien weg zijn aangenomen.

Het aantal machinisten, met inbegrip der officieren, bedroeg op 1 Januari 1903, 1 Juli 1903, 1 Januari 1904 en 1 Juli 1904 respectievelijk 274, 252, 261 en 255.

Ook het mindere machinekamerpersoneel wijst in de hoogere rangen nog belangrijke tekorten aan, waarin eerst door geleidelijke opklimming uit de lagere stokersklassen kan worden voorzien, zoodat ondergeteekende, na gehouden overleg met zijn ambgenoot van Koloniën, tot zijn leedwezen genoodzaakt is geweest den maatregel om de getalsterkte der scheepsmacht in Oost-Indië op 5 schepen te bepalen voorloopig nog te bestendigen. (Zie bijlage D van den uitgewerkten en toelichtenden staat.)

Ondergeteekende heeft bij de behandeling van de vorige begroting in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer te kennen gegeven, dat bij herziening van de traktementsregeling der luitenanten ter zee der 2de klasse niet terzijde wenschte te stellen, maar deze in verband wenschte te brengen met wijzigingen in andere regelingen, welke nog niet rijp voor beslissing waren (*Personeel* § 3, *traktementsregeling voor de zeeofficieren*).

Hij wees daarbij op de reorganisatie van het korps mariniers (§ 3 als voren) en die van het onderwijs op het Koninklijk Instituut voor de marine (art. 38).

Ofschoon nu bij deze begroting geene voorstellen worden gedaan betreffende reorganisatie van genoemd korps, om de redenen elders in deze Memorie onder art. 37 vermeld, doch alleen betreffende laatstbedoelde reorganisatie, meent hij voorstellen tot wijziging van de traktementen der luitenanten ter zee der 2de klasse niet te mogen uitstellen.

Immers is het van hoog belang dat de jongelieden die volgens de nieuwe regeling tot het Instituut kunnen worden toegelaten en zich dus in verschillende richtingen verder kunnen bekwamen, weten wat de toekomst bij de marine hun brengen zal. En waar nu verbetering der financiële positie in het vooruitzicht is, is het wenschelijk hun zekerheid te geven ten aanzien van de mate dier verbetering.

Doch ook afgescheiden hiervan acht ondergeteekende het noodig de traktementen waarvan hier sprake is, te verbeteren om de noodige aanvulling van het korps zeeofficieren te verzekeren.

In het vorige jaar konde toch juist het aantal plaatsen vervuld worden, noodig om het verloop te dekken; het aantal

gesiaagde aspiranten dat plaatsing op het Instituut wenschte was echter, na vermeerdering met eenige voorwaardelijk geplaatsten, niet voldoende om het bestaande tekort, dat de eerstvolgende jaren nog zal toenemen, daarna geleidelijk aan te vullen.

Naar de meening van ondergeteekende zal het aantal luitenanten ter zee 2de klasse in drie categorieën gesplitst moeten worden, de 75 oudsten, de 75 volgenden en de overigen; voor deze laatsten blijft de bezoldiging zooals zij thans voor de jongste luitenanten ter zee 2de klasse geregeld is.

Aan de 75 oudsten wenscht ondergeteekende toe te kennen een vast traktement van f 1000 en een activiteitstraktement, indien aan boord dienende, van f 800; aan de 75 volgenden respectievelijk van f 800 en f 600.

Hij heeft daarbij rekening gehouden met de activiteitstraktementen van de drie jongste categorieën van officieren van administratie der 2de klasse.

Voor zoover de leeftijd der officieren bij de vaststelling der nieuwe bedragen in aanmerking moest komen, heeft hij voor bevordering tot den rang van luitenant ter zee der 1ste klasse van de adelborsten, die volgens de nieuwe regeling op het Instituut zullen worden toegelaten, den ouderdom van 33 à 34 jaren aangenomen.

Van ongeveer 30- tot 34-jarigen leeftijd zal dus eene bezoldiging aan boord in Nederland van f 1800 's jaars genoten worden.

Het door ondergeteekende aanvankelijk gekoesterde plan om onderofficieren zoogenaamd in depot te plaatsen, is hem gebleken onderhevig te zijn aan verschillende bezwaren; niet weg te nemen onbillijkheden zouden die regeling schaden.

Daarom wenscht ondergeteekende uitbreiding te geven aan een maatregel, die reeds sedert jaren op beperkte schaal werd toegepast, nl. om aan onderofficieren vergunning te geven niet aan boord verblijf te houden en hun alsdan eene toelage te verstrekken. Tot nu toe werd deze vergunning, onder genot van eene toelage van 50 cents daags, alleen aan de onderofficieren van het stafmuziekkorps verleend. In den vervolge zal zij ook aan andere onderofficieren gegeven kunnen worden onder genot van eene zelfde toelage, waarvoor op art. 35 een bedrag is uitgetrokken van f 7000.

Aangezien volgens het reglement op den victualiedienst (art. 9) onderofficieren aan wie deze vergunning is verleend geen aanspraak hebben op rantsoen, is art. 46 met gelijk bedrag verminderd.

Art. 37. Bij de behandeling der vorige begroting (*Memorie van Antwoord*, bladz. 31 en algemeene beraadslagingen Tweede Kamer, bladz. 926) werd door ondergeteekende medegedeeld, dat hij niet in de mogelijkheid was omtrent eene reorganisatie van het korps mariniers eene beslissing te nemen, zolang het rapport der Staatscommissie, benoemd bij Koninklijk besluit van 28 Februari 1903 n°. 17, niet was ingekomen.

Nadat die commissie onlangs met hare taak gereed kwam, heeft de ondergeteekende onverwijld de bedoelde reorganisatie ter hand genomen en wordt daaraan met spoed gewerkt. Daarbij doen zich uit den aard der zaak eigenaardige moeilijkheden voor, die het niet mogelijk maken deze aangelegenheden reeds nu tot eene beslissing te brengen. Ondergeteekende heeft echter zeer gegronde verwachting dat in den aanvang van 1905 de reorganisatie zal kunnen zijn voorbereid en nog in dit jaar zal kunnen worden tot stand gebracht, waartoe hij de wijzigingen die daarvoor in de begroting van 1905 zullen noodig zijn bij afzonderlijk wetsontwerp zal aanhangig maken. De Staten-Generaal zullen hierdoor tevens beter in de gelegenheid zijn de reorganisatie in haar geheel te beoordeelen.

Art. 38. Bij de beantwoording van het Voorloopig Verslag over de begroting voor 1904 deelde ondergeteekende bij art. 38 de benoeming van eene commissie mede, welke in opdracht had na te gaan op welke wijze van de tegenwoordige regeling

der toelating tot het Koninklijk Instituut voor de marine zoude kunnen worden overgegaan tot aansluiting van het onderwijs op die inrichting aan het onderwijs in de 5de klasse der hogere burgerschool.

De commissie heeft aan hare opdracht voldaan en ondergeteekende is voornemens t. z. t. aan de Koningin voor te stellen in 1905 en 1906 de toelating tot het Koninklijk Instituut voor de marine open te stellen zoowel op de bestaande als op de te wijzigen voorwaarden en van 1907 af alleen op deze laatste.

Behalve wijziging in de voorwaarden en wijze van toelating zal belangrijke wijziging worden gebracht in den aard van het onderwijs op het Koninklijk Instituut en in den duur van den cursus.

De toelating zal plaats hebben op advies van eene commissie van aanneming, bestaande uit zeeofficieren en burgers aan het middelbaar onderwijs verbonden. Deze commissie zal, behalve uit den voorzitter, uit 3 of 4 leden bestaan.

De militaire leden dezer commissie wonen het geneeskundig onderzoek der aspiranten bij, ten einde den indruk aan te tekenen, die de jongelingen — die zij anders in het geheel niet zouden zien — op hen maken, welke aantekeningen later, indien er meer aspiranten dan plaatsen zijn, zullen moeten dienen bij de keuze tusschen aspiranten die in andere opzichten gelijk staan.

De commissie van aanneming zal voor de rangschikking der aspiranten als grondslagen gebruiken:

1. de cijfers in de staten, vergezellende de getuigschriften van voldoende afgelegd eindexamen der H. B. S. met 5-jarigen cursus of van voldoende afgelegd examen A, bedoeld bij de wet van 2 Mei 1863 (*Staatsblad* n°. 50); zoo mogelijk ook gegevens omtrent de cijfers door de aspiranten in de beide laatste studiejaren behaald;

2. den leeftijd;

3. de physische geschiktheid.

De getuigschriften sub 1 bedoeld moeten in het jaar van aanneming of het jaar te voren verkregen zijn. Hierop zal alleen uitzondering worden gemaakt voor hen die in het bezit zijn van het getuigschrift van voldoende afgelegd examen B, bedoeld bij voornoemde wet, of van voldoende afgelegd examen in het theoretische gedeelte van B. Zij mogen twee jaren te voren het getuigschrift verworven hebben.

In het algemeen zal bij gelijke cijfers betreffende hun kennis aan jongere aspiranten de voorkeur gegeven worden boven oudere.

De commissie voor geneeskundig onderzoek zal zich niet bepalen tot geschiktheitsverklaring uit een geneeskundig oogpunt, maar de mate van geschiktheid aangeven in cijfers, loopende van 0 tot 5.

Zooals uit het vorenstaande blijkt, is het de bedoeling dat de aspiranten die de hierboven genoemde getuigschriften kunnen overleggen niet aan een toelatingsexamen worden onderworpen.

Het is ondergeteekende niet onbekend, dat hiertegen ook bezwaren kunnen worden aangevoerd, en wel in de eerste plaats dat de getuigschriften door meerdere examencommissies worden uitgereikt en ten tweede dat sommige jongelingen uitsluitend een schriftelijk examen afleggen, terwijl anderen zoowel aan een schriftelijk als aan een mondeling examen worden onderworpen.

Hoewel ondergeteekende erkent dat dit voor de rangschikking eenige moeilijkheden medebrengt, acht hij die evenwel geenszins onoverkomelijk en zeker niet zoo groot dat ze zouden opwegen tegen het nadeel dat aan een nieuw examen is verbonden.

Hij wijst er op, dat de moeilijkheden pas optreden wanneer het aantal geneeskundig goedgekeurde aspiranten het aantal opengestelde plaatsen overtreft, en dat in dat geval de keus uit den aard der zaak moet vallen op de kundigsten, en dat deze door de over te leggen bescheiden genoegzaam worden aangegeven.

Wilde men aan de cijfers van de getuigschriften der eind-examens geen waarde toekennen, dan zou men in alle gevallen een toelatingsexamen moeten afnemen, dus óók wanneer het aantal adspiranten *kleiner* is dan het aantal opengestelde plaatsen.

Ten overvloede zij nog opgemerkt, dat het getuigschrift van een goed afgelegd eindexamen hogere burgerschool met 5-jarigen cursus, zonder eenig verder examen, recht geeft tot toelating op de Polytechnische School en op de Hogere Land- en Boschbouwschool, welke beide inrichtingen toch ook „vakscholen” zijn.

Het onderwijs aan het Instituut zal wijziging ondergaan, omdat het uit den aard der zaak meer dan thans het karakter van vakonderwijs zal kunnen hebben. Voor zoover het onderwijs op de hogere burgerscholen niet ver genoeg gaat om het vakonderwijs op het Instituut te kunnen volgen, zal nog les worden gegeven in wis-, natuur-, werktuig- en scheikunde. Verder zal het onderwijs in vreemde talen worden voortgezet.

De duur van den cursus zal worden teruggebracht tot 3 jaren en meer practischen oefentijd bevatten dan thans. Na de eerste militaire vorming op het Instituut, die ongeveer 3 weken duren zal, embarkeeren de adelborsten op een schip voor algemeenen dienst, om daarmede eene zeereis van ongeveer 2½ à 3 maanden te doen. In hetzelfde cursusjaar doen zij voorts eene reis met een zeilinstructieschip op de Zuiderzee. In den zomer van het tweede cursusjaar worden gedurende twee maanden oefeningsstochten op de Zuiderzee gedaan met stoom- en zeilinstructievaartuigen. De cursus wordt, evenals thans, besloten met een embarkement van eenige maanden duur op een schip voor algemeenen dienst.

Verder ligt het in het voornemen van ondergeteekende een einde te maken aan den tegenwoordigen toestand, waarin de adelborsten verkeerden door tot den militairen stand te behooren zonder daarin een rang te bekleeden die hunne verhouding tot andere militairen aangeeft.

Wat betreft het gebouw, zoo kan, waar gerekend moet worden op splitsing van elk studiejaar in twee parallelklassen, met de tegenwoordige inrichting niet volstaan worden. Het onderwijs in natuurkunde, electrotechniek en teekenen stelt voorts hogere eischen dan waaraan de lokalen voor onderwijs in die vakken thans voldoen; het Instituut staat in dit opzicht dan ook achter bij elke hogere burgerschool. Ondergeteekende meent derhalve gelden te moeten aanvragen om in den bouw en de inrichting van zulke lokalen te kunnen voorzien, waardoor tevens ruimte in het Instituut voor zes klassen wordt verkregen. De plannen voor den bouw der nieuwe lokalen zijn ontworpen en het toezicht op de uitvoering zal worden gehouden door of vanwege den Rijksbouwkundige.

Het benodigd bedrag ad f 57 000 is uitgetrokken op art. 27, IIde afdeling, dezer begrooting.

Art. 40. De opleiding van adspirant- (vroeger leerling-) machinisten heeft steeds gestaan onder bevel van den commandant van het wachtschip te Hellevoetsluis, aan boord van welken bodem zij was gehuisvest.

Nu het wachtschip voornoemd zal vervallen en de adspiranten te eeniger tijd in een gebouw aan den wal zullen worden gehuisvest, acht ondergeteekende het noodig den luitenant ter zee, belast met de leiding van het onderwijs en den inwendigen dienst der opleiding, te vervangen door een kapitein-luitenant ter zee, commandant der opleiding, en aldus de leemte aan te vullen, ontstaan door het vervallen van het wachtschip.

Voor zoover genoemde luitenant ter zee tevens belast was met het geven van instructie, zal hij worden vervangen door een der officieren van politie of officieren-machinist.

In afwachting van de aanstelling van een kapitein-luitenant ter zee tot commandant der opleiding, zal een te Hellevoetsluis aanwezig hoofdofficier met de waarneming van het bevel worden belast, wanneer de tegenwoordige commandant van het wachtschip van het bevel wordt ontheven.

In aansluiting met hetgeen door den ondergeteekende op

bladz. 33 der Memorie van Antwoord betreffende de Marinebegrooting voor 1904 als zijn voornemen werd te kennen gegeven, wordt eene nieuwe regeling voorgesteld van de traktementen der burger-leeraren bij de opleiding van adspirant-machinisten. De leeraren in de wis-, natuur- en werktuigkunde en in de talen bij die inrichting hebben voor het meerendeel de bevoegdheid tot het geven van middelbaar onderwijs. Het komt den ondergeteekende dan ook, lettende op de bezoldiging van leeraren bij hogere burgerscholen, billijk voor, de minimum-bezoldiging voor de leeraren in de wis-, natuur- en werktuigkunde te bepalen op f 2000, en voor den leeraar in de talen op f 1400 's jaars, en de maximum-bezoldiging vast te stellen resp. op f 2800 en f 2200. Deze maxima zouden zijn te bereiken door periodieke traktementsverhoogingen van f 200 na iedere 5 jaren dienst. Evenals voor de leeraren bij het Koninklijk Instituut werd bepaald, zouden ook voor deze leeraren de dienstjaren, bij Rijks- of gemeentelijke inrichtingen van onderwijs doorgebracht, behooren mede te rekenen ter bepaling van de aanspraak op periodieke traktementsverhooging.

Bij goedkeuring van deze regeling zullen twee der leeraren op grond van hunne dienstjaren in aanmerking komen voor eene traktementsverhooging van f 400 en één voor eene traktementsverhooging.

Art. 42. Bij de beraadslagingen over de IIIde afdeling der begrooting voor 1904 deelde ondergeteekende mede, dat de overbrenging van de opleiding van jongens van Amsterdam naar Hellevoetsluis werd voorbereid, ten einde de geheele opleiding te vereenvoudigen en in ééne hand te brengen.

De voorbereiding is thans zoover gevorderd, dat de overbrenging vermoedelijk in October a. s. kan plaats hebben op het tijdstip, waarop andere jaren de overgang van jongens van Leiden naar Amsterdam en van Amsterdam naar Hellevoetsluis plaats had.

De opleiding zelf heeft geen andere belangrijke wijziging ondergaan dan deze, dat de kruistocht met Hr. Ms. *Nautilus* in den vervolge de opleiding zal besluiten.

De commandant van Hr. Ms. *Nautilus* en de directeur van de kweekschool te Leiden, zullen, wat de opleiding betreft, rechtstreeks onder de bevelen staan van den commandant der opleiding te Hellevoetsluis en aldus bereikt worden, wat door ondergeteekende ten vorigen jare is toegezegd.

Ten einde in de behoefte aan overdekte ruimte voor oefeningen bij regenachtig weer te voorzien, wordt een bedrag van f 38 000, aangevraagd, om op een terrein nabij de ligplaats der opleidingsschepen een exercitieloods te bouwen en daarvan een gedeelte in te richten voor gymnastiekonderwijs.

Art. 43. Om aan de cantines eene kleine bibliotheek met leeszaal te verbinden, de bibliotheken aan boord der schepen ruimer te voorzien en meer verscheidenheid in hun lectuur te brengen, in inrichtingen der zeemacht aan wal eene bibliotheek te vestigen, naar Oost-Indië reizende transporten van lectuur te voorzien, enz., wenscht ondergeteekende een centraal boekenfonds te Amsterdam op te richten, beheerd door eene aldaar gevestigde commissie, bijgestaan door sub-commissiën in de ander directiën der marine. De taak dezer commissie zal voornamelijk bestaan in aankoop van boeken en zorg voor verwisseling van den voorraad der bibliotheken aan boord der schepen en in inrichtingen aan den wal.

Tot nu toe bestonden de scheeps-bibliotheken uit boeken, welke tot den inventaris van het schip behoorden, en andere, die tot een zeker bedrag voor rekening van het land door de commandanten konden worden aangekocht.

Ondergeteekende stelt zich voor dat door verstrekking uit een boekenfonds beter zal kunnen voorzien worden in de behoefte aan lectuur, dan bij de thans gevolgde wijze het geval is.

Daarvoor is op deze begrooting voor 't eerst een bedrag uitgetrokken van f 1000.

Art. 44. Reeds meermalen is aan zeeofficieren, die daartoe verlof vroegen, de gelegenheid gegeven gedurende een jaar aan het instituut Montefiore te Luik een cursus te volgen in electro-techniek.

Aanvankelijk werd hun gedurende dien tijd alleen toegekend het aan hun rang verbonden vast traktement. Met het oog op de diensten, welke die officieren door hunne bijzondere kennis konden bewijzen, werd hun later, indien zij een ingenieurs-diploma verwierven, na afloop van den cursus bovendien nog toegekend een zee-traktement in eens, overeenkomende met het aan hun rang verbonden zee-traktement 's jaars, ter tegemoetkoming in de aan het verblijf en hunne studien verbonden kosten.

Ondergeteekende acht het regelmatigere tegemoetkoming in den vervolge niet meer op deze wijze toe te kennen, maar daarvan in de begroting te doen blijken.

Hij acht het voorts wenschelijk, indien aan officieren en machinisten, die daartoe genegen zijn en den noodigen aanleg bezitten, wordt opgedragen zich aan eenige inrichting in Nederland in de electro-techniek te bekwamen, de kosten van dat onderwijs ten laste van de begroting te brengen.

De verschillende toepassingen van de electriciteit aan boord maken het meer en meer noodig over op dit gebied wetenschappelijk goed onderlegd personeel te beschikken.

Art. 46. Het ligt in de bedoeling om, overeenkomstig de schaffingstarieven D, E en F, als bijlagen voorkomende achter deze Memorie, gedurende een jaar een proef te doen nemen respectievelijk aan boord der oorlogsschepen binnenslands, buitenslands, en in de West-Indische wateren.

Daarbij zijn zooveel mogelijk gevolgd de voorstellen der voedingcommissie, uit welker rapporten een uittreksel in den vorm eener aflevering van de „Mededeelingen betreffende het zeewezen” reeds vroeger aan de leden werd aangeboden.

De voornaamste afwijkingen van die voorstellen zijn:

1°. de boter bij gort kan niet als eene behoefte worden beschouwd en is met het oog op de daaraan verbonden groote uitgaaf van ruim f 20 000 's jaars achterwege gelaten;

2°. daarentegen is de hoeveelheid versch rundvleesch per hoofd niet verminderd tot 0,3 K.G., doch gehandhaafd op 0,4 K.G.;

3°. in de extra verstrekkingen is de jenever vervallen en daarvan in de plaats gesteld de uitgifte van koffie en suiker bij nat of ruw weder, terwijl bovendien aan de commandanten de beschikking wordt gegeven over geld, als bedoeld sub c der tarieven;

4°. in tarief E is gerekend op 2 maal snert en 1 maal kapucijners, dan wel 2 maal kapucijners en 1 maal snert per week, om den anderen keer, waardoor wordt tegemoet gekomen aan de vrij algemeen groote ingenomenheid met kapucijners;

5°. in tarief F is eenmaal rundvleesch vervangen door varkensvleesch, omdat de kwaliteit van het rundvleesch in West-Indië over het algemeen te wenschen overlaat en inferieur is aan die van varkensvleesch;

6°. in verband met jaargetijde, temperatuur, enz. zal aan de commandanten binnen de aangegeven grenzen worden overgelaten, wanneer limoensap zal worden verstrekt. In de koloniën heeft de uitgifte plaats, als het schip zich buiten communicatie met den wal bevindt.

De overige afwijkingen houden verband met de noodzakelijkheid om den voorraad geconserveerde levensmiddelen geregeld te kunnen verbruiken.

Hoewel de jenever als dagelijkse en extra verstrekking wordt afgeschaft, zal toch aan de commandanten over eene hoeveelheid jenever de beschikking worden gelaten, ten einde daarvan ten behoeve hunner bemanning ingeval van noodzakelijkheid gebruik te kunnen maken.

In zee zullen zooveel mogelijk ververschingen worden verstrekt en daartoe het benodigde vleesch, levend vee, enz. worden medegenomen en onderweg aangekocht.

De inrichtingen tot het bereiden van spijzen zullen geleidelijk worden gewijzigd en vernieuwd, ten einde zooveel doenlijk voor de equipages het vleesch te doen braden en aardappelen, vleesch en groenten ieder afzonderlijk toe te dienen.

In verband met het vorenstaande is de omschrijving en inrichting van het artikel en van de onderdeelen aangevuld en gewijzigd.

Aangaande de verrichtingen van de schepen en vaartuigen van oorlog kan, in aansluiting aan hetgeen daaromtrent in de Memorie van Toelichting der vorige begroting werd gemeld, het navolgende worden medegedeeld.

Hr. Ms. pantserdekschip *Friesland*, aanvankelijk bestemd voor oefeningsreizen met de adelborsten der 2de klasse, 1ste afdeeling van het Koninklijk Instituut, konde echter, wegens noodig blijkende reparatiën, eerst den 1sten October 1903 in dienst gesteld worden en werd daarna gereed gemaakt voor eene reis naar Oost-Indië, waarheen het schip den 14den December vertrok en waar het den 18den Januari 1904 aankwam.

Den 21sten April 1904 aanvaardde deze bodem de thuisreis weder en viel, na Colombo, Aden, Suez en Malta te hebben aangedaan, den 29sten Mei 1904 te Nieuwediep binnen.

Den 14den Juni d. a. v. werd hij uit dienst gesteld.

Hr. Ms. pantserdekschip *Zeeland*, den 21sten December 1903 uit Oost-Indië teruggekeerd, werd den 11den Januari 1904 uit dienst gesteld.

Hr. Ms. pantserdekschip *Koningin Wilhelmina der Nederlanden* was 1 Juli 1903 in dienst voor oefeningstochten met de adelborsten der oudste afdeeling van het Koninklijk Instituut voor de marine, waartoe het den 14den Juli 1903 naar zee vertrok. Na Greenock en Tromsø te hebben aangedaan, kwam het schip den 28sten Augustus d. a. v. weder te Nieuwediep binnen en werd den 1sten October 1903 uit dienst gesteld.

Hr. Ms. pantserdekschepen *Gelderland*, *Noordbrabant* en *Utrecht* bleven deel uitmaken van het auxiliair-eskader.

Hr. Ms. pantserdekschip *Holland* onderging gedurende den zomer van 1903 de noodige voorzieningen en werd gereed gemaakt voor een driejarig verblijf in Oost-Indië.

Den 3den September 1903 vertrok het schip van Willemsoord en kwam den 22sten October d. a. v. in Oost-Indië aan.

Ook Hr. Ms. pantserschip *Koningin-Regentes* bleef deel uitmaken van het auxiliair-eskader.

Hr. Ms. pantserschip *de Ruiter*, na in Newport-News gedokt te hebben, vertrok van daar den 6den Juli 1903 naar Sint Thomas, alwaar het schip den 11den Juli aankwam.

Den 14den d. a. v. vertrok het naar Curaçao, waar het den 16den aankwam. Van 5 tot 14 Augustus werd een tocht gemaakt naar Aruba en Bonaire.

Den 9den September werd eene reis ondernomen naar de Republiek Columbia, om in eenige havens van dien Staat de vlag te vertoonen. Te Puerto Columbia werd van 11 tot 14 September vertoeft, van 15 tot 17 September te Carthagena en van 18 tot 24 September te Colon.

Den 29sten October maakte het schip een tocht naar St. Eustatius en in de daaropvolgende maand den 22sten November naar St. Domingo, voor het verleenen van hulp aan Nederlandsche onderdanen bij den opstand aldaar.

Van daar werd naar Portorico gesteynd, waar van 27 tot 30 November Ponce werd bezocht. Van 1 tot 5 December bezocht het schip St. Thomas, vanwaar weder werd teruggekeerd naar Haiti, waar van 7—10 December Port-au-Prince werd aangedaan. Van hier werd een bezoek gebracht aan Havana, waar van 13—18 December werd vertoeft. Den 18den December vertrok het schip weder naar Ponce, waar het van 22 tot 31 December verbleef. Het schip keerde den 2den Januari 1904 te Curaçao terug en vertrok van daar den 30sten Januari voor de thuisreis. Den 15den Februari viel het te Willemsoord binnen, bleef daarna in dienst voor herhalingsoefeningen met zeemiliciens en vertrok den 26sten

Mei met Hr. Ms. pantserschip *Hertog Hendrik* naar de Noordzee, ten einde eene oefeningsreis te maken.

Hr. Ms. pantserschip *Hertog Hendrik* werd den 22sten Maart 1904 in dienst gesteld voor oefeningen met de adelborsten 2de klasse, 1ste afdeeling, en voor voortgezette oefeningen met de jongens afkomstig van Hr. Ms. opleidingsschip *Buffel*.

Het schip vertrok den 26sten Mei met Hr. Ms. *de Ruyter* voor een oefeningstocht in de Noordzee.

Beide schepen vertoefden van 4 tot 13 Juni te Leith en kwamen den 20sten Juni te Dronthjem aan. Zij vertrokken van daar den 27sten Juni en kwamen den 30sten Juni te Nieuwediep.

Hr. Ms. pantserschip *Evertsen* bleef in dienst. Dit schip voerde 24 Juli 1903 Zijne Koninklijke Hoogheid den Prins der Nederlanden van Amsterdam over naar Willemsoord, voor het bijwonen van de wedstrijden van de Koninklijke Marine-jachtclub ter reede Texel. Den 10den Augustus werd, in vereeniging met Hr. Ms. *Kortenaer*, een kruistocht aangevangen in de Noordzee voor herhalingsoefeningen der zeemiliciens. Van 15 tot 24 Augustus werd te Bergen vertoefd en den 28sten d.a.v. te Willemsoord weder binnengevallen. Het bleef verder in dienst.

Hr. Ms. pantserschip *Kortenaer* vertoefde van 29 tot 31 Juli 1903 te Delfzijl tijdens het Koninklijk bezoek aan Groningen en Delfzijl, en werd na den kruistocht met Hr. Ms. *Evertsen* gereed gemaakt voor eene reis naar West-Indië, waarheen het schip den 16den December 1903 vertrok. Den 19den Januari 1904 kwam het te Curaçao aan, na Brest, Funchal, St. Vincent en St. Lucia te hebben aangedaan.

Van 3 April tot 11 Mei vertoefde het schip te Paramaribo en kwam den 25sten Mei d.a.v. weder te Curaçao aan.

Hr. Ms. schoener *Suriname* vertrok den 11den Juli 1903 uit West-Indië naar Nederland en werd den 15den Augustus d.a.v. te Hellevoetsluis uit dienst gesteld.

Hr. Ms. schoener *Argus* werd den 24sten October 1903 uit dienst gesteld en kwam den 19den April 1904 weder in dienst voor uitoefening van politietoezicht op de visscherij in de Noordzee.

Hr. Ms. schoener *Zehond* bleef voor hetzelfde doel in dienst.

Hr. Ms. monitors *Reinier Claeszen* en *Cerberus* bleven in dienst voor herhalingsoefeningen van de zeemiliciens.

Hr. Ms. logementschip voor zeemiliciens *Neptunus* werd 25 Februari 1904 in dienst gesteld. Aan dezen bodem werd toegevoegd Hr. Ms. kanonneerboot *Balder*, die daartoe 18 Maart 1904 werd in dienst gesteld.

Den 25sten Juni 1904 werd laatstgenoemd schip uit dienst gesteld.

Hr. Ms. kanonneerbooten *Dufa* en *Bulgia* bleven in dienst en werden weder aangewezen voor oefeningen van zeemiliciens.

Hr. Ms. kanonneerbooten *Wodan* en *Raaf* werden resp. 16 October en 21 October 1903 uit dienst gesteld.

Hr. Ms. kanonneerboot *Udur* kwam den 3den Mei 1904 te Hellevoetsluis in dienst voor oefening van de adspirant-machinisten.

Hr. Ms. kanonneerbooten *Geep* en *Hadda* kwamen den 6den April 1904 en den 31sten Mei 1904 in dienst, resp. als opnemingsvaartuig voor de militaire hydrographie en voor het nemen van proeven met de verspertorpedo's, systeem *Elia*.

Hr. Ms. torpedoboot *Sphinx* werd den 1sten Juli 1903 in dienst gesteld.

De drie voor den Indischen dienst bestemde booten *Sphinx*, *Python* en *Minotaurus*, vertrokken den 22sten Augustus 1903 gezamenlijk naar Oost-Indië; zij vertoefden van 28 tot 30 Augustus te Corunna, van 2 tot 4 September te Sevilla, van 7 tot 12 September te Algiers, van 19 tot 24 September te Athene, van 5 tot 8 October te Aden, van 17 tot 26 October te Colombo en kwamen den 30sten October te Sabang aan.

Hr. Ms. riviervaartuigen *Merva* en *Isala* bleven in dienst met standplaats Nijmegen.

Hr. Ms. instructieschepen *Marnix*, *Vulkaan*, *Amstel*, *Bel-lona*, *Gier* en *Harik* behielden hunne zelfde bestemming.

Hr. Ms. schoener *Bonaire* en monitor *Matador* deden sedert 1 April 1904 tijdelijk dienst als logementschepen, wegens vertimmering van het wachtschip *van Galen*.

Hr. Ms. instructieschip *Admiraal van Wassenaer*, het logementschip *Buffel* en de daaraan toegevoegde instructieschepen *Castor* en *Pollux* bleven steeds dienst doen voor de opleiding van jongens tot matroos.

Hr. Ms. instructieschepen *Urania* en *Ever* kwamen resp. 10 Mei en 27 Juni 1904 in dienst voor oefeningen met de adelborsten der jongste 3 afdeelingen van het Koninklijk Instituut voor de marine.

Hr. Ms. instructieschip *Nautilus* kwam van den zomerkruistocht den 12den September 1903 te Hellevoetsluis binnen.

De winterkruistocht werd den 7den November d.a.v. aangevangen en van den 24sten November tot den 8sten December te Teneriffe vertoefd.

Van 24 December 1903 tot 13 Januari 1904 en van 1 Februari 1904 tot 13 Februari d.a.v. werd vertoefd te Las Palmas. Den 20sten Maart 1904 viel het schip te Hellevoetsluis binnen.

Den 5den Mei vertrok het weder voor den zomerkruistocht, verbleef van 26 Mei tot 14 Juni te Santa Cruz de Teneriffe en kwam den 22sten Juni te Las Palmas aan.

Hr. Ms. wachtschepen *Adolf Hertog van Nassau* en *Prins Maurits* bleven aangewezen voor denzelfden dienst, resp. te Willemsoord en te Amsterdam.

Het wachtschip *van Galen* te Hellevoetsluis kwam in timmering ten einde ingericht te worden voor instructieschip voor jongens.

Ter voorziening in de behoefte aan ruimte voor de werfdivisie, werd aan het wachtschip te Willemsoord voorloopig toegevoegd het fregat *van Speyk*.

Ten aanzien van de zeemilitie kan het navolgende worden medegedeeld.

Van de 515 man, die blijkens de in de Memorie van Toelichting der vorige begroting gedane opgave bij de zeemilitie van de lichting 1903 zijn ingelijfd en van wie er 8 slechts nominaal werden ingedeeld, als hebbende vóór de inlijving, overeenkomstig art. 9 der Militiewet 1901 eene vrijwillige verbintenis aangegaan bij de Marine-Reserve, zijn:

Overgegaan met eene vaste verbintenis bij de zeemacht of bij de marine-reserve	4
Als voren bij de koloniale troepen	1
Ontheven van den werkelijken dienst	5
Overleden	2
Ontslagen wegens lichaamsgebreken	8
(Twee dezer ontslagenen werden ingevolge art. 101 der Militiewet door andere lotelingen vervangen.)	
Voorts werd een buitenlandsch verlof verleend aan ...	8

Voor zoover de opgaven van de Commissarissen der Koningin zijn ingekomen, werd aan 98 zeemiliciens, die met groot verlof huiswaarts keerden, vergunning verleend tot uitoefening van de buitenlandsche zeevaart of de zeevisscherij.

Voor de lichting van het jaar 1904 hebben zich, na aftrek van hen, die buiten oproeping bleven, en van hen, die niet een der beroepen uitoefenden, bedoeld in art. 137 der Militiewet 1901, 1012 personen voor de zeemilitie aangemeld, afkomstig uit:

Noordbrabant	48
Gelderland	57
Zuidholland	334
Noordholland	256

Zeeland	60
Utrecht	26
Friesland	76
Overijssel	41
Groningen	79
Drenthe	29
Limburg	6
Te zamen	1012

Daar echter, volgens art. 1 van het Koninklijk besluit van 21 November 1903 (*Staatsblad* n°. 281) slechts 522 lotelingen bij de zee-militie konden worden ingelijfd, werden overeenkomstig eene evenredige verdeling volgens den maatstaf, aangegeven in art. 3 van dat besluit, voor den dienst ter zee bestemd, uit:

Noordbrabant	23
Gelderland	26
Zuidholland	182
Noordholland	125
Zeeland	34
Utrecht	12
Friesland	42
Overijssel	18
Groningen	43
Drenthe	15
Limburg	2
Te zamen	522

IVde AFDEELING.

Het totaal dezer afdeeling bedraagt f 2 762 431 tegen f 2 614 067,25 toegestaan voor 1904.

Het verschil, voor elk artikel in den toelichtenden staat verklaard, is een gevolg van *hoogere* raming van:

<i>Art. 55.</i> Bezoldigingen van den inspecteur-generaal enz, met	f 1 700,00
<i>Art. 56.</i> Kosten der stoomloodtransport-vaartuigen, met	115 480,00
<i>Art. 57.</i> Bureau- en lokaalbehoeften enz., met	200,00
<i>Art. 59.</i> Bezoldiging van de ambtenaren met	4 250,00
<i>Art. 63.</i> Kosten der loods- en afhaalvaartuigen, met	7 200,00
<i>Art. 64.</i> Kosten van huur van sleepbooten enz., met	7 500,00
<i>Art. 72.</i> Bezoldiging, enz. van personeel der verlichting enz., met	9 020,00
<i>Art. 73.</i> Kosten van het materieel der verlichting enz., met	19 627,50
<i>Art. 77.</i> Kosten der opnemingsvaartuigen, met	1 476,25
Totaal meer	f 166 453,75

waartegenover eene *lagere* raming van:

Art. 61. Aandeel in de loodsgelden, met f 80,00

Art. 65. Aanbouw enz., van loodsgebouwen enz., met 11 190,00

Art. 67. Kosten van het algemeen betonningsmagazijn te Enkhuizen, met 1 000,00

Art. 69. Aanbouw enz., van gebouwen enz., voor de betonning, met 2 640,00

Art. 70. Kosten der betonningsvaartuigen enz, met 910,00

Art. 74. Bezoldigingen van het personeel van het hydrographisch bureau, met 2 270,00

Totaal minder f 18 090,00

Blijft meer f 148 363,75

Loodswezen, betonning, bebakening en verlichting, kustwacht en stormwaarschuwingsdienst.

Als vervolg op het onder voormeld hoofd terneergestelde in de Memorie van Toelichting, behoorende bij de Marine-begrooting voor het dienstjaar 1904 (bladz. 24 en 25), teekent de ondergeteekende hier in de eerste plaats aan:

dat met den bouw van het stoomloodtransportvaartuig en het betonningsvaartuig, waarvoor de gelden werden toegestaan op de definitieve Marine-begrooting voor het dienstjaar 1903, werd aangevangen en de gereedheid dier vaartuigen in den loop van dit jaar kan worden verwacht; terwijl de voor genoemd dienstjaar toegestane nieuwe werken zijn uitgevoerd of hunne voltooiing naderen;

dat het vierde stoomloodvaartuig, waarvoor de gelden werden toegestaan bij de begrooting voor 1904, in aanbouw is, en de nieuwe werken in uitvoering of in voorbereiding zijn.

Met betrekking tot de in de IVde afdeeling (*Loodswezen, betonning, bebakening, enz.*) van den uitgewerkten en toelichtenden staat der marine-begrooting voor 1905 aangevraagde gelden, waarvoor in de kolom toelichtingen van dien staat wordt verwezen naar de Memorie van Toelichting, heeft de ondergeteekende de eer het volgende mede te deelen:

Art. 55. In verband met de zeer hooge eischen, welke thans met het in de laatste tijden aangenomen en ook thans voor onze kusten voorgestelde lichtenstelsel aan de installatiën daarvoor gesteld worden, acht de ondergeteekende het noodzakelijk aan den inspecteur-generaal van het loodswezen, enz. toe te voegen een ingenieur, die, na voor zijn aanstaanden werkkring door een detachering in Frankrijk, welk land daarvoor het eerst aangewezen is, voldoende bekwaamd te zijn geworden, in de toekomst de adviseur kan zijn op alles wat het gebied van verlichting betreft, zoowel in theoretischen als practischen zin.

Tot nu toe ontbreekt in ons land ten eenenmale een zoodanig deskundige en in verband met de belangrijke bedragen, die uitgegeven moeten worden voor installatiën en betrokken zijn bij het onderhoud der nieuwe lichten, acht ondergeteekende bovengenoemd voorstel ten volle verantwoord.

Zoodoende zal een waarborg worden verkregen, dat de verlangde verlichtingstoestellen naar behooren geleverd en opgesteld worden en door een voortdurend deskundig toezicht en een behoorlijk onderhoud de lichtsterkte, waarop gerekend wordt, ook werkelijk in het gebruik behouden zal blijven. Het ligt in het voornemen van den ondergeteekende bedoelden deskundige eventueel als „inspecteur van de verlichting” het toezicht daarover in haren geheel omvang te doen uitoefenen.

Op art. 55 is uitgetrokken voor bezoldiging van bedoelden ambtenaar een aanvangssalaris van f 1600 's jaars; ondergeteekende stelt zich voor de financieele positie van dien inspecteur zoodanig te regelen, dat hij, door toekenning van 8 driejaarlijksche verhoogingen, telkens ten bedrage van f 300 kan opklimmen tot een maximum-bezoldiging van f 4000.

Art. 56c. Door de voortdurende uitbreiding der verlichting met lichtboeien in het algemeen en het voornemen tot het uitleggen van gasbrulboeien in de Noordzee in den loop van het jaar 1905, zooals aangegeven is in het rapport der commissie inzake de verbetering der kustverlichting, is het noodzakelijk geworden uitsluitend ten dienste der verlichting een zeewaardig stoomvaartuig beschikbaar te hebben om op de Noordzee en in de zeegaten de verlichting in stand te houden. Om die reden acht ondergeteekende het noodzakelijk, het thans in aanbouw zijnde stoomloodtransportvaartuig, tevens ingericht voor gastransport, waarvoor de gelden werden toegestaan op de marine-begrooting voor 1903, aan te wijzen voor gastransportvaartuig. Tevens zal dan eene wijziging in de aflossing van de lichtwachters der lichtschepen tot stand kunnen worden gebracht, in dier voege, dat zij 14 dagen aan den wal blijven na een verblijf van 4 weken aan boord; de voor de drie districten bestemde stoomloodtransportvaartuigen zullen elk de bemanning van één lichtschip aflossen en het gastransportvaartuig 2 lichtschepen.

Het voornemen is, om dit gastransportvaartuig na gereedheid in 1904 op te leggen en in 1905, wanneer de gelden voor de bemanning zullen zijn beschikbaar gesteld, in dienst te stellen voor bovengenoemde werkzaamheden. De noodzakelijkheid om voor de bovengenoemde uitbreiding der verlichting 4 vaartuigen voortdurend in dienst te houden, maakt het noodig over een reserve-stoomloodtransportvaartuig te kunnen beschikken bij voorkomende ongevallen aan een der dienstdoende vaartuigen. Op grond daarvan zijn op art. 56c gelden opgebracht voor den bouw van een stoomloodtransportvaartuig, geheel overeenkomstig met de reeds bestaande vaartuigen voor dien dienst.

Art. 59. Bij het doen van zijn voorstel bij de Marine-begrooting voor 1904 (blad. 75 van den uitgewerkten en toelichtenden staat, art. 57, kolom toelichtingen) tot verhoging van de bezoldiging van twee ambtenaren van het loodswezen, bleek ondergeteekende de wenschelijkheid om door het treffen van eene algemeene regeling van de bezoldiging dier ambtenaren meer eenheid daarin tot stand te brengen.

Ontbrak tot dusver elke regeling in de bezoldiging dier ambtenaren, terwijl voor toekenning van eene traktementsverhoging na geruimen dienstdijd, gepaard aan ijver en geschiktheid, mede geen vaste maatstaf bestond, eene regeling om een en ander aan vaste regelen te binden mag dan ook, naar ondergeteekende's meening, en in het belang van het Rijk en in dat dier ambtenaren, in alle opzichten gemotiveerd worden geacht.

Voor eene goede regeling hunner bezoldiging is het noodig, dat rekening gehouden wordt met den omvang van de werkzaamheden der ambtenaren op de verschillende standplaatsen, als gevolg waarvan het noodzakelijk is hen in categorieën te rangschikken en voor elke categorie eene aanvangsbezoldiging vast te stellen.

Te rade gaande met de werkzaamheden dier ambtenaren ligt het in het voornemen van ondergeteekende hen in 4 categorieën te verdeelen, nl.:

in de eerste categorie:

de commissarissen der loodsen te Terschelling, Hellevoetsluis, Maassluis, Hoek van Holland en Vlissingen;

de commissarissen der loodsen, tevens ontvangers der loodsgelden te Willemsoord, IJmuiden en Rotterdam;

de ontvangers der loodsgelden te Maassluis en Vlissingen;

in de tweede categorie:

de commissarissen der loodsen, tevens ontvangers der loodsgelden te Delfzijl, Vlieland, Amsterdam en Antwerpen;

in de derde categorie:

de commissarissen der loodsen, tevens ontvangers der loodsgelden te Harlingen, Zaandam, Brouwershaven, Dordrecht en Neuzen;

de ontvanger der loodsgelden te Hellevoetsluis;

de commissaris der loodsen-titulair te Rotterdam;

in de vierde categorie:

de adjunct-commissarissen der loodsen te Rotterdam, Amsterdam, IJmuiden, Willemsoord en Maassluis en de nieuw opgebrachte adjunct-commissaris der loodsen te Vlissingen.

In verband met het voornemen om bij eventuele vacature van de betrekking van commissaris der loodsen, tevens ontvanger der loodsgelden te Zierikzee deze betrekking te combineeren met die van commissaris der loodsen, tevens ontvanger der loodsgelden te Brouwershaven, en derhalve op één persoon te vereenigen, terwijl de tegenwoordige bezoldiging van den commissaris der loodsen, tevens ontvanger der loodsgelden te Zierikzee eene billijke belooning is te achten voor diens werkzaamheden en dienstdijd, is zijne betrekking buiten de voorgestelde indeeling in categorieën gesloten.

Als aanvangsbezoldiging komt het ondergeteekende billijk voor, te stellen voor de ambtenaren gerangschikt in de

1ste categorie	f 1700 's jaars,
2de „	1500 „
3de „	1300 „
4de „	1100 „

Op grond van de overweging voorts, dat verreweg het meerendeel der ambtenaren bij het loodswezen vrije woning geniet en slechts enkelen daarvan zijn uitgesloten, vordert de billijkheid hun die van het genot van vrije woning verstoken zijn eene toelage wegens gemis daarvan toe te kennen, en die te bepalen op f 200 's jaars. Voor die toelage komen van de in dienst zijnde ambtenaren in aanmerking de commissarissen der loodsen, tevens ontvangers der loodsgelden te Zierikzee en te Dordrecht, zoomede vier adjunct-commissarissen der loodsen, t. w. een te Amsterdam, een te Maassluis en twee te Rotterdam.

Aan de bezoldiging der ambtenaren eene periodieke verhoging voor dienstdijd, gepaard aan ijver en geschiktheid, te verbinden, mag bovendien alleszins gerechtvaardigd worden geacht. Daardoor toch zal een meer gewenschte toestand ontstaan dan thans het geval is, waar nu eens voor den eenen, dan weder voor een anderen ambtenaar de aanvraag om eene verhoging plaats heeft.

De gemiddelde leeftijd bij indiensttreding als ambtenaar bij het loodswezen 35 jaren zijnde, ligt het in de bedoeling aan de ambtenaren 2 periodieke verhoogingen van f 300 's jaars toe te kennen, en wel één na 10 en één na 20 dienstjaren.

De vorenstaande regeling toepasselijk te maken op de reeds in dienst zijnde ambtenaren komt ondergeteekende billijk voor.

Voor de invoering der regeling op 1 Januari 1905 wordt voor vermeerdering van de jaarwedde van de bestaande ambtenaren eene som vereischt van f 2000

terwijl voor toelage voor gemis van vrije woning voor 6 ambtenaren wordt gevorderd een bedrag van 1200

f 3200

Evenwel zal de bezoldiging van 4 adjunct-commissarissen bij het toekennen der toelage wegens gemis van vrije woning verminderd worden voor ieder met f 100, vermits hunne bezoldiging thans bedraagt f 1200, waarbij op gemis van vrije woning is gerekend, zoodat de invoering der regeling met 1°. Januari 1905 zal vereischen eene uitgaaf van f 3200 — $4 \times f 100 = f 400$, derhalve f 2800

Het ligt in de bedoeling de bestaande ambtenaren, die thans in het genot zijn van eene hoogere bezoldiging dan die welke hun volgens de nieuwe regeling zoude toekomen, in het genot dier hoogere inkomsten te handhaven, met dien verstande, dat, voor zoover zij nog voor eene periodieke verhooging wegens diensttijd mochten in aanmerking komen, het bedrag dier verhooging zich zal bepalen tot de som welke noodig is om de maximum bezoldiging (zijnde het bedrag der aanvangsbezoldiging, vermeerderd met de twee periodieke traktementsverhoogingen) niet te overschrijden.

De steeds toenemende werkzaamheden van den inspecteur van het loodswezen enz. te Vlissingen, als gevolg van de invoering van de kustwacht met de later daaraan gegeven uitbreiding van de militaire kustwacht, de invoering van den stormwaarschuwingdienst, zoomede de hoogere eischen aan het administratief beheer gesteld, maakt het noodig voornoemden inspecteur, evenals heeft plaats gehad met de inspecteurs van het loodswezen enz. te Rotterdam en Amsterdam, een adjunct-commissaris der loodsen toe te voegen, waarvoor wordt aangevraagd het benoodigde bedrag van f 1300, als f 1100 voor jaarwedde en f 200 voor toelage wegens gemis van vrije woning, een en ander gegrond op de voorgestelde nieuwe regeling der bezoldiging van de ambtenaren van het loodswezen.

Daar het in het voornemen ligt aan dien adjunct-commissaris tevens op te dragen het doen van de hydrographische opnemingen op de Wester-Schelde, kan de voor dat doel daarvoor afzonderlijk aangewezen stuurman-majoor vervallen, in verband waarmede op art. 74 is vrijgefallen een bedrag van f 1128 voor soldij, toelage en kostgeld voor dien stuurman-majoor.

Art. 63 a. In verband met het aangeteekende in de Memorie van Antwoord betreffende de definitieve vaststelling van de Marinebegrooting voor het dienstjaar 1903 (bladz. 14, IVde afdeling, regel 9 en volgende) en tevens op grond, dat voor den stoomloodsdienst een reservevaartuig noodig is, wordt de bouw van een vijfde stoomloodsvaartuig voorgesteld.

Art. 73. Van de totaalsom, ten bedrage van f 858 576, welke noodig geoordeeld wordt tot uitvoering der werken voor de noodzakelijke verbeteringen in de bestaande kustverlichting, is op dit artikel als eerste termijn onder onderdeel g een bedrag van f 37 477,50 uitgetrokken, waaronder f 3000 is begrepen voor tijdelijk aan te stellen personeel. Uit dit bedrag zullen gekwetten worden de kosten van aanschaffing van 4 brulgasboeien en bovendien het noodige worden verricht om door het opstellen van een hulplicht te Terschelling aan het bestaande licht aldaar het gewenschte karakter te geven.

Ondergeteekende stelt zich wijders voor de voor de geheele uitvoering benoodigde kosten over een tijdvak van 6 jaren te verdeelen, zooals in het hierbijgevoegd werkplan is aangegeven.

In dit werkplan is door ondergeteekende van de voorstellen, vermeld in het rapport, ingediend door de commissie inzake de verbetering der kustverlichting, afgeweken ten opzichte van de lichten te Terschelling, IJmuiden en Ameland.

Het groote gewicht dat geheel moet worden aan eene uitstekende verlichting van het kustgedeelte nabij Terschelling, in verband met de drukke en steeds toenemende vaart op die hoogte langs de kust, maakt het noodzakelijk aldaar een zoo krachtig mogelijk licht op den ouden toren (Brandaris) te

plaatsen, d. w. z. een electrisch groepbliksemlicht met een brandpuntsafstand van 0,3 M. en een lichtsterkte van 27 500 000 kaarsen.

Het O. licht van IJmuiden daarentegen zal niet een electrisch groepbliksemlicht worden, doch een groepbliksemlicht van hetzelfde karakter als door de commissie is voorgesteld met petroleum-gloeilicht als lichtbron, waardoor eene lichtsterkte van 1 122 000 kaarsen zal worden verkregen.

Na rijp beraad is ondergeteekende tot laatstgenoemde wijziging, die te gelijk een bezuiniging van f 63 829 ten gevolge heeft, besloten, om reden hij het in het belang der scheepvaart niet noodzakelijk oordeelt, aldaar een zoo krachtig mogelijk licht te plaatsen in verband met de belangrijke verbeteringen, die de kustverlichting, zoowel benoorden als bezuiden IJmuiden zal ondergaan. Hierbij is tevens de omstandigheid in aanmerking genomen, dat het acetyleenlicht, eene lichtbron krachtiger dan het petroleum-gloeilicht, in den laatsten tijd meer op den voorgrond begint te treden, reeds op enkele punten wordt toegepast en de eventuele verandering van petroleum-gloeilicht in acetyleenlicht vermoedelijk met geringe kosten gepaard zal gaan.

Het licht van Ameland zal niet veranderd worden in een flikkerlicht, doch het bestaande karakter behouden met petroleum-gloeilicht als lichtbron, waardoor de lichtsterkte verhoogd zal worden van 24 000 op 155 000 kaarsen. De bezuiniging van f 44 990 is alleszins gemotiveerd in verband met de voorgenomen groote verbeteringen der aangrenzende lichten van Terschelling en Schiermonnikoog, waardoor op Ameland geen krachtiger licht vereischt wordt.

Tot juiste beoordeeling van het bovenstaande wordt verwezen naar de desbetreffende aan de Memorie van Toelichting toegevoegde bijlagen, bestaande uit:

1°. het werkplan (bijlage G);

2°. het gedrukte rapport der commissie, ingesteld bij Ministerieele Resolutie 1 April 1903 n°. 44, om na te gaan, welke verbeteringen voor de verlichting van de Nederlandsche kust noodig zijn en in een stelsel van verlichting voor die kust zullen passen (bijlage H);

3°. een lichtenkaart van Nederland, waarop voor elk der voorgestelde lichten zijn geteekend de cirkels, aangevende de geographische dracht en de optische drachten bij atmosferische toestanden van: 50% gemiddeld, 85% mistig of hijg, en 94% mist (bijlage I);

4°. beknopt overzicht van hetgeen door de gehoorde Nederlandsche Stoomvaartmaatschappijen voor de verbetering onzer kustverlichting wordt noodig geacht (Bijlage K).

In verband met de meerdere werkzaamheden, die het gevolg zijn van bovenvermelde verbeteringen, is het noodig, dat aan den bouwkundige bij den dienst van het loodswezen, enz. gedurende de uitvoering van het werkplan, toegevoegd worden een opzichter, benevens een opzichter-teekenaar, ten einde behulpzaam te zijn bij het opmaken en uitwerken der plannen en teekeningen en om toezicht te houden op het terrein.

Het hiervoor benoodigde bedrag ad f 3000 is op art. 73, onderdeel g, uitgetrokken.

Hydrographie.

Sedert 1 Juli 1903 verschenen belangrijk verbeterde uitgaven van de kaarten n°. 206 „Friesche zeeget en omliggende wadden” en n°. 209 „Haringvliet, Krammer, Volkerak en Hollandsch diep”, benevens de nieuwe Nederlandsche kaart n°. 202 „Zeegeten aan den Hoek van Holland en van Goeree” en de nieuwe West-Indische kaart n°. 210 „St. Martijn, Saba, St. Eustatius en omliggende eilanden”.

Vervolgens werd een aanvang gemaakt met het wederom aanbrengen van belangrijke verbeteringen op de gravure van de Nederlandsche kaart n°. 209 „Haringvliet, Krammer, Volkerak en Hollandsch diep”.

Behalve bovengenoemde werkzaamheden werden de verschillende gravures bijgewerkt door het aanbrengen van 4 groote en 336 kleine correcties.

Het bedrag, dat als bate in 's Rijks schatkist werd gestort wegens verkoop van Nederlandsche en West-Indische kaarten en beschrijvingen gedurende 1903 bedroeg f 1025.

Eene nieuwe lichtenlijst van Nederland en koloniën en een nieuwe catalogus van kaarten en boekwerken, uitgegeven door de afdeling Hydrographie, zag het licht, benevens nieuwe drukken van Deel I „Zeegat van Vlissingen en Schelde” en Deel IV „IJmuiden en Texel” van de beschrijvingen der Nederlandsche zeegaten.

Dit jaar zullen partieele opnemingen plaats hebben in de Zuiderzee en hare toegangen, en daarna de opname der zee-gaten van Vlieland, Terschelling en Ameland.

Art. 74. De vermeerdering der door het bureau Gravure van de afdeling Hydrographie te verrichten werkzaamheden maakt het beschikbaar zijn van meer werkkrachten noodzakelijk. Deze toeneming vindt hare oorzaak in de meerdere belangrijke verbeteringen, welke op de Nederlandsche gravures aangebracht moeten worden, omdat niet alleen het opnemingsvaartuig der gewone hydrographie, doch ook de beide der militaire hydrographie daarvoor thans de gegevens verstrekken. Ten gevolge van de grootere navraag der kaarten, ook uit het buitenland, doet de eisch, dat de gravures volgens de laatst ingekomen bescheiden *zoo spoedig mogelijk* moeten worden bijgewerkt, zich in sterker mate dan vroeger gelden en moeten de verbeteringen ook vlugger aangebracht worden.

Het feit, dat hier te lande geen particuliere personen voor het op koper graveeren der kaarten beschikbaar zijn, gevoegd bij de omstandigheid, dat de kopergravure, wat duurzaamheid betreft, zich nog steeds voor het reproduceeren van kaarten het meeste aanbeveelt, en de ondervinding bewezen heeft, dat deze nog door geen enkel procédé geëvenaard kon worden, maakt het in het belang der zaak noodzakelijk, dat in het gebrek aan werkkrachten van Regeeringswege door vorming van graveurs voorzien wordt. Alleen hierdoor kan voor de toekomst waarborg verkregen worden, dat het graveeren op koper, welke werkwijze onmisbaar is voor de reproductie der Nederlandsche zeekaarten, bestendig kan blijven, waarbij vooral ook het steeds opnieuw verbeteren en veranderen dezer gravures in aanmerking dient genomen te worden. Dit toch moet noodzakelijk onder voortdurend toezicht geschieden en kan dus niet aan de kopergraveurs in het buitenland opgedragen worden, zooals met de Indische kaarten steeds geschiedt, waarbij die bezwaren zich niet doen gelden.

Ten einde dus in het bovengenoemd gebrek aan werkkrachten te voorzien, en dat wel met de minste kosten, ligt het in het voornemen een jongmensch tot kaartgraveur op te leiden en eerst na daarvoor gebleken geschiktheid vast aan te stellen, waarvoor op art. 74 als bezoldiging voor nog een tweeden technischen ambtenaar een bedrag uitgetrokken is van f 600.

Vde AFDEELING.

Het totaal dezer afdeling bedraagt f 2 471 817, tegen f 2 340 860,50 voor 1904 toegestaan.

Het verschil voor elk artikel in den toelichtenden staat nader verklaard, is een gevolg van *hoogere* raming van:

Art. 78. Pensioenen en onderstanden, met f	134 593,50
Art. 85. Gratificatiën, met	1 000,00
Art. 89. Vergoeding ingevolge art. 113 der Militiewet 1901, met	2 000,00
terwijl nieuw opgebracht werden:	
Art. 91. Schadeloosstellingen aan geestelijken, enz., met	3 000,00
Art. 92. Subsidiën aan de marine-cantines, met	1 000,00
Art. 93. Kosten, in verband met de viering	

van de verjaardagen van de leden van het Koninklijk Huis, met f 1 000,00

Art. 94. Subsidie voor de militaire tehuizen, met 1 500,00

Totaal meer f 144 093,50

waartegenover eene *lagere* raming van:

Art. 79. Tijdelijk en voorloopig verleende pensioenen, met f 8 000,00

Art. 80. Gratificatiën, enz. aan militair personeel, met ... 4 000,00

Art. 83. Toelagen ingevolge art. 3 der wet van 9 Mei 1890 (*Staatsblad* n°. 80), met 737,00

Art. 84. Kosten van medailles, enz., met 400,00

Totaal minder 13 137,00

Blijft meer f 130 956,50

Art. 91. In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der begroting 1904 gaf ondergeteekende zijn voornemen te kennen, om de aanraking van geestelijken en godsdienstleeraars met het personeel der zeemacht zooveel mogelijk te bevorderen. Ondergeteekende had hierbij vooral op het oog betere verzorging der geestelijke belangen van het personeel in de directie Willemsoord — het centrum van de activiteit — waar ten gevolge van het ontbreken van elke geschikte gelegenheid tot „huisbezoek” en om de vele en veelal plotse opkomende schommelingen in de getalsterkte, de in de gemeente den Helder gevestigde predikanten en geestelijken zich onmogelijk naar behooren van die taak kunnen kwijten.

Hierom vermeent ondergeteekende, dat in de eerste plaats aan die predikanten en geestelijken het huisbezoek moet worden mogelijk gemaakt, waartoe hij zich voorstelt aan het wachtschip in de haven van het Nieuwediep een vaartuig toe te voegen, aan boord waarvan de schepelingen op bepaalde tijden de vorenbedoelde geestelijken zullen kunnen ontmoeten, waarbij hij voorts, ten einde de gewenschte geestelijke aanraking voor alle gezindten zoo volledig mogelijk te maken en om de ter plaats gevestigde geestelijken in hunnen moeilijken arbeid te steunen, ook de gelegenheid wenscht open te stellen om geestelijke hulp van elders te verkrijgen, waartoe op dit artikel gelden aangevraagd worden, om geestelijken en godsdienstleeraars van erkende kerkgenootschappen, die zich voor dit goede doel mochten aanmelden en op wier medewerking prijs wordt gesteld, geldelijk te kunnen te gemoet komen in de onvermijdelijk aan hunne zending verbonden uitgaven.

Daarvoor is op deze begroting voor 't eerst een bedrag uitgetrokken van f 3000.

Art. 92. Ondergeteekende acht het wenschelijk de commissiën van beheer der marine-cantines in de gelegenheid te stellen aan de schepelingen eenige afleiding aan te bieden, en hen, vooral gedurende de lange winteravonden, nuttig en aangenaam bezig te houden. Waar de opbrengst van het buffet der cantine dit toelaat, wordt dit reeds gedaan door het houden van voordrachten, het geven van muziekkuitvoeringen, enz.; niet in alle cantines echter is de opbrengst daartoe voldoende en hieraan wenscht ondergeteekende door subsidiëering te gemoet te komen.

Daarvoor is op deze begroting voor 't eerst een bedrag uitgetrokken van f 1000.

Art. 93. Voor de viering van verjaardagen van het Koninklijke Huis en andere feest- of gedenkdagen, wordt in den regel in de plaatsen waar directiën der marine gevestigd zijn,

door de zee-officieren aan de kosten der feestelijkheden bijgedragen. Waar die feestelijkheden aan het personeel der zeemacht een groot genoegen verschaffen en de beoefening van bewegingsspeken bevorderen, wenscht hij de marine-autoriteiten in de gelegenheid te kunnen stellen in de kosten te deelen en het welslagen niet geheel te doen afhangen van het particulier initiatief.

De vooroefeningen hebben in den regel voor een deel op het terrein der werven plaats en aangezien dit niet zonder toezicht kan geschieden, wenscht ondergeteekende over gelden te beschikken om dit toezicht te doen uitoefenen.

Voor een en ander is op deze begrooting voor 't eerst een bedrag uitgetrokken van f 1000.

Art. 94. Waar het ondergeteekende is gebleken dat in enkele plaatsen, waar gedeelten der zeemacht zijn gevestigd en militaire „Tehuizen” gevonden worden, deze door het per-

soneel der zeemacht worden bezocht, en derhalve veel bijbrengen tot veraangenaming van het leven der schepelingen aan den wal, acht ondergeteekende het billijk tot hunne instandhouding bij te dragen, of waar noodig, uitbreiding en verbetering mogelijk te maken.

Daarvoor is op deze begrooting voor 't eerst een bedrag uitgetrokken van f 1500.

Vide AFDEELING.

Deze afdeeling is voor 1905 geraamd op f 60 000, hetzelfde bedrag als voor 1904 werd toegestaan.

De Minister van Marine,

ELLIS.

BIJLAGE A VAN DE MEMORIE
VAN TOELICHTING.

VERGELIJKEND OVERZICHT

VAN DE

II^{DE} AFDEELING DER MARINEBEGROOTINGEN

VOOR HET

dienstjaar 1904 en 1905.

Bij de begroting voor 1904 is toegestaan voor:

Artikel.	Aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe schepen, daaronder begrepen artillerie- en torpedo-bewapening.	Herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst.	Conservatie van reserveschepen en hunne uitrustingsgoederen.	Aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aanbouw, onderhoud en herstelling van werfinrichtingen, werkvaartuigen en gebouwen.	Algemeenen dienst, beproevingen en proefnemingen.
17	Ia. f 1 158 000	Ib ¹ . f 18 600	"	Id. f 35 000	"	If. f 5 000	Ii. f 1 000
	"	Ib ² . 2 500	"	Ie. 3 000	"	Ig. 2 000	Ik. 5 000
	"	Ic. 12 900	"	"	"	Ih. 45 000	"
	IIa. 31 000	IIb ¹ . 36 700	"	IIId. 33 000	"	IIf. 1 250	IIi. 500
	"	IIb ² . 3 500	"	IIe. 5 000	"	IIg. 6 000	IIk. 3 000
	"	IIc. 5 000	"	"	"	IIh. 6 000	"
	"	IIIb ¹ . 58 700	"	IIIId. 14 000	"	IIIf. 5 200	IIIi. 100
	"	IIIb ² . 2 500	"	IIIe. 500	"	IIIg. 5 000	IIIk. 2 500
	"	IIIc. 104 300	"	"	"	IIIh. 25 000	"
	"	IVb ¹ . 73 300	"	IVId. 20 000	"	IVf. 1 200	IVi. 100
	"	IVb ² . 8 000	"	IVe. 2 000	"	IVg. 4 000	IVk. 300
	"	IVc. 45 550	"	"	"	IVh. 7 000	"
	"	Vb ¹ . 19 300	"	Vd. 4 500	"	Vf. 5 000	Vi. 100
	"	Vb ² . 2 000	"	Ve. 200	"	Vg. 2 500	Vk. 500
	"	Vc. 22 400	"	"	"	Vh. 7 500	"
	"	VIb ¹ . 41 200	"	VIId. 2 500	"	VIf. 800	VIi. 25
	"	VIb ² . 1 500	"	VIe. 400	"	VIg. 2 500	VIk. 250
	"	VIc. 7 100	"	"	"	VIh. 2 500	"
18	451 000	"	"	"	"	"	"
19	1 355 892	"	"	"	f 301 090	"	"
20	138 350	"	"	"	67 650	"	"
21	a. 43 680	b. 3 200	"	d. 110 000	"	"	e. 2 000
	"	c. 373 000	"	"	"	"	"
22	"	"	"	512 000	"	"	"
23	"	135 500	"	"	"	"	"
24	Ia. 400 000	Ib ¹ . 15 400	Ic ² . f 22 000	Id. 18 000	"	If. 5 000	Ii. 1 500
	"	Ib ² . 5 000	"	Ie. 6 000	"	Ig. 2 000	Ik. 30 000
	"	Ic ¹ . 19 600	"	"	"	Ih. 44 000	Il. 60 000
	IIa. 10 300	IIb ¹ . 3 200	IIc ² . 4 900	IIId. 1 500	"	IIf. 1 600	IIi. 250
	"	IIb ² . 600	"	IIe. 25 000	"	IIg. 500	IIk. 12 500
	"	IIc ¹ . 3 600	"	"	"	IIh. 1 800	III. 14 735
	"	"	"	"	"	"	III. 11 500
	"	"	"	"	"	"	IV. 34 000
	"	"	"	"	"	"	V. 7 350
	"	VIb ¹ . 52 600	VIc ² . 60 000	IVId. 4 500	"	VIf. 5 000	VIi. 1 000
	"	VIb ² . 2 000	"	VIe. 1 500	"	VIg. 3 000	VIk. 9 900
	"	VIc ¹ . 85 000	"	"	"	VIh. 18 000	VII. 34 000
	"	VIIb ¹ . 11 000	VIIc ² . 11 000	VIIId. 3 000	"	VIIf. 2 000	VIIi. 200
	"	VIIb ² . 1 200	"	VIIe. 10 000	"	VIIg. 1 500	VIIk. 7 100
	"	VIIc ¹ . 16 850	"	"	"	VIIh. 4 500	VIII. 18 000

Bij de begroting voor 1905 is uitgetrokken voor:

Artikel.	Aanbouw, taigen en uitrusten van nieuwe schepen, daaronder begrepen artillerie- en torpedo-bewapening.	Herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst.	Conservatie van reserveschepen en hunne uitrustingsgoederen.	Aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aanbouw, onderhoud en herstelling van werfinrichtingen, werkvaartuigen en gebouwen.	Algemeenen dienst, beproevingen en proefnemingen.
17	Ia. f 342 000	Ib ¹ . f 32 200	"	Id. f 35 000	"	If. f 4 000	Ii. f 1 000
	"	Ib ² . 2 000	"	Ie. 3 000	"	Ig. 2 000	Ik. 4 000
	"	Ic. 52 000	"	"	"	Ih. 45 000	"
	IIa. 74 000	IIb ¹ . 37 650	"	IIId. 30 000	"	IIIf. 1 500	IIi. 500
	"	IIb ² . 2 000	"	IIe. 5 000	"	IIg. 6 000	IIk. 3 000
	"	IIc. 6 000	"	"	"	IIh. 6 000	"
	IIIa. 1 000	IIIb ¹ . 63 700	"	IIIId. 14 000	"	IIIIf. 5 200	IIIi. 1 000
	"	IIIb ² . 8 000	"	IIIe. 500	"	IIIg. 5 000	IIIk. 1 000
	"	IIIc. 95 500	"	"	"	IIIh. 40 000	"
	IVa. 200	IVb ¹ . 61 000	"	IVd. 20 000	"	IVf. 1 200	IVi. 100
	"	IVb ² . 8 000	"	IVe. 2 000	"	IVg. 4 000	IVk. 300
	"	IVc. 84 150	"	"	"	IVh. 7 000	"
	"	Vb ¹ . 21 300	"	Vd. 4 500	"	Vf. 5 000	Vi. 100
	"	Vb ² . 2 500	"	Ve. 200	"	Vg. 2 500	Vk. 500
	"	Vc. 30 400	"	"	"	Vh. 8 000	"
	"	VIb ¹ . 41 700	"	VIId. 2 500	"	VIIf. 500	VIi. 25
	"	VIb ² . 1 500	"	VIe. 400	"	VIg. 2 500	VIk. 25
	"	VIc. 4 600	"	"	"	VIh. 2 500	"
18	900 000	"	"	"	"	"	"
19	62 000	"	"	"	f 143 300	"	"
20	272 860	"	"	"	64 929	"	"
21	a. 387 800	b. 65 800	"	d. 110 000	"	"	e. 2 000
	"	c. 360 000	"	"	"	"	"
22	"	"	"	499 000	"	"	"
23	"	138 000	"	"	"	"	"
24	Ia. 375 000	Ib ¹ . 14 300	Ic ² . f 21 000	Id. 15 000	"	If. 5 000	Ii. 1 500
	"	Ib ² . 4 500	"	Ie. 6 000	"	Ig. 2 000	Ik. 30 000
	"	Ic ¹ . 57 600	"	"	"	Ih. 44 000	Il. 62 500
	IIa. 7 700	IIb ¹ . 3 250	IIc ² . 4 900	IIId. 1 000	"	IIIf. 1 700	IIi. 150
	"	IIb ² . 600	"	IIe. 25 000	"	IIg. 500	IIk. 13 000
	"	IIc ¹ . 8 500	"	"	"	IIh. 1 500	IIl. 14 060
	"	"	"	"	"	"	III. 11 500
	"	"	"	"	"	"	IV. 35 500
	"	"	"	"	"	"	V. 7 500
	VIa. 3 000	VIb ¹ . 63 100	VIc ² . 60 000	VIId. 4 500	"	VIIf. 5 000	VIi. 1 000
	"	VIb ² . 2 600	"	VIe. 1 500	"	VIg. 3 000	VIk. 9 000
	"	VIc ¹ . 83 500	"	"	"	VIh. 18 000	VIl. 37 650
	VIIa. 300	VIIb ¹ . 10 450	VIIc ² . 12 000	VIIId. 3 000	"	VIIIf. 2 000	VIIi. 200
	"	VIIb ² . 1 200	"	VIIe. 10 000	"	VIIg. 1 500	VIIk. 7 000
	"	VIIc ¹ . 19 600	"	"	"	IIh. 6 000	VIII. 19 800

Bij de begrooting voor 1904 is toegestaan voor :

Artikel.	Aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe schepen, daaronder begrepen artillerie- en torpedo-bewapening.	Herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst.	Conservatie van reserveschepen en hunne uitrustingsgoederen.	Aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, aflutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aanbouw, onderhoud en herstelling van werfinrichtingen, werkvaartuigen en gebouwen.	Algemeenen dienst, beproevingen en proefnemingen.
	"	"	"	"	"	"	VIII. f 9 600
	"	"	"	"	"	"	IX. 24 450
	"	"	"	"	"	"	X. 1 840
	"	XIb ¹ . f 19 300	XIc ² . f 44 500	XId. f 3 000	"	XIf. f 4 000	XIi. 100
	"	XIb ² . 1 750	"	XIe. 1 000	"	XIg. 2 500	XIk. 3 500
	"	XIc ¹ . 27 300	"	"	"	XIh. 6 500	XIj. 15 750
	"	XIib ¹ . 3 300	XIic ² . 10 000	XIId. 750	"	XIIf. 350	XIii. 50
	"	XIib ² . 400	"	XIie. 3 500	"	XIIf. 100	XIik. 3 200
	"	XIic ¹ . 2 125	"	"	"	XIih. 350	XIil. 9 700
	"	"	"	"	"	"	XIIm. 6 100
	"	"	"	"	"	"	XIV. 17 000
	"	"	"	"	"	"	XV. 1 850
	"	"	"	XVI. 3 000	"	"	XVII. 1 000
25	"	"	"	"	"	26 815	"
26	"	"	"	"	"	"	5 000
27	"	"	"	"	"	17 190	"
28	"	"	"	"	"	96 000	"
29	"	"	"	"	"	39 700	"
	f 3 588 222	f 1 246 975	f 152 400	f 822 850	f 368 740	f 415 855	f 356 550

Bij de begrooting voor 1905 is uitgetrokken voor:

Artikel.	Aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe schepen, daaronder begrepen artillerie- en torpedo-bewapening.	Herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst.	Conservatie van reserveschepen en hunne uitrustingsgoederen.	Aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aanbouw, onderhoud en herstelling van werfinrichtingen, werkvaartuigen en gebouwen.	Algemeenen dienst, beproevingen en proefnemingen
	"	"	"	"	"	"	VIII. f 9 600
	"	"	"	"	"	"	IX. 26 200
	"	"	"	"	"	"	X. 1 910
	"	XIb ¹ . f 22 050	XIc ² . f 43 000	XId. f 3 000	"	XI/. f 4 000	XIi. 100
	"	XIb ² . 2 250	"	XIe. 1 000	"	XIg. 2 500	XIk. 3 500
	"	XIc ¹ . 29 550	"	"	"	XIh. 8 000	XIl. 15 500
	"	XIIb ¹ . 4 100	XIIc ² . 11 000	XIId. 750	"	XII/. 350	XIIi. 50
	"	XIIb ² . 400	"	XIIe. 3 800	"	XIIg. 100	XIIk. 3 200
	"	XIIc ¹ . 1 825	"	"	"	XIIh. 350	XIII. 9 700
	"	"	"	"	"	"	XIII. 6 100
	"	"	"	"	"	"	XIV. 18 350
	"	"	"	"	"	"	XV. 1 910
	"	"	"	XVI. 2 500	"	"	XVII. 1 500
25	"	"	"	"	"	27 045	"
26	"	"	"	"	"	"	8 000
27	"	"	"	"	"	273 730	"
28	"	"	"	"	"	144 200	"
29	"	"	"	"	"	36 900	"
	f 2 425 860	f 1 447 375	f 151 900	f 803 150	f 208 229	f 735 275	f 369 755
	— f 1 162 362	+ f 200 400	— f 500	— f 19 700	— f 160 511	+ f 319 420	+ f 13 205

BIJLAGE B VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

OVERZICHT van de sommen, uitgetrokken voor de verschillende diensten en onderwerpen, voorkomende in de IIde afdeeling der begrooting van het Departement van Marine voor 1905.

<i>Nieuw Pantzerschip.</i>		<i>Riviervaartuigen.</i>		<i>Torpedobooten.</i>	
Art. 17, I, a, f	250 000	Art. 17, V, b ¹ , f	1 100	Art. 17, I, b ¹ , f	500
„ 17, II, a,	40 000	„ 17, V, c,	600	„ 17, I, c,	2 000
„ 20,	40 000	„ 17, VI, b ¹ ,	3 000	„ 17, II, b ¹ ,	150
„ 21,	265 000	„ 17, VI, c,	300	„ 17, III, b ¹ ,	1 600
„ 24, I, a,	100 000	„ 24, XI, b ¹ ,	1 800	„ 17, III, c,	6 000
„ 24, II, a,	300	„ 24, XI, c ¹ ,	550	„ 17, IV, b ¹ ,	2 500
	<u>f 695 300</u>	„ 24, XII, b ¹ ,	300	„ 17, IV, c,	3 000
<i>Pantserdekschepen.</i>		„ 24, XII, c ¹ ,	100	„ 17, V, b ¹ ,	2 000
Art. 17, I, c, f	40 000		<u>f 7 750</u>	„ 17, V, c,	2 500
„ 17, III, b ¹ ,	8 500	<i>Schoeners.</i>		„ 17, VI, b ¹ ,	2 000
„ 17, III, c,	70 000	Art. 17, V, c, f	1 000	„ 17, VI, c,	700
„ 17, IV, b ¹ ,	7 000	„ 17, VI, c,	300	„ 24, I, b ¹ ,	500
„ 17, IV, c,	70 000	„ 24, XI, c ¹ ,	3 000	„ 24, I, c ¹ ,	6 000
„ 24, I, c ¹ ,	40 000	„ 24, XII, c ¹ ,	200	„ 24, II, b ¹ ,	50
„ 24, VI, b ¹ ,	8 000		<u>f 4 500</u>	„ 24, VI, b ¹ ,	3 000
„ 24, VI, c ¹ ,	55 500	<i>Kanonnerbooten.</i>		„ 24, VI, c ¹ ,	6 000
„ 24, VII, b ¹ ,	1 400	Art. 17, I, b ¹ , f	200	„ 24, VII, b ¹ ,	300
„ 24, VII, c ¹ ,	11 800	„ 17, I, c,	3 000	„ 24, VII, c ¹ ,	1 000
	<u>f 312 200</u>	„ 17, II, b ¹ ,	500	„ 24, XI, b ¹ ,	3 000
<i>Monitors.</i>		„ 17, III, b ¹ ,	600	„ 24, XI, c ¹ ,	2 600
Art. 17, I, b ¹ , f	3 000	„ 17, III, c,	1 500	„ 24, XII, b ¹ ,	100
„ 17, I, c,	3 000	„ 17, IV, b ¹ ,	500	„ 24, XII, c ¹ ,	125
„ 17, II, b ¹ ,	8 000	„ 17, IV, c,	1 500		<u>f 45 625</u>
„ 17, III, c,	1 000	„ 17, V, b ¹ ,	1 200	<i>Schoeners bestemd tot bescherming der visscherij en politie-toezicht in de Noordzee.</i>	
„ 17, IV, c,	400	„ 17, V, c,	1 500		
„ 17, V, b ¹ ,	2 500	„ 17, VI, b ¹ ,	2 700		
„ 17, V, c,	6 700	„ 17, VI, c,	600		
„ 17, VI, b ¹ ,	5 500	„ 24, I, b ¹ ,	300		
„ 17, VI, c,	1 500	„ 24, I, c ¹ ,	3 600		
„ 24, I, b ¹ ,	4 000	„ 24, II, b ¹ ,	100		
„ 24, I, c ¹ ,	3 000	„ 24, VI, b ¹ ,	600		
„ 24, II, b ¹ ,	600	„ 24, VI, c ¹ ,	2 500		
„ 24, VI, c ¹ ,	1 000	„ 24, VII, b ¹ ,	200		
„ 24, VII, c ¹ ,	600	„ 24, VII, c ¹ ,	700	Art. 17, III, b ¹ , f	3 500
„ 24, XI, b ¹ ,	3 000	„ 24, XI, b ¹ ,	1 000	„ 17, III, c,	2 000
„ 24, XI, c ¹ ,	8 600	„ 24, XI, c ¹ ,	2 400	„ 17, IV, b ¹ ,	7 000
„ 24, XII, b ¹ ,	300	„ 24, XII, b ¹ ,	350	„ 17, IV, c,	3 000
„ 24, XII, c ¹ ,	450	„ 24, XII, c ¹ ,	400	„ 24, VI, b ¹ ,	3 500
	<u>f 53 150</u>		<u>f 25 950</u>	„ 24, VI, c ¹ ,	2 000
<i>Pantzerschepen.</i>				„ 24, VII, b ¹ ,	800
Art. 17, I, c, f	1 500			„ 24, VII, c ¹ ,	1 500
„ 17, III, b ¹ ,	28 500				<u>f 23 300</u>
„ 17, III, c,	10 000				
„ 17, IV, b ¹ ,	12 500				
„ 17, IV, c,	1 000				
„ 17, V, c,	600				
„ 17, VI, c,	200				
„ 24, I, c ¹ ,	1 000				
„ 24, VI, b ¹ ,	26 000				
„ 24, VI, c ¹ ,	8 000				

<i>Wachtschip „Adolf, Hertog van Nassau”.</i>	
Art. 17, III, b ¹ , f	3 500
„ 17, IV, b ¹ ,	10 000
„ 24, VI, b ¹ ,	3 500
„ 24, VII, b ¹ ,	600
f	17 600

<i>Wachtschip „Prins Maurits”.</i>	
Art. 17, I, b ¹ , f	3 000
„ 17, II, b ¹ ,	8 000
„ 24, I, b ¹ ,	4 000
„ 24, II, b ¹ ,	500
f	15 500

<i>Instructie- en logementschepen.</i>	
Art. 17, I, b ¹ , f	2 500
„ 17, II, b ¹ ,	6 000
„ 17, III, b ¹ ,	15 000
„ 17, III, c,	4 000
„ 17, IV, b ¹ ,	19 000
„ 17, IV, c,	4 750
„ 17, V, b ¹ ,	12 500
„ 17, V, c,	16 500
„ 17, VI, b ¹ ,	27 500
„ 24, I, b ¹ ,	3 000
„ 24, II, b ¹ ,	500
„ 24, VI, b ¹ ,	15 000
„ 24, VI, c ¹ ,	8 000
„ 24, VII, b ¹ ,	3 750
„ 24, VII, c ¹ ,	2 000
„ 24, XI, b ¹ ,	11 250
„ 24, XI, c ¹ ,	10 800
„ 24, XII, b ¹ ,	2 850
f	164 900

Diversen.

Art. 17, I, b ¹ , f	23 000
„ 17, I, c,	2 500
„ 17, II, b ¹ ,	15 000
„ 17, II, c,	6 000
„ 17, III, b ¹ ,	2 500
„ 17, III, c,	1 000
„ 17, IV, b ¹ ,	2 500
„ 17, IV, c,	500
„ 17, V, b ¹ ,	2 000
„ 17, V, c,	1 000
„ 17, VI, b ¹ ,	1 000

Art. 17, VI, c, f	1 000
„ 21, b,	65 800
„ 21, c,	360 000
„ 21, e,	2 000
„ 24, I, b ¹ ,	2 500
„ 24, I, c ¹ ,	4 000
„ 24, II, b ¹ ,	1 500
„ 24, II, c ¹ ,	8 500
„ 24, VI, b ¹ ,	3 500
„ 24, VI, c ¹ ,	500
„ 24, VII, b ¹ ,	1 000
„ 24, VII, c ¹ ,	1 000
„ 24, XI, b ¹ ,	2 000
„ 24, XI, c ¹ ,	1 000
„ 24, XII, b ¹ ,	200
„ 24, XII, c ¹ ,	350
„ 24, XVI,	2 500
„ 24, XVII,	1 500
f	515 850

Inrichtingen behorende tot de actieve zeemacht (torpedo-dienst, enz.).

Art. 17, I, b ² , f	2 000
„ 17, II, b ² ,	2 000
„ 17, III, b ² ,	8 000
„ 17, IV, b ² ,	8 000
„ 17, V, b ² ,	2 500
„ 17, VI, b ² ,	1 500
„ 24, I, b ² ,	4 500
„ 24, II, b ² ,	600
„ 24, VI, b ² ,	2 600
„ 24, VII, b ² ,	1 200
„ 24, XI, b ² ,	2 250
„ 24, XII, b ² ,	400
f	35 550

Conservatie van reserveschepen en hunne uitrusting.

Art. 24, I, c ² , f	21 000
„ 24, II, c ² ,	4 900
„ 24, VI, c ² ,	60 000
„ 24, VII, c ² ,	12 000
„ 24, XI, c ² ,	43 000
„ 24, XII, c ² ,	11 000
f	151 900

Aankoop, aanmaak, aanschaffing en herstelling van magazijnsgoederen.

Art. 17, I, d, f	35 000
„ 17, II, d,	30 000
„ 17, III, d,	14 000
„ 17, IV, d,	20 000
„ 17, V, d,	4 500
„ 17, VI, d,	2 500
„ 21, d,	110 000
„ 22, a,	192 000
„ 22, b,	52 000
„ 24, I, d,	15 000
„ 24, II, d,	1 000
„ 24, VI, d,	4 500
„ 24, VII, d,	3 000
„ 24, XI, d,	3 000
„ 24, XII, d,	750
f	487 250

Aanmaak, aanschaffing en herstelling van artillerie- en torpedo-goederen voor den voorraad.

Art. 17, I, e, f	3 000
„ 17, II, e,	5 000
„ 17, III, e,	500
„ 17, IV, e,	2 000
„ 17, V, e,	200
„ 17, VI, e,	400
„ 19,	143 300
„ 20,	64 929
„ 24, I, e,	6 000
„ 24, II, e,	25 000
„ 24, VI, e,	1 500
„ 24, VII, e,	10 000
„ 24, XI, e,	1 000
„ 24, XII, e,	3 800
f	266 629

Werfinrichtingen en werkvaartuigen.

Art. 17, I, f, f	4 000
„ 17, II, f,	1 500
„ 17, III, f,	5 200
„ 17, IV, f,	1 200
„ 17, V, f,	5 000
„ 17, VI, f,	500
„ 24, I, f,	5 000
„ 24, II, f,	1 700

Art. 24, VI, f, f	5 000
„ 24, VII, f,	2 000
„ 24, XI, f,	4 000
„ 24, XII, f,	350
f	35 450

Gebouwen.

Art. 17, I, g, f	2 000
„ 17, II, g,	6 000
„ 17, III, g,	5 000
„ 17, IV, g,	4 000
„ 17, V, g,	2 500
„ 17, VI, g,	2 500
„ 24, I, g,	2 000
„ 24, II, g,	500
„ 24, VI, g,	3 000
„ 24, VII, g,	1 500
„ 24, XI, g,	2 500
„ 24, XII, g,	100
f	31 600

Gereedschappen en werktuigen van algemeenen aard.

Art. 17, I, h, f	45 000
„ 17, II, h,	6 000
„ 17, III, h,	40 000
„ 17, IV, h,	7 000
„ 17, V, h,	8 000
„ 17, VI, h,	2 500
„ 24, I, h,	44 000
„ 24, II, h,	1 500
„ 24, VI, h,	18 000
„ 24, VII, h,	6 000
„ 24, XI, h,	8 000
„ 24, XII, h,	350
f	186 350

Proefnemingen.

Art. 17, I, i, f	1 000
„ 17, II, i,	500
„ 17, III, i,	1 000
„ 17, IV, i,	100
„ 17, V, i,	100
„ 17, VI, i,	25
„ 24, I, i,	1 500
„ 24, II, i,	150
„ 24, VI, i,	1 000

Art. 24, VII, i, f	200
„ 24, XI, i,	100
„ 24, XII, i,	50
	<u>f 5 725</u>

*Algemeene dienst, wachten,
en toelagen.*

Art. 17, I, k, f	4 000
„ 17, II, k,	3 000
„ 17, III, k,	1 000
„ 17, IV, k,	300
„ 17, V, k,	500
„ 17, VI, k,	250
„ 24, I, k,	30 000
„ 24, II, k,	13 000
„ 24, VI, k,	9 000
„ 24, VII, k,	7 000
„ 24, XI, k,	3 500
	<u>00</u>
	<u>7</u>

Mindere geëmployeerden.

Art. 24, I, l, f	62 500
„ 24, II, l,	14 060
„ 24, VI, l,	37 650
„ 24, VII, l,	19 800
„ 24, XI, l,	15 500
„ 24, XII, l,	9 700
	<u>f 159 210</u>

Kosten der politie.

Art. 24, III, f	11 500
„ 24, VIII,	9 600
„ 24, XIII,	6 100
	<u>f 27 200</u>

*Kosten der magazijnen van
scheepsbouw en uitrusting.*

Art. 24, IV, f	35 500
„ 24, IX,	26 200
„ 24, XIV,	18 350
	<u>f 80 050</u>

*Kosten der magazijnen van
kleeding en levensmiddelen.*

Art. 24, V, f	7 500
„ 24, X,	1 910
„ 24, XV,	1 910
	<u>f 11 320</u>

Kosten buitenslands.

Art. 22, a, f	255 000
„ 23,	138 000
	<u>f 393 000</u>

Kosten der werkvaartuigen.

Art. 25, f	27 045
------------	--------

Reis- en verblijfkosten.

Art. 26, f	8 000
------------	-------

*Nieuwe werken, huur van
terreinen enz., gemeente-
en polderlasten.*

Art. 27, f	273 730
------------	---------

Onderhoudswerken.

Art. 28, f	144 200
------------	---------

Werfstoomwerktuigen.

Art. 29, f	10 450
------------	--------

Licht, water enz.

Art. 29, f	26 400
------------	--------

Militaire kustwacht.

Art. 29, f	50
------------	----

BIJLAGE C VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

VERGELIJKEND OVERZICHT der bedragen welke op de verschillende artikelen der begrotingen voor 1904 en 1905 zijn uitgetrokken.

Toegestaan voor 1904.		Geraamd voor 1905.		Meer	Minder
Art.	Bedrag.	Art.	Bedrag.	dan in 1904.	

Iste AFDEELING.

1	f	12 000,00	1	f	12 000,00	"	"
2		79 510,00	2		80 587,50	f	1 077,50
3		26 650,00	3		26 950,00	300,00	"
4		362,50	4		1 475,00	1 112,50	"
5		47 464,00	5		41 878,00	"	f 5 586,00
6		17 640,00	6		17 640,00	"	"
7		21 476,00	7		21 000,00	"	476,00
8		47 265,00	8		48 789,00	1 524,00	"
9		39 800,00	9		43 133,33 ^s	3 333,33 ^s	"
10		61 050,00	10		61 300,00	250,00	"
11		4 800,00	11		6 550,00	1 750,00	"
12		1 416,66 ^s	12		700,00	"	716,66 ^s
13		11 700,00	13		12 700,00	1 000,00	"
14		5 155,00	14		5 244,00	89,00	"
15		2 600,00	15		1 740,00	"	860,00
16		11 400,00	16		11 400,00	"	"
		f 390 289,16 ^s			f 393 086,83 ^s	f 10 436,33 ^s	f 7 638,66 ^s
			Meer		f 2 797,67		

IIde AFDEELING.

17	f	1 920 975,00	17	f	1 248 175,00	"	f	672 800,00
18		451 000,00	18		900 000,00	f	449 000,00	"
19		1 656 982,00	19		205 300,00	"	1 451 682,00	"
20		206 000,00	20		337 789,00	131 789,00	"	"
21		531 880,00	21		925 600,00	393 720,00	"	"
22		512 000,00	22		499 000,00	"	13 000,00	"
23		135 500,00	23		138 000,00	2 500,00	"	"
24		1 352 550,00	24		1 397 805,00	45 255,00	"	"
25		26 815,00	25		27 045,00	230,00	"	"
26		5 000,00	26		8 000,00	3 000,00	"	"
27		17 190,00	27		273 730,00	256 540,00	"	"

Toegestaan voor 1904.		Geraamd voor 1905.		Meer	Minder
Art.	Bedrag.	Art.	Bedrag.	dan in 1904.	
28	f 96 000,00	28	f 144 200,00	f 48 200,00	"
29	39 700,00	29	36 900,00	"	f 2 800,00
	f 6 951 592,00		f 6 141 544,00	f 1 330 234,00	f 2 140 282,00
				Minder	f 810 048,00

IIIde AFDEELING.

30	f 351 043,33	30	f 363 320,00	f 12 276,67	"
31	58 695,00	31	56 695,00	"	f 2 000,00
32	87 391,66 ^s	32	84 185,00	"	3 206,66 ^s
33	141 265,00	33	133 345,00	"	7 920,00
34	41 585,00	34	43 080,00	1 495,00	"
35	2 382 400,00	35	2 386 000,00	3 600,00	"
36	62 000,00	36	52 000,00	"	10 000,00
37	423 000,00	37	413 000,00	"	10 000,00
38a	79 252,64 ^s	38a	81 216,85	1 964,20 ^s	"
b	66 516,96	b	65 422,31	"	1 093,75
39a	9 028,70	39a	8 857,90	"	170,80
b	5 649,58	b	5 153,04	"	496,54
40a	14 540,14	40a	20 247,00	5 706,86	"
b	42 141,10	b	40 692,37	"	1 448,73
41a	7 226,00	41a	6 926,00	"	300,00
b	17 300,00	b	19 015,00	1 715,00	"
c	6 000,00	c	6 000,00	"	"
42a	25 426,66 ^s	42a	17 645,00	"	7 781,66 ^s
b	11 365,00	b	8 400,00	"	2 965,00
		43	1 000,00	1 000,00	"
43	20 000,00	44	23 200,00	3 200,00	"
44	9 500,00	45	10 950,00	1 450,00	"
45	712 000,00	46	759 000,00	47 000,00	"
46a	8 643,90	47a	8 555,65	"	88,25
b	38 301,00	b	35 171,00	"	3 130,00
47	66 822,67	48	67 135,50	312,83	"
48	24 365,00	49	20 885,00	"	3 480,00
49	84 600,00	50	84 600,00	"	"
50	61 000,00	51	61 000,00	"	"
51	27 400,00	52	27 400,00	"	"
45bis	(*)	53	9 000,00	9 000,00	"
52	5 000,00	54	5 000,00	"	"
	f 4 889 458,45 ^s		f 4 924 097,62	f 88 720,56 ^s	f 54 081,40
			Meer	f 34 639,16 ^s	

(*) Op dit artikel werd bij suppletoir wetsontwerp bovendien aangevraagd eene som van f 27 000,00.

(Staatsbegroting voor het dienstjaar 1905. 2. VI. 2.)

33

Toegestaan voor 1904.		Geraamd voor 1905.		Meer	Minder
Art.	Bedrag.	Art.	Bedrag.	dan in 1904.	

IVde AFDEELING.

53	f	25 600,00	55	f	27 300,00	f	1 700,00	"
54a		32 400,00	56a		32 400,00	"		"
b		24 400,00	b		21 980,00	"	f	2 420,00
c		6 100,00	c		124 000,00	117 900,00	"	"
55		10 500,00	57		10 700,00	200,00	"	"
56		9 000,00	58		9 000,00	"	"	"
57		50 380,00	59		54 630,00	4 250,00	"	"
58		12 500,00	60		12 500,00	"	"	"
59		1 316 080,00	61		1 316 000,00	"		80,00
60		1 100,00	62		1 100,00	"	"	"
61a		187 750,00	63a		179 400,00	"		8 350,00
b		225 400,00	b		240 950,00	15 550,00	"	"
62		21 500,00	64		29 000,00	7 500,00	"	"
63		31 690,00	65		20 500,00	"		11 190,00
64		6 700,00	66		6 700,00	"	"	"
65a		16 600,00	67a		16 600,00	"	"	"
b		11 000,00	b		10 000,00	"		1 000,00
c		1 000,00	c		1 000,00	"	"	"
66		61 000,00	68		61 000,00	"	"	"
67		22 190,00	69		19 550,00	"		2 640,00
68a		14 388,00	70a		14 328,00	"		60,00
b		5 400,00	b		4 550,00	"		850,00
69		50 380,00	71		50 380,00	"	"	"
70		216 470,00	72		225 490,00	9 020,00	"	"
71		177 730,00	73		197 357,50	19 627,50	"	"
72		18 406,00	74		16 136,00	"		2 270,00
73		4 700,00	75		4 700,00	"	"	"
74		300,00	76		300,00	"	"	"
75a		26 703,25	77a		27 979,50	1 276,25	"	"
b		26 700,00	b		26 900,00	200,00	"	"
		f 2 614 067,25			f 2 762 431,00	f 177 223,75	f	28 860,00
					Meer	f 148 363,75		

Vde AFDEELING.

76	f	2 211 163,50	78	f	2 345 757,00	f	134 593,50	"
77		35 000,00	79		27 000,00	"	f	8 000,00
78a		1 500,00	80a		1 500,00	"	"	"
b		8 500,00	b		4 500,00	"		4 000,00
79		500,00	81		500,00	"	"	"
80		1 300,00	82		1 300,00	"	"	"

Toegestaan voor 1904.		Geraamd voor 1905.		Meer	Minder
Art.	Bedrag.	Art.	Bedrag.	dan in 1904.	
81	f 6 347,00	83	f 5 610,00	"	f 737,00
82	10 000,00	84	9 600,00	"	400,00
83	5 050,00	85	6 050,00	f 1 000,00	"
84	42 000,00	86	42 000,00	"	"
85	2 500,00	87	2 500,00	"	"
86	15 000,00	88	15 000,00	"	"
87	1 000,00	89	3 000,00	2 000,00	"
88	1 000,00	90	1 000,00	"	"
"	"	91	3 000,00	3 000,00	"
"	"	92	1 000,00	1 000,00	"
"	"	93	1 000,00	1 000,00	"
"	"	94	1 500,00	1 500,00	"
	f 2 340 860,50		f 2 471 817,00	f 144 093,50	f 13 137,00
			Meer	f 130 956,50	

Vide AFDEELING.

89 | f 60 000,00 | 95 | f 60 000,00 | " | "

RECAPITULATIE.

Afd.	Toegestaan voor 1904.	Geraamd voor 1905.	Meer	Minder
			dan in 1904.	
I	f 390 289,16 ^s	f 393 086,83 ^s	f 2 797,67	"
II	6 951 592,00	6 141 544,00	"	f 810 048,00
III	(*) 4 889 458,45 ^s	4 924 097,62	34 639,16 ^s	"
IV	2 614 067,25	2 762 431,00	148 363,75	"
V	2 340 860,50	2 471 817,00	130 956,50	"
VI	60 000,00	60 000,00	"	"
	(*) f 17 246 267,37	f 16 752 976,45 ^s	f 316 757,08 ^s	f 810 048,00
			Minder	f 493 290,91 ^s

(*) Bovendien is op art. 45bis, dienst 1904, bij suppletoir wetsontwerp nog aangevraagd eene som van f 27 000,00.

BIJLAGE D VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

TARIEF voor NEDERLAND.

Ontbijt:	Koffie	0,0125 K.G.
	Suiker	0,01 "
	Versch brood	0,1 "
	Boter	0,01 "
	(Gort	0,25 L.
	(Siroop	0,04 K.G.
Middageten:	<i>Zondag</i> Rundvleesch	0,4 "
	<i>en</i> Rundvet of reuzel	0,03 "
	<i>Donderdag.</i> Aardappelen	1,2 "
	Groenten voor ten hoogste 5 cent.	
	<i>Maandag</i> Gerookt spek	0,15 "
	<i>en</i> Groene erwten	0,375 L.
	<i>Vrijdag.</i> Soepgroenten voor ten hoogste 1½ cent.	
	<i>Dinsdag.</i> Versch varkensvleesch	0,2 K.G.
	Rundvet of reuzel	0,01 "
	Aardappelen	1,2 "
	Groenten voor ten hoogste 5 cent.	
	<i>Woensdag</i> Gerookt spek	0,15 "
	<i>en</i> Kapucijners	0,5 L.
	<i>Zaterdag.</i> Uien	0,10 K.G.
Avondeten:	Koffie	0,0125 "
	Suiker	0,01 "
	Versch brood	0,4 "
	Boter	0,03 "
	Kaas	0,04 "
Eerste wacht, Hondenwacht en Dagwacht:	Koffie	0,0125 "
	Suiker	0,01 "
Wekelijks:	Zout	0,14 "
	Mosterd	0,025 "
	Peper	0,005 "
	Azijn	0,14 L.

Extra verstrekkingen.

- Wekelijks aan alle schepelingen 0,2 K.G. zeep, zoomede dagelijks aan elken schepe-ling, die bij het verwerken van steenkolen behulpzaam is geweest 0,05 K.G.
- Bij nat of ruw weder 0,0125 K.G. koffie en 0,01 K.G. suiker.
- Op de eerste week, hondenwacht en dagwacht, niet onder stoom zijrde, aan het machinekamerpersoneel, indien er in één of meer ketels stoom gehouden wordt en al dan niet hulpwerktuigen te werk staan: 0,15 K.G. versch of 0,10 K.G. hard brood per hoofd.
- Aan den commandant wordt tot het geven van eene extra verstrekking als bewijs van tevredenheid, bij drukke werkzaamheden of bij gelegenheid van nationale of Christelijk erkende feestdagen de beschikking gegeven over eene som gelds bedragende als maximum voor de bemanning, zooals die is vastgesteld in hoofdstuk XVII, deel I, der Verordeningen voor de Koninklijke Nederlandsche Zeemacht, met uit-zondering van de officieren en machinisten van alle rangen, per maand zooveel maal f 0,30 als het aantal koppen bedraagt, met dien verstande, dat per hoofd telkenmale ten hoogste f 0,10 per dag wordt in rekening gebracht, en op de verjaardagen van H. M. de Koningin, de Koningin-Moeder en Z. K. H. den Prins der Nederlanden bovendien f 0,50 per hoofd.

BIJLAGE E VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

TARIEF voor: IN ZEE, en op de terugreis uit Oost- en West-Indië naar Nederland.

Ontbijt.

Koffie . . .	0,0125 K.G.	
Suiker . . .	0,01	,
Versch brood .	0,1	, of hard brood 0,05 K.G.
Boter. . . .	0,01	,
Gort	0,25	L.
Siroop . . .	0,04	K.G. Op de tehuisreis uit O. en W. Indië 0,04 K.G. suiker.

Middageten.

De verdeling van dit weekmenu is overgelaten aan den officier van administratie onder goedkeuring van den commandant.

De middagvoeding moet zoodanig worden geregeld dat in eene week verstrekt wordt:

- 1°. 2 maal snert en 2 maal kapucijners of 1 maal kapucijners en 1 maal snert en zulks om de andere week;
- 2°. 2 maal versch rundvleesch met groenten en aardappelen;
- 3°. 1 maal versch varkensvleesch met groenten en aardappelen;
- 4°. 1 maal een der 4 volgende verstrekkingen:
 - a. Stokvisch met rijst, aardappelen en uien;
 - b. Haché met rijst;
 - c. Soep;
 - d. Vleesch of gehakt met gedroogde aardappelen, gedroogde groenten en vet, met dien verstande, dat deze verstrekkingen steeds in de aangewezen volgorde geschieden.

De voor deze maaltijden te verstrekken artikelen en hoeveelheden worden bepaald als volgt:

Sub 1°. Gerookt spek	0,15 K.G.
Groene erwten	0,375 L.
Versche soepgroenten voor ten hoogste 1½ cent;	
of: Gerookt spek	0,15 K.G.
Kapucijners	0,5 L.
Versche uien	0,1 K.G. of gedroogde uien 0,02 K.G.
Sub 2°. Versch rundvleesch	0,4 K.G.
„ rundvet of reuzel	0,03 „
„ aardappelen	1,2 „
„ groenten voor ten hoogste 5 cent.	
Sub 3°. Versch varkensvleesch	0,2 K.G.
„ rundvet of reuzel	0,01 „
„ aardappelen	1,2 „
„ groenten voor ten hoogste 5 cent.	
Sub 4°. a. Stokvisch in blik	0,3 K.G.
Rijst	0,2 „
Boter	0,05 „

Meel	0,002 K.G.
Aardappelen, versche	0,4 "
of gedroogde	0,1 "
Uien, versche	0,1 "
of gedroogde	0,02 "
Angurken	0,1 "
b. Haché uit blik	0,3 "
Rijst	0,3 "
c. Soep uit blik	0,6 L.
Rijst	0,1 K.G.
d. Vleesch of gehakt uit blik	0,3 "
Gedroogde aardappelen	0,3 "
Gedroogde groenten	1 rantsoen
Vet uit blik	0,03 K.G.

Avondeten.

Koffie	0,0125 K.G.
Suiker	0,01 "
Versch brood	0,04 " of hard brood 0,3 K.G.
Boter	0,03 "
Kaas	0,04 "

Eerste wacht.	Koffie	0,0125 K.G.
Hondenwacht.	Suiker	0,01 "
Dagwacht.	Versch brood	0,15 " of hard brood 0,10 K.G.

Wekelijks.

Zout	0,14 K.G.
Mosterd	0,025 "
Peper	0,005 "
Azijn	0,14 L.

Extra verstrekkingen.

- Wekelijks aan alle schepelingen 0,2 K.G. zeep; zoomede dagelijks aan elken schepeling die bij het verwerken van steenkolen behulpzaam is geweest 0,05 K.G.
- Bij nat of ruw weder 0.0125 K.G. koffie en 0.01 K.G. suiker.
- Aan den commandant wordt tot het geven van eene extra verstrekking als bewijs van tevredenheid bij drukke werkzaamheden of bij gelegenheid van nationale of Christelijk erkende feestdagen de beschikking gegeven over eene som gelds, bedragende als maximum voor de bemanning, zooals die is vastgesteld in hoofdstuk XVII, deel I, der verordeningen voor de Koninklijke Nederlandsche Zeemacht — met uitzondering van de officieren en machinisten van alle rangen —: per maand zooveel maal f 0,30 als het aantal koppen bedraagt, met dien verstande, dat per hoofd telkenmale ten hoogste f 0,10 per dag wordt in rekening gebracht, en op de verjaardagen van H. M. de Koningin, de Koningin-Moeder en Z. K. H. den Prins der Nederlanden bovendien f 0,50 per hoofd.
- Wanneer het schip onder storm is aan het personeel, dat gedurende de eerste wacht, hondenwacht en dagwacht in de machinekamer dienst doet 0,075 K.G. gerookt spek per man; terwijl in bijzondere gevallen, ter beoordeeling van den commandant, op alle wachten kan verstrekt worden gortwater met wijn, waartoe kan gebezigt worden 0.25 L. gort en 0.03 L. wijn per hoofd.
- Tijdens de schepen zich tusschen 50° N. en 50° Z. breedte bevinden wordt, indien de commandant zulks gewenscht acht, dagelijks 0,015 L. limoensap, 0,04 K.G. suiker en 0.1 L. water per hoofd verstrekt.
In de Koloniën alléén dan, wanneer het schip zich buiten communicatie met den wal bevindt.

TOELICHTINGEN.

- A. Wanneer enkele der als „versch” aangegeven artikelen aan boord ontbreken en niet tot behoorlijken prijs of in goede kwaliteit kunnen worden aangekocht, zullen deze worden vervangen:

het *versch rundvleesch* door 0,3 K.G. vleesch of gehakt uit blik met de bepaling, dat de verstrekking dezer beide artikelen steeds opvolgend geschiedt;

het *versch varkensvleesch* door 0,15 K.G. mager spek;

het *rundvet* of de *reuzel* door eene gelijke hoeveelheid vet uit blik;

de *aardappelen* door $\frac{1}{4}$ der hoeveelheid gedroogde;

de *groenten* bij *aardappelen* door 1 rantsoen gedroogde of gezouten groenten;

de *soepgroenten* door 0,04 L. snertgroenten uit blik.

- B. Wanneer de maaltijden bestaande uit versch rundvleesch, groenten en aardappelen of versch varkensvleesch, groenten en aardappelen, ten gevolge van het geheel ontbreken van verse artikelen uit het tarief moeten vervallen, worden zij achtereenvolgens vervangen door de onder 4e. sub *b*, *c*, en *d* bepaalde middagmalen. Hierbij moet worden in acht genomen dat het sub *d* aangegevene middagmaal niet dan bij hooge noodzakelijkheid 2 maal in ééne week mag worden gebruikt.
-

BIJLAGE F VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

TARIEF voor WEST-INDIE.

Ontbijt.

Koffie	0,0125 K.G.	
Suiker	0,01	"
Versch brood	0,1	" of hard brood 0,05 K.G.
Boter	0,01	"
Gort	0,25 L.	
Suiker	0,04 K.G.	

Middageten.

De verdeling van dit weekmenu is overgelaten aan den officier van administratie onder goedkeuring van den commandant.

De middagvoeding moet zoodanig worden geregeld dat in eene week verstrekt wordt:

- 1°. 2 maal snert en 2 maal kapucijners of 1 maal kapucijners en 1 maal snert en zulks om de andere week;
- 2°. 2 maal versch varkensvleesch met groenten en aardappelen;
- 3°. 1 maal versch rundvleesch met groenten en aardappelen;
- 4°. 1 maal één der 4 volgende verstrekkingen:
 - a. Stokvisch met rijst, aardappelen en uien;
 - b. Haché met rijst;
 - c. Soep;
 - d. Vleesch of gehakt met gedroogde aardappelen, gedroogde groenten en vet, met dien verstande, dat deze verstrekkingen steeds in de aangegeven volgorde geschieden.

De voor deze maaltijden te verstrekken artikelen en hoeveelheden worden bepaald als volgt:

- Sub 1°. Gerookt spek 0,15 K.G.
 Groene erwten 0,375 L.
 Versche soepgroenten voor ten hoogste 1½ cent;
 of: Gerookt spek 0,15 KG.
 Kapucijners 0,5 L.
 Versche uien 0,1 K.G. of gedroogde uien 0,02 K.G.
- Sub 2°. Versch varkensvleesch 0,4 K.G.
 „ rundvet of reuzel 0,03 „
 „ aardappelen 1,2 „
 „ groenten voor ten hoogste 5 cent.
- Sub 3°. Versch rundvleesch 0,4 K.G.
 „ rundvet of reuzel 0,03 „
 „ aardappelen 1,2 „
 „ groenten voor ten hoogste 5 cent.
- Sub 4°. a. Stokvisch in blik 0,3 K.G.
 Rijst 0,2 „
 Boter 0,05 „
 Meel 0,002 „

Aardappelen versche	0,4	K.G.
of gedroogde	0,1	"
Uien versche	0,1	"
of gedroogde	0,02	"
Augurken	0,1	"
b. Haché uit blik	0,3	K.G.
Rijst	0,3	"
c. Soep uit blik	0,6	L.
Rijst	0,1	K.G.
d. Vleesch of gehakt uit blik	0,3	K.G.
Gedroogde aardappelen	0,3	"
Gedroogde groenten	1 rantsoen.	
Vet uit blik	0,03	K.G.

Avondeten.

Koffie	0,0125	K.G.
Suiker	0,01	"
Versch brood	0,4	" of hard brood 0,3 K.G.
Boter	0,03	"

Eerste wacht	{ Koffie	0,0125	K.G.
Hondenwacht	{ Suiker	0,1	"
Dagwacht	{ Versch brood	0,15	" of hard brood 0,10 K.G.

Wekelijks.

Zout	0,14	K.G.
Mosterd	0,025	"
Peper	0,005	"
Azijn	0,14	L.

Extra verstrekkingen als voor Tarief B (In zee).

TOELICHTINGEN.

- A. Wanneer enkele der als „versch” aangegeven artikelen aan boord ontbreken en niet tot behoorlijken prijs of in goede qualiteit kunnen worden aangekocht, zullen deze worden vervangen:

het *versch varkens- en rundvleesch* door: 0,3 K.G vleesch of gehakt uit blik, met de bepaling dat de verstrekking dezer beide artikelen steeds opvolgend geschiedt;

het *rundvet of de reuzel* door eene gelijke hoeveelheid vet uit blik;

de *aardappelen* door $\frac{1}{4}$ der hoeveelheid gedroogde;

de *groenten bij aardappelen* door 1 rantsoen gezouten of gedroogde groenten;

de *soepgroenten* door 0,04 L. snertgroenten uit blik.

- B. Als in het tarief B aangegeven.

BIJLAGE G VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

VERDEELING DER WERKZAAMHEDEN en begroting van kosten
voor de nieuwe verlichting op de Nederlandsche kust.

1904.	Noorderhoofd Hoek van Holland	f	25,00	
1905.	3 brulgasboeien van 18 M ³		28 350,00	
	1 " " 10 "		5 827,50	
	opstellen hulplicht Terschelling	300,00 f		34 477,50
1906.	Terschelling 1ste gedeelte		89 116,00	
	Westkapelle		75 970,00	165 086,00
1907.	Terschelling 2de gedeelte		47 400,00	
	Scheveningen		15 535,00	
	Reserve boeien		24 727,50	
	Hulplicht		7 000,00	
	IJmuiden hoog licht		52 250,00	
	Id. laag "		18 707,00	
	Vlieland hoog "		2 725,00	
1908.	Id. laag "		3 820,00	172 164,50
	Lichtschip Haaks		22 500,00	
	Hoek van Holland hoog licht		57 332,00	
	Id. laag "		22 916,00	
1909.	Schiermonnikoog		40 075,00	142 823,00
	Noord Hinder 1ste gedeelte		85 000,00	
	Goeree		47 840,00	
	Flauwe werk		45 050,00	
	IJzeren baak		3 530,00	
1910.	Eierland		18 515,00	199 935,00
	Noord-Hinder 2de gedeelte		85 000,00	
	West-Schouwen		52 590,00	
	Egmond aan Zee		4 000,00	
	Ameland		2 500,00	144 090,00

Te zamen . . . f 858 576,00

BIJLAGE II VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

UITTREKSEL uit het RAPPORT DER COMMISSIE, ingesteld bij Ministeriële Resolutie dd. 1 April 1903 n°. 44, om na te gaan, welke verbeteringen voor de verlichting van de Nederlandsche kust noodig zijn en in een stelsel van verlichting voor die kust zullen passen.

Ter voldoening aan de opdracht, vervat in Hare beschikking van den 1sten April 1903, bureau G/H n°. 41, heeft de daarbij benoemde Commissie de eer Uwe Excellentie hierbij aan te bieden het rapport, betreffende de verbeteringen, welke door haar voor de verlichting van de Nederlandsche kust worden noodig geacht, ten einde deze volkomen te doen voldoen aan de tegenwoordig daaraan te stellen eischen.

De eerste zitting der Commissie werd gehouden op den 14den April 1903, waarop, naar aanleiding van de aan de Commissie verleende machtiging, om zich zoowel schriftelijk als mondeling in verbinding te stellen met de directiën van eenige Nederlandsche Stoomvaartmaatschappijen, ten einde bekend te worden met de wenschen, welke voor het beoogde doel bij die belanghebbenden mochten bestaan, werd besloten, allereerst te trachten met deze wenschen in kennis te worden gesteld, om bij het opmaken van de plannen tot verbetering, daarmede rekening te kunnen houden.

Ten einde zooveel mogelijk gegevens te verkrijgen over alle gedeelten van onze kust, werd het inwinnen van informatiën verder uitgestrekt dan in bovenaangehaalde beschikking werd aangegeven en werden de onderstaande maatschappijen of reederijen schriftelijk uitgenoodigd te willen mededeelen, welke leemten volgens hen of naar het oordeel van hunne gezagvoerders bestaan in de verlichting van onze kust, en welke lichten voor verbetering in aanmerking komen.

Amsterdam	{	Stoomvaartmaatschappij Nederland.
		Koninklijke West-Indische Maildienst.
		Nederl. Stoombootmaatschappij.
Rotterdam.	{	Hollandsche Stoombootmaatschappij.
		Scheepvaartmaatschappij.
		Rotterdamsche Lloyd.
Rotterdam.	{	Holland-Amerikaalijn.
		Nederlandsche Stoombootmaatschappij.
		Reederij van D. Burger & Zoon.
		Kuyper, van Dam & Smeer.

De Commissie achtte het niet noodig zich tot buitenlandse stoomvaartlijnen te wenden en vermeende, wat de wenschen van het buitenland ten opzichte van onze verlichting betreft, zich te kunnen bepalen tot het rekening houden met het daaromtrent voorkomende in verschillende tijdschriften.

Ten einde met vrucht verder te kunnen werken, werden de zittingen eerst den 9den Juli d.a.v. hervat, nadat van bijna alle aangeschreven maatschappijen de antwoorden waren ingekomen.

Door de Commissie werd bij hare beschouwingen uitgegaan van het standpunt, dat de scheepvaart, in verband met de aan onze kust heerschende atmosferische toestanden, over een practisch zoo groot mogelijk aantal dagen van het jaar verzekerd moet zijn. Dienovereenkomstig werd de lichtsterkte der verschillende lichten vastgesteld, waarbij rekening gehouden is met de gesteldheid der buitengronden ter plaatse.

In verband met den hierboven gestelden eisch, namelijk het zoo lang mogelijk dekken der buitengronden, werd door de Commissie het aantal dagen percentsgewijze uitgedrukt en gesteld op 94 pct. Hieronder moet worden verstaan het aantal dagen per jaar, gedurende welke de doorzichtigheid van den

dampkring grooter is dan die, waarbij de lichteeneheid, zijnde 10 kaarsen of 1 bec carcel, nog op 3 K.M. te zien is.

De afstand, waarop de lichteeneheid bij verschillende percentages zichtbaar is, blijkt eenigszins uit de onderstaande opgave, berekend uit de tafels van Allard:

1e. gedurende 50 pct. van het jaar is de lichteeneheid zichtbaar op een afstand van 7 K.M. (moyen);

2e. gedurende 85 pct. van het jaar is de lichteeneheid zichtbaar op een afstand van 4,9 K.M. (brumeux);

3e. zooals boven reeds vermeld, is gedurende 94 pct. van het jaar de lichteeneheid zichtbaar op een afstand van 3 K.M. (brouillard).

Ter toelichting van het bovenstaande kan het volgende nog dienen.

In Frankrijk heeft men door waarnemingen gedurende een lange reeks van jaren, voor een bepaalde kuststreek, het aantal malen op 100 kunnen bepalen, dat de lichteeneheid gemiddeld bij iederen afstand gedurende eene jaarlijksche periode te zien is. De uitkomsten dezer waarnemingen zijn in tafels samengevat.

Daar in ons land dergelijke gegevens nog niet bestaan, werden die uit Fransche werken genomen en werd gerekend, dat de atmosferische toestanden op de Fransche kust in het Kanaal ongeveer overeenkomen met die aan onze kust. Aangezien de practische toepassing van de desbetreffende tafels van Allard niet verder gaat dan 94 pct. (brouillard), achte de Commissie het niet noodig, hogere eischen te stellen.

Wat de keuze der lichtbronnen betreft, was de Commissie van oordeel, dat electrisch licht, thans zeker de sterkste lichtbron, alleen in aanmerking kon komen voor bepaalde verkenningsschichten, waarbij verkenning op zeer grooten afstand en zulks bij heldere weerstoestanden op den voorgrond treedt, hetgeen op gezag van den toenmaligen inspecteur-général du service central des phares te Parijs, den heer Bourdelles, verklaard wordt in het rapport, ingediend den 19den April 1899 door de Commissie, benoemd tot het doen van voorstellen betreffende een verlichting-systeem te Hoek van Holland. Om zooveel mogelijk partij te kunnen trekken van de optische dracht, moeten bij electrisch licht de torens zoo hoog mogelijk zijn.

Het electrisch licht heeft het voordeel, gedurende een grooter percentage van het jaar op de geographische dracht zichtbaar te zijn, dan andere lichtsoorten. Bij eene geographische dracht van 20 zeemijlen, behoorende bij de groote hoogte onzer groote kustlichten, is electrisch licht gedurende 88,3 pct. en b.v. petroleumgloeilicht gedurende 80,5 pct. van het jaar op dien afstand zichtbaar, terwijl tevens door het electrisch licht een veel grooter zeeoppervlak wordt verlicht.

De verhouding der verlichte zeeoppervlakken is gedurende 90 pct. van het jaar als 44:24.

De verkenningsswaarden (zijnde het product van verlicht oppervlak en gemiddelde belichting) der beide genoemde lichtbronnen verhouden zich gedurende 90 pct. van het jaar als 729:129,4, welke verhouding bij gunstiger atmosferische toestanden sterk toeneemt.

De schepen zullen door een sterker licht, waardoor sneller en beter verkenning verkregen wordt, een fout in het bestek zoo spoedig mogelijk kunnen herstellen, of eerder in staat zijn van koers te veranderen, wat tot bespoediging der reis en tot besparing van kolen kan dienen, hetgeen in den tegenwoordigen tijd van den handel bepaald van belang moet worden geacht.

Het meerendeel der leden had echter algemeene bezwaren

tegen electrisch licht, omdat naar hun oordeel, de daardoor te verkrijgen voordeelen niet opwegen tegen de meerdere onderhoudskosten, de installatiekosten nog daargelaten, en omdat zij geen vertrouwen stellen in de bedrijfszekerheid van deze wijze van verlichting, waarvan de moeilijkheden zich, vooral op afgelegen standplaatsen, sterk zouden doen gevoelen.

Hierin werden zij versterkt door de verklaring van deskundigen op dit gebied, dat de stralen van het electrisch licht minder goed door den nevel dringen, dan die van het petroleumlicht, hetgeen echter weder door anderen bestreden wordt.

Ook achtten zij het in verband met bovenstaande overwegingen gewenscht een zoo spaarzaam mogelijk gebruik te maken van electrisch licht, daar dit volgens hen minder practische waarde heeft, omdat zelfs bij minder gunstigen atmosferischen toestand, een licht als dat van Kijkduin nog 17,2 zeemijlen zichtbaar zal zijn gedurende 85 pct. van het jaar en dit voor verkenning en koersverandering, het bovengestelde doel, voldoende is.

De overige leden waren daarentegen van meening, dat er geen reden bestond om aan de bedrijfszekerheid van electrisch licht te twijfelen, en dat voor enkele punten de daaraan verbonden voordeelen wel degelijk de meerdere kosten, welke naar hun oordeel niet zoo belangrijk waren, wettigden.

Voor verkenning op korten afstand zijn laaggeplaatste lichten gewenscht, omdat de waarnemer bij hooggeplaatste lichten zich op korten afstand niet meer in den bundel bevindt, en slechts door de atmosfeer gereflecteerd en dus zeer verzwakt licht zal waarnemen; tevens dient hierbij, wat de kracht van de lichtbron betreft, in het oog te worden gehouden, dat het verschil in optische dracht van lichten van zeer verschillende sterkte bij ongunstige atmosferische toestanden betrekkelijk gering is, zooals blijkt uit de volgende opgave.

Bij 94 pct. (brouillard) is de zichtbaarheid voor een licht van:

6 000 kaarsen	4,56 zeemijlen.
150 000	„ 6,32 „
400 000	„ 6,8 „
1 210 000	„ 7,4 „
15 000 000	„ 8,75 „
30 000 000	„ 9,07 „

Van de overige in toepassing zijnde lichtbronnen werd petroleumgloeilicht het meest geschikt geoordeeld.

Ten gevolge van verbeteringen in de techniek, overtreft thans het petroleumgloeilicht het gasgloeilicht in lichtsterkte, terwijl hierbij slechts eene eenvoudige weinig samengestelde installatie wordt vereischt en er voor gasgloeilicht eene bijzondere inrichting noodig is om het gas te produceeren, of eene gelegenheid moet bestaan om het gas geregeld per gastransportvaartuig aan te kunnen voeren.

Het acetyleengloeilicht, groote intensiteit hebbende en ook geene gecompliceerde installatie vereischende, verkeert nog in staat van beproeving. Te Chassiron in Frankrijk worden thans proeven met dit soort licht genomen, waarvan het resultaat echter nog niet bekend is en waaruit nog zal moeten blijken, of de voordeelen, aan deze wijze van verlichting verbonden, niet te duur zijn gekocht en of het wenschelijk is, ze verder toe te passen.

De Commissie, het voor een klein land als het onze onnoodig achtende, geld aan proefnemingen van dien aard te besteden, oordeelde deze lichtbron voorloopig niet geschikt.

Hierbij werd door de Commissie overwogen, dat de optieken geconstrueerd voor petroleumgloeilicht ook geschikt zijn voor acetyleengloeilicht, zoodat, indien deze lichtbron door verbeteringen mogelijk op den voorgrond mocht treden, zonder belangrijke onkosten tot invoering daarvan kan worden overgegaan.

Wat de aan de lichten te geven karakters betreft, werd aangenomen, dat voor kustlichten nog slechts bij uitzondering vaste lichten mogen worden gebruikt, daar deze, vooral bij ongunstige atmosferische toestanden, aanleiding kunnen geven tot verwarring met de toplichten van vaartuigen.

De bliksemlichten worden het meest geschikt geoordeeld, daar hierdoor de maximum-intensiteit verkregen wordt, terwijl door de snelheid van omwenteling de verkenning gemakkelijk wordt gemaakt en daardoor te gemoet gekomen wordt aan den korten duur der schitteringen.

Bij het vaststellen der karakters van de bliksemlichten is zooveel mogelijk in het oog gehouden, dat het eenvoudigste karakter het gemakkelijkst kan worden verkend en ook het minste verlies in intensiteit geeft. Door de betrekkelijk geringe uitgestrektheid onzer kust, is het echter om verwarring te voorkomen niet altijd mogelijk geweest, zich tot de eenvoudigste karakters te bepalen.

Het laten draaien der lichten in tegengestelden zin d. i. met of tegen zon, kan volgens het oordeel der Commissie niet als een bepaald kenmerkend karakter worden aangenomen, daar dit verschil in richting van omwenteling, waarbij men de stral bundels duidelijk moet kunnen waarnemen, alleen op korten afstand, doch niet op middelbaren en grooten afstand zichtbaar is. Bij de uitvoering der verschillende werken zoude hierop echter, als hulpmiddel ter onderscheiding der verschillende lichten, gelet kunnen worden.

Verschiede kustlichten, welke volgens het voorstel der Commissie zouden moeten gewijzigd worden in bliksemlichten, zijn tevens bestemd om als geleidelicht dienst te doen en de Commissie vermeent, dat het bijzonder karakter dezer lichten geen bezwaar zal wezen, om die ook voor de practijk geschikte geleidelichten te doen zijn.

Zeër zeker zijn vaste lichten de beste geleidelichten, daar men die, wanneer zij eenmaal verkend zijn, voortdurend in één kan houden en er dus met zekerheid koers op stellen kan.

Door de toepassing echter van snelle omwenteling bij bliksemlichten, waarbij de korte schitteringen geene blijvende inwerking blijken te hebben op het oog, vermeent de Commissie, dat geen vrees voor verblinding behoeft te bestaan, wat bij een sterk vast licht wel het geval zoude zijn, en daar ook de verduisteringen slechts kort zijn, wordt het gevaar vermeden, dat de geleiding te lang onderbroken wordt. Hierbij komt nog, dat de bliksemlichten gedurende de verduisteringen een zwak diffuus licht toonen, zoodat zij daardoor voor het beoogde doel eenigermate als vast licht kunnen worden beschouwd.

De ondervinding bij het licht van Kijkduin en ook in het buitenland dienaangaande opgedaan, geven aanleiding, om te mogen aannemen, dat een bliksemlicht ook als geleidelicht kan worden gebruikt.

Gekleurde lichten werden voor kustlichten in het algemeen afgekeurd, daar de gekleurde glazen zeer veel licht absorbeeren; voor roode glazen bedraagt dit $\frac{3}{4}$ en voor groene $\frac{7}{8}$. Tevens geldt tegenwoordig als regel, dat de roode kleur bij kustlichten alleen wordt toegepast tot het aangeven van gevaren. Slechts op enkele punten, waar zulks om verwarring te voorkomen bepaald noodig was, is van dit standpunt afgeweken.

De Commissie was van oordeel, dat allereerst de voornaamste punten voor de verlichting van onze kust, welke voor van uit zee komende schepen het eerste verkenningspunt vormen moesten worden bepaald en dat begonnen moest worden, om in verband met de hooge eischen, waaraan verkenningssystemen moeten voldoen, de inrichting dier lichten vast te stellen, daar deze van invloed zoude kunnen zijn op hetgeen voor de lichten in de omgeving wenschelijk of noodig werd geacht.

Als zoodanig werden beschouwd het licht van Terschelling en de lichtschepen Haaks en Noord-Hinder.

Het licht van Terschelling en het lichtschip van Terschellingbank zijn voor de gezagvoerders van om de Noord, van Duitschland en de Oostzee komende schepen, belangrijke verkenningpunten. Tevens moeten zij, na zich aan een dezer lichten verkend te hebben, van koers veranderen en het is dus voor hen van belang, dit zoo spoedig mogelijk te kunnen doen.

Van genoemd lichtschip werden in het jaar 1902. 14 016 stoom- en 566 zeilschepen en in het jaar 1903, 13 839 stoom- en 471 zeilschepen waargenomen.

Dat het lichtschip Haaks een belangrijk verkenningpunt is en als zoodanig goede diensten verricht, bewijst het groote aantal schepen, dat ook van dit lichtschip werd waargenomen, nl. in het jaar 1902. 11 494 stoom- en 302 zeilschepen, en in het jaar 1903. 11 114 stoom- en 224 zeilschepen.

Het lichtschip Noord-Hinder is voor de vaart uit het Kanaal van veel belang, zoowel voor schepen, bestemd naar de Duitsche en meer om de Oost liggende havens, als voor die, bestemd naar de Noordelijk gelegen Nederlandsche havens. Evenzoo is dit het geval voor de vaart van Engelsche havens naar de Schelde.

In het tijdvak van 1 Juli t/m ultimo December 1903 werden

van af dit lichtschip waargenomen 3678 stoom- en 257 zeilschepen.

Bij de verdere beschouwingen werd echter het standpunt van verkenning op grooten afstand door de meerderheid der Commissie losgelaten en meer in het algemeen betere dekking der buitengronden op den voorgrond gesteld.

Volgens het eerst door de Commissie ingenomen standpunt werd begonnen met de beschouwing van het licht van Terschelling, en in verband daarmede, van de lichtschepen Haaks en Terschellingerbank, waarna de Noordelijke lichten tot en met Eierland in behandeling werden genomen. Vervolgens werden, uitgaande van het lichtschip Noord-Hinder, de Zuidelijke lichten nagegaan, eerst de hoofdpunten als Westkapelle en de Hoek van Holland, daarna de meer ondergeschikte lichten, terwijl ten slotte een onderzoek werd ingesteld naar de nog overige lichten onzer kust, waaronder die van IJmuiden, als vormende het middenpunt tusschen Kijkduin en den Hoek van Holland, het meest op den voorgrond treden.

Als resultaat van dit onderzoek heeft de Commissie de eer, Uwe Excellentie de volgende verbeteringen en aanvullingen voor te stellen in de verlichting van onze kust.

Voor de berekening der hierbij opgegeven lichtsterkten is uitgegaan van de tafels van Allard, welke, hoewel niet van recenten datum, daartoe nog steeds door alle deskundigen worden gebruikt.

LICHT VAN TERSCHELLING (Brandaris).

Het bouwen van een nieuwen toren, hoogte boven hoog water plm. 57 M., op een der hoogste punten, gelegen ongeveer in de richting N 1,2 0 magnetisch op plm. 2700 M. van den Brandaris, binnen den duinvoet, zoo dicht mogelijk bij de meest uitstekende punt N hoek Noordergronden op ongeveer:

53° 23' 8" N.Br.

en 0° 18' 28" O.L.

Lichtbron: Petroleumgloeilicht.

Karakter: groepbliksemlicht. Elke 20 seconden een groep, van 2 korte schitteringen, gevolgd door een enkelvoudige schittering.

Duur der schitteringen 0s 3

„ „ korte verduistering. 1s

„ „ lange verduisteringen. 9s 05

Karakter en grootte van den toestel: D 1 (a)

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 1122.

De plaatsbepaling van den nieuwen toren kan slechts als eene voorloopige worden beschouwd en zoude dus later voor het kiezen van eene juiste plaats, rekening gehouden moeten worden met de plaatselijke gesteldheid. Wel is echter reeds uit een onderzoek ter plaatse gebleken, dat een geschikt bouwterrein voor een nieuwen toren met de noodige woningen voor het lichtwachterspersoneel, daar te vinden is.

Hoewel het verschil in optische dracht tusschen eenzelfde lichtbron op den ouden of op een nieuwen toren bij alle atmosferische toestanden hetzelfde en niet groot is, nl. slechts de afstand, waarover de toren zoude worden verplaatst d. i. plm. 2700 M., achtte de meerderheid der leden een nieuwen toren wenschelijk, omdat schepen, in schuine richting ongeveer W. of O. koersende, b.v. die, komende van Duitsland of die, welke bij ongunstige weersomstandigheden uit hun koers gedreven zijn, nog 5 à 6 zeemijlen kunnen afleggen, zoodanig, dat men bij een atmosferischen toestand van 94 pCt. het licht op een nieuwen toren wel en op den ouden toren niet ziet.

Door de meerderheid der leden werd, om de vroeger vermelde redenen, petroleumgloeilicht als lichtbron boven electrisch licht verkozen.

De minderheid der leden echter vermeende, dat het licht van Terschelling als verkenninglicht zoo krachtig mogelijk op d. i. een electrisch licht moest zijn, en achtte deze lichtbron op den ouden toren nog te verkiezen boven petroleumgloeilicht op een nieuwen toren, daar hierdoor minstens even goed voldaan zoude worden aan de bovengestelde nautische eischen en betere verkenning

op middelbaren en grooten afstand zoude verkregen worden.

In verband met de lichten van Helgoland, Norderney en Kijkduin kon, om verwarring te voorkomen, geen eenvoudiger karakter gekozen worden.

LICHTSCHIP HAAKS.

De bestaande installatie van petroleummotoren te vervangen door krachtiger petroleummotoren, en het aanschaffen van een reserve-accumulatorenbatterij.

Lichtbron: electrisch licht.

Karakter: Schitterlicht. Elke 10 seconden eene schittering.

Duur der schittering: 2s.

Duur der verduistering: 8s.

Karakter van den toestel: C (b).

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 60.

Door deze versterking der machines kan meerdere lichtsterkte worden bereikt, terwijl tevens een krachtiger drijfkracht wordt verkregen voor het ankerspil, en het mistsignaal in stede van zooals nu éénmaal in de 2 minuten, éénmaal per minuut kan gegeven worden.

Deze snellere opvolging van mistseinen is, in verband met de grootere snelheid der stoomschepen van den tegenwoordigen tijd, voor de scheepvaart van veel belang.

In verband met de moeilijkheden aan het kolenladen verbonden, welke zich vooral bij ongunstige weersomstandigheden sterk doen gevoelen, is een stoombedrijf niet mogelijk.

Het lichtschip Haaks tegen de Haaksgronden te leggen om deze banken beter te dekken, zooals door enkele gezagvoerders wordt gewenscht, acht de Commissie verkeerd. Wanneer het lichtschip tegen die banken ligt, valt de halve lichtcirkel over de gevaarlijke plaatsen en doet geen nut, terwijl er alsdan voor de schepen meer bezwaar aan verbonden is om het op te zoeken. Een lichtschip met behoorlijke diepte rondom werd het best geoordeeld, daar men er dan onder alle omstandigheden op aan kan sturen en het aan alle zijden gepasseerd kan worden. Bij gunstige atmosferische toestanden is het gedurende den dag en ook des nachts goed te zien, terwijl bij mist aan het slechte zicht tegemoet gekomen wordt door mistsignalen.

Alleen wanneer een lichtschip in het bijzonder dient om een zeegat te kunnen aandoen, is het wenschelijk het dicht bij de banken te leggen.

Daar de Commissie algemeen van oordeel was, dat het licht zooveel mogelijk moest versterkt worden, werd ook verlegging om de N. O., ten einde te voorkomen, dat een schip bij ongunstige atmosferische toestanden tusschen dit lichtschip en het licht van Kijkduin door zoude kunnen koersen, zonder een van beide lichten te zien, niet noodig geoordeeld, welke verlegging bovendien het nadeel zoude hebben, dat voor van om de Zuid komende schepen, de Haaksgronden minder goed zouden worden gedekt, daar de Zuidelijke grens van den lichtcirkel dan te Noordelijk zoude komen.

Hoewel eene zoo groot mogelijke versterking bij ongunstige atmosferische toestanden slechts een betrekkelijk gering verschil in optische dracht geeft, en in verband met de geringe hoogte van het licht ook de geographische dracht bij gunstige omstandigheden beperkt is, zal echter in het algemeen, doch vooral bij ongunstige atmosferische toestanden, een sterker lichtbron de verkenning bij het in 't zicht komen vergemakkelijken, en het sterkere licht ook gedurende een grooter aantal dagen van het jaar op de geographische dracht in het zicht blijven. Het lichtschip van de Sandettie-bank wordt daarom dan ook door alle gezagvoerders om het meest geroemd.

Om eene zoo groot mogelijke sterkte te kunnen verkrijgen, moest het karakter veranderd worden en de roode schittering daaruit verdwijnen, en oordeelde de Commissie voor de „Haaks”, in verband met de omliggende lichten, het hierbij voorgestelde karakter, overeenkomstig het bestaande van het lichtschip „Terschellingerbank”, het beste.

(a) D. dioptrische of met lenzen.

(b) C. Catoptrische of met parabolische reflectors.

LICHTSCHIP „TERSCHELLINGERBANK”.

Karakter te wijzigen in een groepschitterlicht.

Elke 30 seconden drie schitteringen, gevolgd door eene enkelvoudige schittering.

Duur der schitteringen 2s.

„ „ korte verduisteringen 3s.

„ „ lange „ 8s.

Lichtbron: Petroleumlicht.

Karakter van den toestel: C.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 8,

en het lichtschip 1 zeemijl om de Z.O. $\frac{1}{2}$ O. te verplaatsen in de richting van den Brandaris.

Eene verplaatsing van dit lichtschip tot tegen de banken, achtte de Commissie om dezelfde redenen, als bij het lichtschip „Haaks” aangehaald, niet wenschelijk.

In verband met het voorgestelde zooveel sterkere licht van Terschelling, werd versterking van de lichtbron van het lichtschip niet noodig geoordeeld en vermeent de Commissie, dat volstaan kan worden met het lichtschip ongeveer 1 zeemijl in de richting van den Brandaris te verleggen, waardoor aldaar passerende schepen, tot bij den als grens aangenomen atmosferischen toestand van 94 pCt., gewaarborgd zijn, dat zij niet tusschen dit lichtschip en het licht van Terschelling door kunnen varen, zonder een van beide te zien.

Volgens ingewonnen informatiën levert de aangegeven verlegging, met het oog op een mogelijk lastiger zee, geen bezwaar op.

LICHTEN VAN SCHIERMONNIKOOG.

Het licht op den buitensten toren W. duin van het eiland te versterken en te wijzigen in een groepbliksemlicht en het te voorzien van een rooden sector, loopende ongeveer over de verkenningston van de Wester-Eems (Pikkert).

Lichtbron: Petroleumgloeilicht.

Karakter: Elke 20 seconden een groep van 4 korte schitteringen.

Duur der schitteringen 0°38.

„ „ korte verduisteringen 2°95.

„ „ lange verduistering 9°63.

Karakter en grootte van den toestel: D 2.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 450.

Het licht op den binnentoren te blusschen.

Het merk der beide lichten in één gaf oorspronkelijk leiding naar het Friesche zeegat; daar dit echter telkens verandert, oordeelde de Commissie eene geleiding, waarop men toch niet rekenen kan, niet noodig, waarom zij vermeent, dat de 2 lichten van weinig nut zijn en het licht op den binnentoren kan worden gebluscht, hetgeen bovendien besparing geeft van personeel.

Hoewel de buitentoren 2, 6 M. minder hoog boven hoogwater gelegen is, dan de binnentoren, achtte de Commissie den eerstgenoemde het meest geschikt om gebruikt te worden, daar zich hierbij de meeste woningen bevinden en deze ook langs een goeden weg te bereiken is. De mindere hoogte geeft slechts het geringe verschil van 0,4 zeemijl in geographische dracht en dus minder dan den afstand, dien de binnentoren meer binnenwaarts gelegen is, nl. 1000 M.

De Commissie van oordeel zijnde, dat de Eemsgronden beter moesten worden gedeckt, daar de buitengronden aldaar en het Rif van het Friesche gat zeer gevaarlijk zijn, acht versterking van het licht en wijziging daarvan in een karakterlicht noodzakelijk. In verband met de grootte van het optiek, dat op een der bestaande torens zoude geplaatst kunnen worden, werd de lichtsterkte op 450 000 kaarsen bepaald, waardoor voldoende aan de eischen tot dekking der gronden wordt voldaan.

Tot waarschuwing voor de nadering der buitengronden stelt de Commissie voor het licht te voorzien van een rooden sector, loopende ongeveer over de verkenningston van de Wester-Eems (Pikkert).

LICHT VAN AMELAND.

Het licht van Ameland te wijzigen in een flikkerlicht.

Lichtbron: Petroleumgloeilicht.

Karakter: Elke seconde eene korte schittering.

Duur der schitteringen 0°18.

„ „ verduisteringen 0°82.

Karakter en grootte van den toestel: D 1.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 400.

Ten einde het licht van Ameland te midden der omringende groepbliksemlichten gemakkelijk verkenbaar te maken, werd daarvoor een bijzonder karakter gekozen, waardoor het een sterk onderscheid vormt met de overige Noordelijke lichten, terwijl het ten gevolge van deze wijziging tevens belangrijk versterkt wordt.

Aan dit soort veranderlijk licht werd de naam van flikkerlicht gegeven, waaronder, zooals uit het bovenomschreven karakter blijkt, verstaan moet worden, een licht, dat afwisselend zeer korte schitteringen en verduisteringen toont, beide van onderdeelen van een seconde.

LICHTEN VAN VLIELAND.

Het licht van Vlieland op het Vuurduin te versterken en te voorzien van een rooden sector bewesten de gronden, beginnende even buiten de Westpunt van de gronden van het Stortemelk en van een rooden sector als de thans bestaande, tot aanwijzing van de nadering der Eierlandsche gronden.

Lichtbron: Petroleumgloeilicht.

Karakter: Vast licht.

Karakter en grootte van den toestel: D 4.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 6.

Het geleidelicht van Buitenstrandduin te versterken en het te concentreeren in een sector van 19°.

Lichtbron: Petroleumlicht.

Karakter: Vast licht.

Karakter en grootte van den toestel: D 6.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 2.

Voor schepen welke, bestemd naar Harlingen, het Stortemelk in moeten, is dit licht van veel waarde, waarom de Commissie versterking noodig oordeelt, welke echter in verband met de voorgestelde wijzigingen van het licht van Terschelling en van het lichtschip „Terschellingerbank”, niet zoo belangrijk behoeft te zijn. Bij de voorgestelde lichtsterkte valt de verkenningston van het Stortemelk nog binnen de optische dracht, zoowel van het witte als van het roode licht, bij een atmosferischen toestand van 94 pet.

Bij het aandoen van het Stortemelk moeten de Noordwestgronden, de Westergonden en de gronden van het Stortemelk gemedend worden, waarom een roode sector, de grenzen dier gronden aangevende, wenschelijk wordt geacht.

Daar het licht van Buitenstrandduin voor geleiding dient, is het wenschelijk dit te versterken en in een bepaalden sector te concentreeren, waardoor de geleiding ook onder ongunstige atmosferische toestanden, van af de verkenningston van het Stortemelk verzekerd is.

LICHT VAN EIERLAND.

Het licht van Eierland te versterken en te wijzigen in een groepbliksemlicht.

Lichtbron: Petroleumgloeilicht.

Karakter: Elke 30 seconden een groep van 4 korte schitteringen, gevolgd door eene enkelvoudige schittering.

Duur der schitteringen 0°58.

„ „ korte verduisteringen 3°17.

„ „ lange „ 8°795.

Karakter en grootte van den toestel: D 2.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 300.

Met het oog op het gevaarlijke der Eierlandsche gronden en van de Vlichors, waarop vele schepen stranden, acht de Commissie versterking en wijziging van dit licht noodig.

HET LICHTSCHIP NOORD-HINDER.

Aanbouw van een nieuw lichtschip met slingeroptiek, behoudens het karakter overeenkomstig het Fransche lichtschip Sandettiebank.

Lichtbron: Vetgasgloeilicht.

Karakter: Groepbliksemlicht. Elke 10 seconden een groep van 2 korte schitteringen.

Duur der schitteringen 0-34.

„ „ korte verduistering 2-16.

„ „ lange „ 7-16.

Karakter en grootte van den toestel: D 4.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 35.

Eene verlegging van dit lichtschip, zooals door den Koninklijken West-Indischen maildienst wordt gevraagd, acht de Commissie niet wenschelijk. Zij kan zich ook thans nog geheel vereenigen met de redenen welke er destijds toe hebben geleid, om op dat verzoek afwijzend te beschikken. Wel zoude de vaart van het Kanaal naar de Deutsche en meer om de Oost liggende havens door eene meer westelijke ligging van dit lichtschip, als wordt verlangd, gebaat worden, doch de vaart naar onze havens zoude daardoor in min of meer ongunstige conditie komen, terwijl bovendien een overwegend bezwaar zoude zijn, dat de gevaarlijke plekken van de Noord- en Oost-Hinderbanken niet meer door het lichtschip zouden worden gedekt.

Ook moet hierbij in aanmerking genomen worden, dat de uit het Nauw van Calais komende schepen, door het uitleggen van een lichtschip bij Sandettiebank, niet zooals vroeger, meer naar de zijde der Engelsche lichtschepen behoeven te houden, en daardoor dus ook minder kans hebben om het lichtschip Noord-Hinder te westelijk te passeeren.

Wel is door de uitlegging van een lichtschip bij Sandettiebank het gewicht van het Noord-Hinder lichtschip voor van om de Zuid komende schepen eenigszins verminderd, doch laatstgenoemd lichtschip blijft toch altijd van veel belang, vooral voor van om de Noord komende schepen, met het oog op de Fairybank, waarop slechts $3\frac{3}{4}$ vm. staat, waarom de Commissie dan ook van oordeel is, dat het licht zooveel mogelijk moet versterkt worden.

Daar de lichtschepen van de Wandelaar en Sandettiebank reeds eene schittering hebben, wordt met het oog op de grootst mogelijk te verkrijgen intensiteit en in verband met de omringende lichten voor het karakter een groepbliksemlicht met groepen van 2 korte schitteringen het best geoordeeld.

Een zoodanig karakter met parabolische reflectors, zooals thans bij onze lichtschepen in gebruik zijn, niet worden daar gesteld.

Daarom werd door de Commissie een lichtschip overeenkomstig het Fransche lichtschip van Sandettiebank het beste geoordeeld, waarbij door eene wijziging van het optiek, met behoud der lichtsterkte van 35 000 kaarsen, het gewenschte karakter kan worden verkregen. Een lichtschip met bovenbedoeld optiek is wel is waar alleen ter plaatse bruikbaar, doch daar eene zoo groot mogelijke lichtsterkte hoofdzak is, achtte de Commissie het niet noodig den eisch te stellen, het zoodanig in te richten, dat het eventueel kan worden gebruikt om andere lichtschepen te vervangen.

LICHTEN VAN WESTKAPELLE.

Het licht van Westkapelle te versterken en te wijzigen in een bliksemlicht, zichtbaar rood beoosten de lijn, gaande over de ton van de Zuid-Banjaard.

Lichtbron: Petroleumgloeilicht.

Karakter: Elke 10 seconden eene schittering.

Duur der schittering: 0-3.

„ „ verduistering: 9-7.

Karakter en grootte van den toestel: D 1.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 2000.

Licht van den Westkappelschen dijk onveranderd te laten.

De lichtboei van Noord-Steenbank te vervangen door een lichtbrulboei met 1 schittering.

Op de Kaloobank een lichtbrulboei met 2 schitteringen te plaatsen.

Voor schepen, bestemd naar het Oostgat, is het licht van Westkapelle een belangrijk verkenningspunt, waarom de Commissie van oordeel is, dat dit licht, zijnde een vast wit licht, gewijzigd moet worden in een bliksemlicht en moet worden versterkt.

Daar hier in verband met de omgeving het karakter van eene schittering kon worden gebruikt, werd dit eenvoudige karakter met het oog op de daardoor te verkrijgen meerdere lichtsterkte het beste geoordeeld.

Eene versterking van het geleidelicht op den Westkappelschen dijk werd niet noodig geacht, in verband met de uit te leggen lichtbrulboeien op de Noord-Steenbank en Kaloobank.

Op verzoek van Zweden en voornamelijk van Duitschland werd in het jaar 1902 een lichtboei op de Noord-Steenbank gelegd, van waar door de schepen gestuurd wordt op de lichten van Westkapelle. Voor mistig weer wordt het wenschelijk geacht om de lichtboei op de Noord-Steenbank te vervangen door een lichtbrulboei, waarvan het voordeel zich zoowel bij dag als bij nacht doet gevoelen.

Om bij ongunstige atmosferische toestanden, de geleiding naar Westkapelle na het passeeren van de Steenbank te verbeteren, wordt de uitlegging van een lichtbrulboei op de Kaloobank voorgesteld. Vooral bij mist zal door een lichtbrulboei daar ter plaatse, de geleiding in dezelfde mate verbeterd worden, als wanneer het geleidelicht op den Westkappelschen dijk, door het aanbrengen van petroleumgloeilicht als lichtbron, versterkt wordt, waarbij dan echter bovendien personeel voor bewaking van het licht noodig zoude zijn.

LICHTBOEI THORNTONBANK.

Te vervangen door een lichtbrulboei met 3 schitteringen.

Het licht van de thans bestaande boei is vast en betrekkelijk zwak, waardoor het moeilijk te onderscheiden is van de visschersvaartuigen, welke men daar in de nabijheid geregeld ontmoet. Ten einde de boei beter te kunnen verkennen, ook bij ongunstige atmosferische toestanden, werd door de Commissie een lichtbrulboei, als zijnde van grootere afmeting met schitterlicht van meerdere sterkte, noodig geoordeeld.

LICHTEN VAN DEN HOEK VAN HOLLAND.

Het hooge licht te versterken en te wijzigen in een groepbliksemlicht met behoud van den versterkten sector.

Lichtbron: Petroleumgloeilicht.

Karakter: Elke 10 seconden een groep van 2 korte schitteringen.

Duur der schitteringen 0-39.

„ „ korte verduistering 2-11.

„ „ lange „ 7-11.

Karakter en grootte van den toestel: D 2.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 580.

Het lage licht (Noordwal) te versterken en te concentreeren in een sector van 20° , waarvan 10° aan elke zijde van de geleidelijn.

Lichtbron: Vetgasgloeilicht.

Karakter: Vast rood licht.

Karakter en grootte van den toestel: D 1.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 30.

Het licht van het Noorderhoofd; een rooden sector daarin aan te brengen, waarvan de westelijke grens loopt over de ton van de Maasvlakte en de oostelijke over baak 1. van den Zuiddam.

Voor den Hoek van Holland wordt algemeen een verkenning licht op grooten afstand gevraagd. Ook de Commissie is van oordeel, dat, tevens met het oog op eene goede verlichting van de Maasvlakte, versterking van het licht en verandering van het vaste licht in een groepbliksemlicht noodig is.

Bij de bestaande torenhoogte bedraagt de geographische dracht 15,6 zeemijlen, maar in verband met de verdere verlichting en het lichtschip Maas, wordt het beoogde doel van verkenning met deze torenhoogte, door een gewijzigd licht als bovenbedoeld voldoende bereikt, daar niet uit het oog verloren moet worden, dat binnen de geographische dracht een zooveel krachtiger licht, vooral onder minder gunstige atmosferische toestanden veel gemakkelijker te verkennen is, en op de geographische dracht een grooter aantal dagen van het jaar in het zicht zal blijven.

Bij de bestaande lichtbron, vetgasgloeilicht, worden thans kousjes van 23 mM. middellijn gebruikt, waarbij de divergeering te gering is, om voor een groepbliksemlicht schitteringen van een langeren duur dan 0.1, welke voor de praktijk noodig worden geacht, te verkrijgen. Daartoe zouden kousjes van minstens 46 mM. middellijn noodig zijn, doch daardoor zoude het gasverbruik stijgen van 180 L tot 550 L per uur.

Een zoodanig grooter verbruik zoude tot meerdere kosten aanleiding geven.

De Commissie achtte het daarom beter voor dit licht petroleumgloeilicht als lichtbron te gebruiken, hetwelk, zooals reeds in de algemeene beschouwingen werd vermeld, het vetgasgloeilicht in lichtsterkte overtreft, aan het gebruik waarvan minder kosten verbonden zijn, en waarbij kousjes van 85 mM. worden toegepast, waardoor een behoorlijke duur der schitteringen kan verkregen worden.

Het lage licht is rood om het als geleidelicht gemakkelijk te kunnen onderkennen van de vele andere lichten aan den Hoek van Holland, wat nu nog meer noodig wordt, daar er bij het station electrische booglampen met melkgas zijn geplaatst. In verband hiermede wordt versterking van het licht noodig geoordeeld en ook ter verbetering van de geleiding, concentratie van het licht in een bepaalden sector voorgesteld.

Met het oog op de bovenbedoelde verbeteringen wordt voor het licht van het Noorderhoofd geen versterking noodig geacht, doch wel een roode sector voor de aanwijzing van de nadering der Maasvlakte, waarvan de westelijke grens loopt over de ton van de Maas. Wel valt deze grens noordelijk dicht bij genoemde vlakte, maar was dit niet het geval, zoo zoude die voor de meer zuidelijke banken te ver naar buiten komen.

LICHTSCHIP MAAS.

De Commissie is van oordeel, dat door de versterking en verbetering der lichten aan den Hoek van Holland, het lichtschip Maas geene verandering behoeft te ondergaan. Verlegging dichter bij den Waterweg, zooals door de Holland—Amerikalijn is gevraagd, wordt niet wenschelijk geacht, daar deze in verband met de optische dracht van het hooge licht aan den Hoek van Holland, welke onder ongunstige atmosferische toestanden, nl. bij 94 pct. nog 7 zeemijlen bedraagt, niet noodig is voor het aandoen van den Waterweg en voor de passerende schepen eerder nadeelig zoude zijn.

LICHTSCHIP SCHOUWENBANK.

Dit lichtschip ligt aan den binnenkant van de bank, omdat het daar in goed water ligt. De vaart naar de Schelde gaat er bezuiden langs.

Eene verplaatsing 2 à 3 zeemijlen noordwaarts, zooals door de Holland—Amerikalijn is gevraagd, acht de Commissie in verband met het bovenstaande niet wenschelijk, te meer daar deze niet gevraagd wordt om de bank beter te dekken, maar om bij de vaart van het lichtschip Noord-Hinder naar den Waterweg nog meerdere verkenning te hebben, hetgeen met het oog op de voorgestelde verbetering van laatstgenoemd lichtschip en van het hooge licht aan den Hoek van Holland niet noodig wordt geoordeeld.

Het thans bestaande karakter van 3 witte en 1 roode schittering wordt daargesteld door drie groepen van 2 witte lampen en één van 4 roode lampen, terwijl de roode schittering tusschen

2 langere verduisteringen valt. Door vier groepen van 3 witte lampen te gebruiken, waardoor de schittering en verduisteringen alle onderling van denzelfden duur zouden worden, en door de roode schittering te laten vervallen, zoude wel op weinig kostbare wijze eene versterking van het licht verkregen kunnen worden, doch het karakter dan weinig of niet verschillen van dat van het lichtschip Maas, wat door den korten afstand tusschen beide lichtschepen, licht tot verwarring aanleiding zoude kunnen geven, waarom de Commissie, versterking niet bepaald noodzakelijk achtende, vermeent, dit te moeten ontraden.

LICHT VAN WEST-SCHOUWEN.

Het licht te versterken en te wijzigen in een groepbliksemlicht.

Lichtbron: Petroleumgloeilicht.

Karakter: Elke 20 seconden een groep van 2 korte schitteringen, gevolgd door eene enkelvoudige schittering.

Duur der schitteringen 0°3.

„ „ korte verduistering 1°.

„ „ lange verduisteringen 9°05.

Karakter en grootte van den toestel: D 1.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 1122.

Het licht van West-Schouwen is van veel belang voor dekking van de Ooster, wat een zeer gevaarlijke bank is, waarop, en vooral op den Steile hoek, vele schepen verongelukt zijn, en van de Banjaard, waarom de Commissie versterking van het licht en voor snelle verkenning, wijziging in een groepbliksemlicht noodig oordeelt.

LICHTEN VAN HET GOEREESCHE ZEEGAT.

Het licht van Goeree te versterken en te wijzigen in een flikkerlicht.

Lichtbron: Petroleumgloeilicht.

Karakter: Elke seconde eene korte schittering.

Duur der schitteringen 0°18.

„ „ verduisteringen 0°82.

Karakter en grootte van den toestel: D 1.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 400.

Het licht van het Flauwe Werk te vervangen door een verkenning licht voor korten afstand, met er onder een licht als het bestaande, dat als verklikker dienst doet.

Lichtbron: Petroleumlicht.

Karakter: Groepbliksemlicht. Elke 10 seconden een groep van 2 korte schitteringen.

Duur der schitteringen 0°32.

„ „ korte verduistering 2°36.

„ „ lange „ 7°.

Karakter en grootte van den toestel: D 3.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 16 (voor rood licht).

Het licht van de IJzeren Baak te versterken door het aanbrengen van een grooter optiek en een betere lamp met kleine wijziging van het bovenvlak op den bestaanden toren.

Karakter en grootte van den toestel: D 3.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 1,3.

Het licht van Goeree moet dienen voor verkenning licht van het zeevat, tot dekking van de Hinder en als geleidelicht voor

het Slijkgat en het Zuiderdiep. Hoewel de plaats van den toren in het dorp ver van de kust ongunstig is, kan deze, daar het licht ook voor geleiding dient, moeilijk verplaatst worden, waaraan bovendien belangrijke kosten zouden verbonden zijn.

Door een licht als wordt voorgesteld, zoude in verband met het te versterken hooge licht van den Hoek van Holland, de Hinder en het Goereesche zeegat voldoende worden gedekt.

Daar de Commissie echter groote waarde hecht aan een verkenning licht dicht bij de kust, waarvan het nut zich vooral zoude doen gevoelen bij ongunstige atmosferische toestanden, of wanneer het zicht boven den wal slecht is, doch men in zee betrekkelijk goed lichtenzicht heeft, een toestand, welke zich vooral op onze kust herhaaldelijk voordoet, vermeent zij dat hierin kan worden voorzien, door de oprichting van een licht op het Flauwe Werk, welke plaats pl.m. 3 zeemijlen dicht bij den ingang van het zeegat gelegen is dan de lichttoren van Goeree. Dit licht mag om aan zijne bestemming te voldoen niet te hoog zijn, en in verband met de nabij gelegen hooge duinen zou de toren een hooge moeten hebben van ongeveer 13 M., waardoor het licht pl. m. 21 M. boven hoog water zoude komen.

Bij gunstiger atmosferische toestanden heeft men dan op middelbaren en grooten afstand verkenning aan het licht van Goeree.

Om verwarring met de omringende lichten te voorkomen, moet het een rood licht zijn, terwijl het tevens moet blijven dienen als verklikker, waartoe er onder een wit licht, zichtbaar in een sector als het thans bestaande licht, moet worden aangebracht.

Het licht van de IJzeren Baak dient met het licht van Goeree voor geleidelicht in het Slijkgat. De Commissie acht de voorgestelde wijze van versterking voldoende, te meer daar het licht niet permanent wordt bewaakt en dus verandering van de lichtbron in petroleumgloeilicht ook belangrijke vermeerdering van personeel ten gevolge zoude moeten hebben.

LICHTEN VAN IJMUIDEN.

Het O.licht van IJmuiden te versterken en te wijzigen in een groeplijksemlicht.

Lichtbron: Electrisch licht.

Karakter: Elke 20 seconden een groep van twee korte schitteringen, gevolgd door een enkelvoudige schittering.

Duur der schitteringen. 0s1

„ „ korte verduistering . . . 1s1

„ „ lange verduisteringen . . 9s3

Karakter en grootte van den toestel: D, brandpuntsafstand 0,3 M.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 27 500.

Het W.licht van IJmuiden te concentreeren in een sector van 30°, waarvan 12°5' benoorden en 17°5' bezuiden de lichtenlijn valt. De toren te verlagen tot eene hoogte van pl.m. 30 M. boven hoog water, in verband met de constructie van den toren.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 27.

Voor de haven van IJmuiden in de lichtenlijn op pl.m. 4000 M. afstand van de buitenpielen eene lichtbrulboei met eene schittering te plaatsen.

De beide thans te IJmuiden bestaande lichten dienen voor verkenning en tevens als geleidelichten.

Daar op onze kust voor de haven van IJmuiden geen banken liggen, welke gedekt behoeven te worden, moet het licht te IJmuiden zijn een verkenning licht op grooten en middelbaren afstand voor de passeerende vaart langs de kust en voor de schepen, welke de haven van IJmuiden willen aandoen. Voor vele daarvan, zooals voor die, komende van Engelsche havens, is het licht van IJmuiden het eerste verkenningpunt.

Verschillende gezagvoerders verlangen, behalve een krachtig licht te IJmuiden, nog een sterk licht op Scheveningen en zelfs ook op Camperduin; door de oprichting te IJmuiden van een zoo krachtig mogelijk licht, wordt tevens eenigermate aan de overige wenschen tegemoet gekomen.

Wel wordt door de meerderheid der Commissie erkend, dat

een lichtschip met mistsignaal, als door de betrokken gezagvoerders bijna algemeen wordt verlangd en zooals voor den Waterweg is geplaatst, het beste zoude zijn. Juist voor onze kust, waar het dikwijls mistig is, en men, zooals reeds is aangehaald, herhaaldelijk boven de wal slecht zicht heeft, terwijl het in zee nog betrekkelijk helder is, zijn lichtschepen van veel waarde. Men kan ze aan alle zijden passeeren en er ook met mist zonder gevaar op aansturen, terwijl men dan bovendien verkenning heeft aan het mistsignaal. In verband echter met de daaraan verbonden hooge kosten en bezwaren, waartoe ook de ligging nabij de kust in open zee behoort, en overwegende dat al werd voor de haven van IJmuiden een lichtschip uitgelegd, de lichten toch ook verbeterd zouden moeten worden, daar deze niet alleen voor verkenning, maar tevens voor het aandoen en binnenkomen van de haven dienen, vermeent de Commissie in plaats van een lichtschip een zoo krachtig mogelijk d. i. electrisch licht aan den wal, met een lichtbrulboei voor de haven, voor te moeten stellen.

De minderheid der Commissie, hoewel instemmende met bovenvermelde beschouwingen, wat de plaatsing van een lichtschip voor de haven van IJmuiden betreft, vond echter versterking van het licht door petroleumgloeilicht als lichtbron, voldoende, daar zij zich niet met de nautische gronden, welke tot de aanneming van electrisch licht hebben geleid, kon vereenigen.

Daar IJmuiden, zowel voor den aanvoer van alle benodigdheden als ook voor de personen, met het toezicht belast, gemakkelijk en zonder groote onkosten te bereiken is, en door de belangrijke electrische installaties aldaar van het Rijk en van particulieren, onmiddellijk ter plaatse alle behoeften en technische hulp verkregen kunnen worden, noodzakelijk bij mogelijke storingen in het bedrijf, vervalt daardoor grootendeels een der bezwaren, welke bij enkele leden tegen electrisch licht bestonden.

De bedrijfskracht te ontleenen aan bestaande electrische installaties, hetzij behorende onder een der andere Departementen, hetzij aan particulieren, wordt door de Commissie niet wenschelijk geacht, daar men dan geheel afhankelijk is van anderen en niet zelf voor de zekerheid van het bedrijf kan instaan.

De Commissie acht één verkenning licht als het voorgestelde voldoende, zoodat het W. licht verder alleen als geleidelicht zoude moeten dienen.

Daar echter de binnentoren 51,5 M en de buitentoren 41,6 M. boven hoog water is, verdwijnt voor een oog, dat 4,5 M. boven water is, de binnentoren reeds buiten de pieren achter den buitentoren (de afstand van den binnentoren tot de buitenpielen bedraagt pl.m. 2060 M.). De torens beginnen daarna in tegen-gestelde richting dan voor dien tijd uit elkander te loopen, wat tot verwarring aanleiding kan geven.

Voor eene betere geleiding is het daarom wenschelijk den buitentoren lager te maken, wat in verband met de constructie zonder bezwaar geschieden kan.

Voorloopig werd voor het buitenste licht een wit vast licht als het thans bestaande, geconcentreerd in een sector, waarbinnen het betonde vaarwater van de buitenhaven valt, waardoor het licht tevens belangrijk versterkt wordt, voldoende geoordeeld.

Mocht het later blijken, dat, met het oog op de vele electrische lichten van IJmuiden en van den achter den buitentoren aan te leggen haven, om verwarring met de omliggende lichten te voorkomen, een rood licht gewenscht is, dan kan door wijziging van de lichtbron in petroleumgloeilicht, voor het roode licht dezelfde sterkte verkregen worden, als voor het dan bestaande witte licht.

De beste plaats voor de lichtbrulboei werd geoordeeld te zijn in de lichtenlijn op pl.m. 4000 M. afstand van de buitenpielen. De schepen kunnen dan met mist zonder gevaar de boei opzoeken en, rekening houdende met het tij, op de haven aanstroomen.

HET LICHT VAN SCHEVENINGEN.

Het licht te wijzigen in een groeplijksemlicht.

Lichtbron: Blijft petroleumgloeilicht.

Karakter: Elke 30 seconden een groep van 3 korte schitteringen, gevolgd door eene enkelvoudige schittering.

Duur der schitteringen 0s58.

„ „ korte verduisteringen . . 3s17.

„ „ lange „ . . 10s67.

Karakter en grootte van den toestel: D2.

Lichtsterkte in 1000 kaarsen: 200.

In verband met de ontworpen oprichting van krachtige lichten aan den Hoek van Holland en te IJmuiden wordt de sterkte van dit licht, zooals het eerst dezen zomer is gewijzigd, met petroleumgloeilicht als lichtbron, voldoende geoordeeld.

De Commissie acht het echter wenschelijk de roode schittering en de bij dit licht bestaande lange verduisteringen van 26s te doen vervallen. Deze maken snelle verkenning moeilijk en passen niet in het verder voorgestelde stelsel onzer kustverlichting.

Daar het thans bestaande nurwerk en rolwagen van het lichttoestel toch vernieuwd zouden moeten worden en dit met de daaraan verbonden werkzaamheden een uitgaaf zoude vorderen van f6000, is de Commissie van oordeel, dat het beter is, wat meer geld te besteden voor eene wijziging, waardoor een karakter verkregen wordt, waarbij het licht sneller en beter kan worden verkend, hetgeen bij de steile kust ter plaatse van veel waarde is en waardoor tevens zooveel mogelijk partij getrokken wordt van de verbeterde lichtbron.

LICHT VAN EGMOND.

De hardsteen kuip van het licht af te breken en te vervangen door een ijzeren kuip van grootere afmetingen.

Hoewel van enkele zijden op versterking van dit licht wordt aangedrongen, acht de Commissie dit met het oog op de reeds voorgestelde verbeteringen der overige kustlichten onnoodig, daar het niet voor verkenning licht behoeft te dienen.

Zij is echter van oordeel dat dit licht, zooals het thans versterkt is, doordat de lichtbron petroleumgloeilicht geworden is, als verklikker dienst kan blijven doen en als zoodanig de roode kleur behouden kan blijven.

Door de aangebrachte installatie van petroleumgloeilicht is de ruimte in de kuip van den toren wel wat klein geworden, en hoewel de boven aangegeven wijziging niet bepaald beschouwd

kan worden, tot het plan der verbetering van onze kustverlichting te behooren, vermeent de Commissie het aanbrengen van een ijzeren kuip van grootere afmetingen als de thans bestaande te moeten aanbevelen.

's Gravenhage, 12 Maart 1904.

De Inspecteur-Generaal van het loodswezen, enz.,

J. C. DE RIJTER DE WILDT.

De Inspecteur v. h. loodswezen enz. 4de en 5de district,

C. J. DE VRIESE.

De Chef der Afdeling Hydrographie,

C. J. DE JONG PZ.N.

De Inspecteur v. h. loodswezen enz. 6de district,

J. W. A. F. VAN MAREN BENTZ VAN DEN BERG.

De Inspecteur v. h. loodswezen enz. 3de district,

F. M. VAN GELSDORP.

De Electro-technicus bij de Marine,

G. J. KNIPHORST.

De Bouwkundige bij den dienst v. h. loodswezen,

W. K. C. ANTHEUNISSEN.

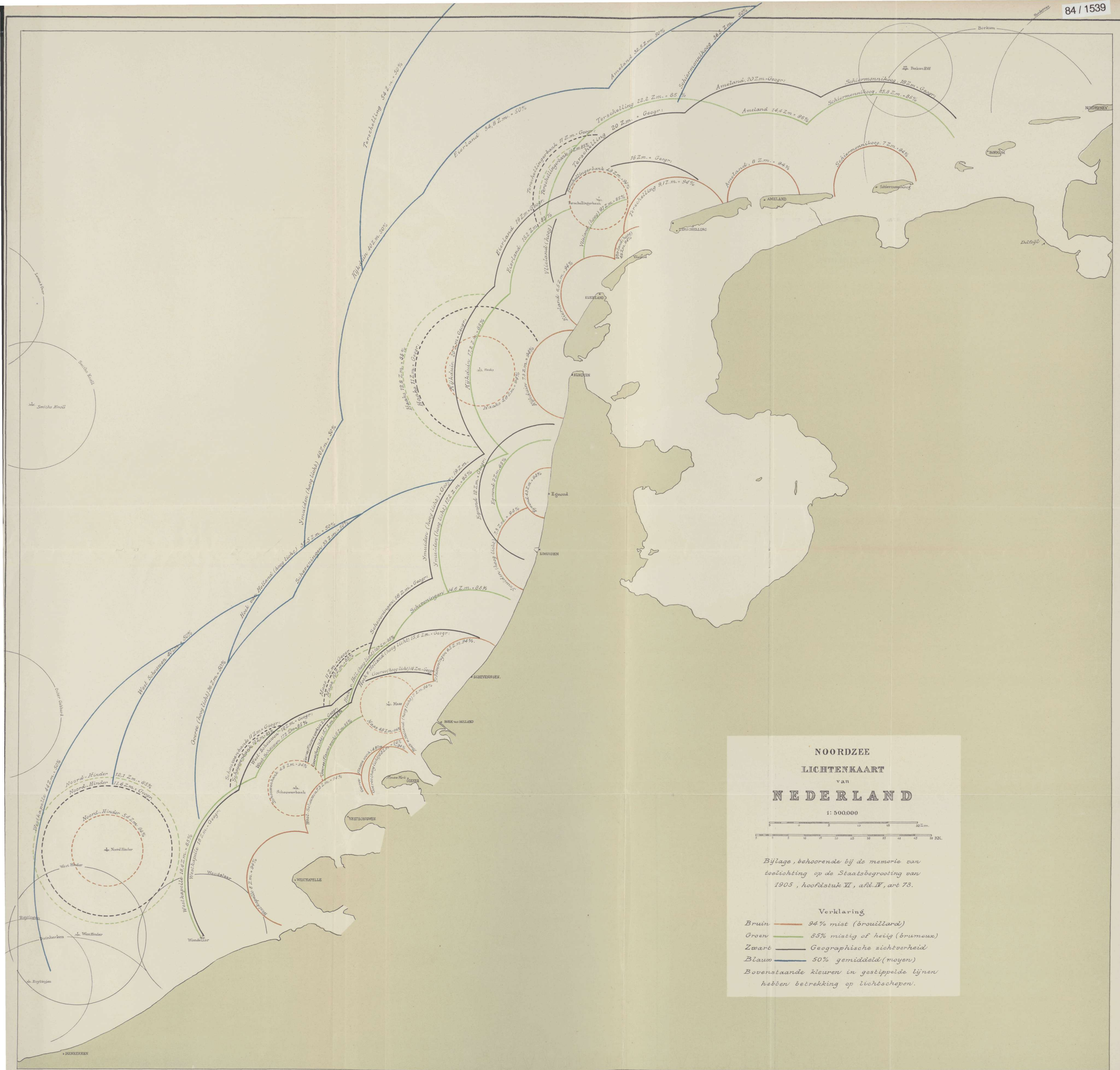
BIJLAGE K VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

BEKNOPT OVERZICHT van hetgeen door de gehoorde Nederlandsche Stoomvaartmaatschappijen voor de verbetering onzer kustverlichting wordt noodig geacht.

Namen der lichten en wenschelijk geachte verbeteringen.	Door welke stoomvaartmaatschappijen of gezagvoerders.	Namen der lichten en wenschelijk geachte verbeteringen.	Door welke stoomvaartmaatschappijen of gezagvoerders.
Westkapelle.		Scheveningen.	
Versterken en veranderen in een draai- of schitterlicht . . .	Hollandsche Stoombootmaat- schappij.	Versterken	Gez. <i>Batavier I en V.</i> „ <i>Goentoer.</i> „ <i>Koning Willem III.</i> „ <i>Koningin Wilhelmina.</i> „ <i>Madura.</i> „ <i>Ambor.</i> „ <i>Prinses Sophie.</i> 13 gez. Kon. Ned. Stoomboot- maatschappij. Kon. West-Ind. Maildienst. Holland-Amerika lijn.
West-Schouwen.			Gez. <i>Prinses Amalia.</i> „ <i>Timor.</i> „ <i>Koningin-Regentes.</i> „ <i>Oranje.</i> „ <i>Flores.</i> „ <i>Koning Willem I.</i> „ <i>Koning Willem II.</i> „ <i>Koningin Regentes.</i> „ <i>Oranje.</i> „ <i>Flores.</i> „ <i>Prins Hendrik.</i> „ <i>Bali.</i> „ <i>Flores.</i> „ <i>Java.</i>
Versterken	Gez. <i>Prinses Sophie.</i> „ <i>Goentoer.</i>	Versterken door electrisch licht.	
Veranderen in een draai- of 1/2 minuut	„ <i>Timor.</i>	Veranderen in een draai- of schitterlicht	
Goeree.			
Versterken	Gez. <i>Goentoer.</i>		
Versterken en veranderen in een bliksemlicht	„ <i>Ary Scheffer.</i> „ <i>Batavier I t/m V.</i> Holland-Amerika lijn.		
Hoek van Holland (hooge licht).			
Versterken	Gez. <i>Bogar.</i> 2 gez. Kon. Ned. Stoomboot- maatschappij. Kon. West-Ind. Maildienst.		
Versterken en veranderen in een groep bliksemlicht	Gez. <i>Goentoer.</i> „ <i>Andania.</i> „ <i>Ardjoeno.</i>		
Oprichten van een sterk elec- trisch schitterlicht			
Hoek van Holland (Noorderhoofd).			
Versterken en voorzien van een sector tot aanduiding van de Maasvlakte	Gez. <i>Batavier IV.</i> Holland-Amerika lijn.	(Bij het licht van Scheveningen dient opgemerkt te worden, dat de rapporten der verschillende maatschappijen reeds waren in- gediend, vóór dat de verandering van de lichtbron in petroleum- gloeilicht was tot stand gekomen.	
Hoek van Holland (Noordwal).		Noordwijk.	
Versterken	Gez. <i>Batavier I II III en V.</i> „ <i>Ardjoeno.</i>	Oprichten van een sterk wit schitterlicht met mistsignaal.	Hollandsche Stoombootmaat- schappij.
Versterken en veranderen in een wit licht	„ <i>Batavier IV.</i>		

Namen der lichten en wenschelijk geachte verbeteringen.	Door welke stoomvaartmaatschappijen of gezagvoerders.	* Namen der lichten en wenschelijk geachte verbeteringen.	Door welke stoomvaartmaatschappijen of gezagvoerders.
Zandvoort.		Kijkduin.	
Oprichten van een snelle ver- klikker	Gez. <i>Java</i> .	Verplaatsen naar Texel . . .	2 gez. Kon. Ned. Stoomboot- maatschappij.
IJmuiden.		„ „ Kamperduin.	Idem.
Hoogste licht versterken en ver- anderen in een draai- of schit- terlicht	Gez. <i>Andania</i> .	Vlieland.	
„ „ „	„ <i>Koningin Wilhelmina</i> .	Versterken en veranderen in een schitterlicht	Gez. <i>Minister Tak van Poorteliet</i> .
„ „ „	„ <i>Prins Hendrik</i> .	Terschelling (Brandaris).	
„ „ „	„ <i>Prinses Sophie</i> .	Versterken en veranderen in een licht met karakter	Gez. <i>Andania</i> .
„ „ „	„ <i>Madura</i> .		„ <i>Ameland</i> .
Hoogste licht veranderen in een electrisch draai- of schitter- licht	„ <i>Koningin Regentes</i> .	Veranderen in een draai- of schitterlicht van groote sterk- te, electrisch licht	Burger en Zoon.
„ „ „	„ <i>Prinses Amalia</i> .		Gez. <i>Bogor</i> .
„ „ „	„ <i>Oranje</i> .		22 gez. Kon. Ned Stoomboot- maatschappij.
Beide lichten versterken of elec- trisch maken en het hoogste licht veranderen in een draai- of schitterlicht	10 gez. Kon. Ned. Stoomboot- maatschappij.	Schiermonnikoog.	Holland-Amerika lijn.
„ „ „	Kon. West-Ind. Maildienst.	Versterken	6 gez. Kon. Ned. Stoomboot- maatschappij.
„ „ „	Hollandsche Stoombootmaat- schappij.	Lichtschepen.	
Beide lichten veranderen in vaste electrische lichten . .	Gez. <i>Koning Willem III</i> .	Noord-Hinder.	
„ „ „	„ <i>Java</i> .	Versterken	Gez. <i>Prinses Amalia</i> .
„ „ „	„ <i>Flores</i> .		„ <i>Oranje</i> .
Oprichten van een nieuwentoren met electrische draai- of schit- terlicht met behoud der beide bestaande torens als geleide- lichten	„ <i>Koningin Wilhelmina</i> .		„ <i>Java</i> .
„ „ „	„ <i>Koning Willem I</i> .		Kon. West-Ind. Maildienst.
Egmond.		Verandering van het karakter door eene schittering in de 5 s in plaats van in de 10 s.	Holland-Amerika lijn.
Versterken	Gez. <i>Professor Buys</i> .	Verandering van het karakter door twee opvolgende schit- teringen in de 20 s	Gez. <i>Prins Hendrik</i> .
„ „ „	„ <i>Prinses Sophie</i> .	Verlegging van het lichtschip om de Noord	„ <i>Timor</i> .
„ „ „	6 gez. Kon. Ned. Stoomboot- maatschappij.		Kon. West-Ind. Maildienst.
Veranderen in een sterk wit schitterlicht met mistsignaal	Hollandsche Stoombootmaat- schappij.	Schouwenbank.	Idem.
Laten vervallen	Gez. <i>Koning Willem I</i> .	Verandering in een groen schit- terlicht	Gez. <i>Timor</i> .
„ „ „	8 gez. Kon. Ned. Stoomboot- maatschappij.	Verlegging van het lichtschip noordwaarts	Holland-Amerika lijn.
Kamperduin.			
Oprichten van een licht aldaar	8 gez. Kon. Ned. Stoomboot- maatschappij.		

Namen der lichten en wenschelijk geachte verbeteringen.	Door welke stoomvaartmaatschappijen of gezagvoerders.	Namen der lichten en wenschelijk geachte verbeteringen.	Door welke stoomvaartmaatschappijen of gezagvoerders.
Maas.		Terschellingerbank.	
Versterken	Gez. <i>Prins Hendrik.</i> " <i>Oranje.</i> Kon. West-Ind. Maildienst.	Verlegging van het lichtschip naar de buitengronden. . .	Burger en Zoon.
Verlegging van het lichtschip dichter bij de kust	Holland-Amerika lijn.	Betonning.	
IJmuiden.		Thorntonbank.	
Leggen van een lichtschip voor de haven van IJmuiden . .	Gez. <i>Professor Buys.</i> " <i>Koning Willem I.</i> " <i>Koning Willem II.</i> " <i>Madura.</i> " <i>Timor.</i> " <i>Bali.</i> Holland-Amerika lijn	Lichtboei vervangen door een lichtbrulboei met schitterlicht	Gez. <i>Ary Scheffer.</i>
Haaks.		IJmuiden.	
Verlegging van het lichtschip naar de Haaksgronden . .	Burger en Zoon.	Leggen van een gasbromboei of gasbelton voor de haven .	Holl. Stoombootmaatschappij.
		Baggerboeien voor de haven wegnemen of vervangen door een gasboei met schittering.	Gez. <i>Koningin Regentes.</i> " <i>Prinses Sophie.</i> Holl. Stoombootmaatschappij.
		Tonnen in de buitenhaven van IJmuiden vervangen door gas- boeien met rood en groen licht	Gez. <i>Koningin Regentes.</i> " <i>Koning Willem I.</i>

NOORDZEE
LICHTENKAART
van
NEDERLAND
1: 500.000

0 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 Z.m.

Bijlage, behoorende bij de memorie van
toelichting op de Staatsbegroting van
1905, hoofdstuk VI, afd. IV, art 73.

Verklaring

Bruin — 94% mist (brouillard)
Groen — 85% mistig of heig (brumeux)
Zwart — Geographische zichtverheid
Blauw — 50% gemiddeld (moyen)
Bovenstaande kleuren in gestippelde lijnen
hebben betrekking op Lichtschepen.